

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. et Mgr. Alice Güttlerová

**Autorskoprávní ochrana architektonického
díla, současné vývojové trendy**

Pověřený akademický pracovník: JUDr. et Mg.A. Petra Žikovská

Tematický okruh: Právo k nehmotným statkům a právo autorské

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31. 10. 2020

Název práce

Autorskoprávní ochrana architektonického díla, současné vývojové trendy

Title of thesis

Copyright protection of architectural work, current developmental trends

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 242215 znaků včetně mezer.

Alice Güttlerová
rigorozantka

V Praze dne 31. října 2020

Poděkování

Děkuji své školitelce, JUDr. et Mg.A. Petře Žikovské za vedení mé rigorózní práce.

Seznam použitých zkratek

Právní předpisy:

ArchZ / architektonický zákon – zákon č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů

aut. zák. / autorský zákon – zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů

obč. zák. / občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

o.s.ř. - zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

RÚB / Bernská úmluva – vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. června 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb.

stav. zák. / stavební zákon – zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) ve znění pozdějších předpisů

TRIPS – sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb., o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

UCC – sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb., o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

Další použité zkratky:

ČKA – Česká komora architektů

ČKAIT – Česká komora autorizovaných techniků a inženýrů

OOA-S Ochranná organizace autorská – sdružení děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl

WIPO – World Intellectual Property Organization

WTO – World Trade Organization

Obsah

Úvod.....	4
1 Obecný výklad pojmu autorského práva.....	7
1.1 Pojem autorského díla dle autorského zákona.....	9
2 Prameny autorského práva	11
2.1 Nástin historie autorského práva v České republice s ohledem na architektonická díla	11
2.2 Současná ochrana autorského práva v České republice.....	12
2.2.1 Ústavněprávní ochrana architektonického díla.....	12
2.2.2 Úprava architektonického díla v autorském zákoně	14
2.2.3 Mezinárodní prameny autorského práva.....	16
2.2.4 Prameny práva duševního vlastnictví Evropské Unie.....	18
3 Architektonické dílo a jeho pojmové znaky	20
3.1 Pojem architektonického díla.....	20
3.2 Pojmové znaky architektonického díla.....	24
3.2.1 Test pojmových znaků autorského díla.....	28
3.2.2 Dílo musí být literární, umělecké nebo vědecké.....	29
3.2.3 Jedinečnost autorského architektonického díla.....	31
3.2.4 Tvůrčí činnost autora	34
3.2.5 Vyjádření architektonického díla ve vnímatelné podobě.....	36
3.3 Znaky urbanistického díla.....	37
3.4 Odlišnost architektonického díla od jiných děl chráněných autorským zákonem	40
4 Subjekt autorského práva.....	43
4.1 Autorství u architektonického díla.....	43

4.2	Spoluautorství.....	45
5	Rozhodné právní skutečnosti	48
5.1	Vznik autorského práva k architektonickému dílu	48
5.2	Zveřejnění architektonického díla	50
6	Práva autorů architektonických děl a doba jejich trvání	52
6.1	Osobnostní práva autora architektonického díla.....	54
6.1.1	Právo autora osobovat si autorství a rozhodnout o zveřejnění díla.....	56
6.1.2	Právo autora na nedotknutelnost architektonického díla	57
6.1.3	Právo autora na autorský dohled.....	60
6.2	Majetková práva autora architektonického díla.....	62
6.2.1	Právo autora na přístup k dílu	65
6.2.2	Právo autora architektonické dílo užít	65
6.2.3	K jednotlivým způsobům užití relevantních pro architektonické dílo.....	68
6.2.4	Licence k užití díla.....	69
7	Kolize práva autorů architektonických děl a práva vlastníků věci, ve které je dílo vyjádřeno	76
8	Omezení subjektivního autorského práva.....	80
8.1	Mimosmluvní instituty užití architektonického díla.....	80
8.2	Užití volného architektonického díla.....	82
8.2.1	Užití pro osobní potřebu	82
8.2.2	Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad.....	83
8.3	Bezúplatné zákonné licence.....	84
8.3.1	Citace	84
8.3.2	Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje.....	85
8.3.3	Užití díla umístěného na veřejném prostranství.....	85
8.3.4	Úřední a zpravodajská licence	89

8.3.5	Nepodstatná vedlejší užití díla.....	89
8.3.6	Zákonná licence změny dokončené stavby.....	89
9	Zvláštní úprava některých autorských děl	94
9.1	Dílo vytvořené zaměstnancem v zaměstnaneckém poměru	94
9.2	Kolektivní dílo.....	98
9.3	Dílo vytvořené na objednávku.....	99
9.4	Soutěžní dílo	101
10	Ochrana autorského práva.....	103
10.1	Občanskoprávní nároky za porušení nebo ohrožení autorských práv k architektonickému dílu.....	105
10.1.1	Jednotlivé nároky z ochrany autorského práva	107
10.2	Procesněprávní nároky.....	115
10.2.1	Předběžné opatření.....	115
10.2.2	Zajištění důkazu	116
10.3	Promlčení práv.....	116
10.4	Veřejnoprávní prostředky ochrany architektonického díla.....	117
10.4.1	Ochrana deliktů a přestupková.....	117
10.4.2	Ochrana trestněprávní	119
	Závěr	121
	Seznam použité literatury.....	126
	Abstrakt.....	138
	Title of thesis.....	140
	Abstract.....	140

Úvod

Tato práce si klade za cíl analyzovat problematiku pojetí a ochrany autorského díla architektonického a jeho vývojové trendy v České republice ve světle platné právní úpravy. Autorskoprávní aspekty architektonického díla jsou v souvislosti se současným stavebním boomem, který vede ke vzniku mnoha osobitých architektonických děl, tématem aktuálním a potřebným. Z tohoto důvodu budu formulovat v předložené rigorózní práci právní východiska této ochrany a její často problematickou implementaci v praxi.

Základní právní normou stanovující způsob ochrany a výkonu autorských práv je zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) č. 121/2000 Sb., který byl mnohokrát novelizován a jehož současné znění především ovlivnila jeho velká novela č. 216/2006 Sb. zvaná harmonizační euronovela. S odstupem dvaceti let je proto zajímavé sledovat, do jaké míry tento právní předpis změnil problematiku autorských práv v České republice, a to s ohledem na téma mé rigorózní práce, ve vztahu k architektonickému dílu.

Bohužel stále se téma problematiky ochrany architektonického díla potýká s nedostatkem literatury a judikatury se k ní vztahující. Výjimkou je nedávná publikace Pavly Sýkorové nazvaná *“Autorské právo v architektuře”*, která se uceleně zabývá ochranou architektonických děl v českém právním prostředí a porovnává ji s její zahraniční úpravou, která je pro mne vodítkem pro řadu závěrů této práce. I když je česká judikatura v důsledku malého počtu meritorně rozhodnutých autorskoprávní případů stále kusá, využiji v mé práci alespoň kazuistiku případů dostupných. Některé, z nichž v této práci čerpám, byly medializovány, což přispělo k šíření povědomí o ochraně architektonických děl přinejmenším mezi odbornou veřejností.

Přes samozřejmou příslušnost architektury – již od starověku – k ostatním uměním, jsou mezi jednotlivými kategoriemi uměleckých děl chráněných dle autorského zákona výrazné rozdíly. Laická veřejnost si pak autorskoprávní ochranu spojuje spíše s jiným typem uměleckých děl, což souvisí s definičním znakem architektury, kterým je její bezprostřední úzká spojitost s praktickým využitím ve společnosti. Tím, že jsme architekturou v tomto smyslu obklopeni, máme tendenci ji vnímat odlišně než ostatní umělecká díla. Architektura je humanizací našeho životního prostoru. Z tohoto pohledu mají dokončená architektonická díla i v případech, že jsou určena soukromým klientům, veřejný charakter. V širším slova smyslu

je tedy architektura tvorba našeho životního prostoru, která svou estetickou hodnotou spoluvytváří kulturu civilizace, ve které žijeme. V užším významu slova označujeme architekturou stavbu různých druhů objektů, krajiny, design interiérů, scénickou stavbu v divadle a jednotlivé architektonické detaily. Svou pozornost v této práci zaměřím jen na architektonické dílo obytných staveb, v malé míře na interiérovou architekturu a vysvětlím pojem urbanistické dílo. Ostatními díly spadajícími pod termín architektonické dílo se zabírat nebudu. Autorské dílo budu označovat dále v této práci legislativní pojem „architektonické dílo“ nebo „dílo z oblasti architektury“.

Potřeba ochrany autorství zákonnými předpisy vznikla především následkem hromadného šíření a reprodukce děl. Architektonické dílo však svou podstatou není určeno k hromadnému šíření a rozmnožování. Proto pojmy uvedené v autorském zákoně (dále jen „aut. zák.“) často nepřiléhají na proces architektonické tvorby a charakter architektonického díla, a proto se se pokusím v této práci vysvětlit, jak se zákonodárcem zvolená koncepce projevuje v praxi s ohledem na specifčnost architektonického díla a jeho ochrany. Dalším dilematem, se kterým se autorskoprávní ochrana potýká, a který se vyostřuje zvláště právě u architektonických děl, je vztah mezi autorem a vlastníkem díla realizovaného ve formě stavby. Autorskoprávní úprava proto musí jednak dostatečně chránit oprávněné morální a materiální zájmy autora díla, a jednak musí respektovat omezení těchto zájmů ve prospěch vlastníka rozmnoženiny autorského díla. Toto je další stěžejní téma, které v této práci chci postihnout. V neposlední řadě se budu zabývat pojmovými znaky zaměstnaneckého díla, jelikož je to velmi častý typ díla v architektonické praxi.

V tomto ohledu jsem se rozhodla rozpracovat ve své rigorózní práci tyto základní okruhy:

- vysvětlení pojmu architektonické dílo,
- práva autora k architektonickému dílu,
- omezení práv autora k architektonickému dílu,
- zvláštní úprava některých typů architektonických děl,
- ochrana autorského práva k architektonickému dílu.

Práci členěním do deseti kapitol, které se vzájemně doplňují. Vstupní kapitola je věnována vymezení pojmu autorského práva a autorského díla. Následující kapitola obsahuje shrnutí pramenů autorského práva, které doplňují stručným historickým exkurzem. V

navazující kapitole se budu snažit odpovědět na otázky, co je to architektonické dílo a co je to urbanistické dílo, a jaké musí dílo splňovat zákonné pojmové znaky pro autorskoprávní ochranu. Zároveň se pokusím vystihnout podstatu architektonické tvorby. Dále zde rozebírám odlišnost architektonického díla od jiných autorských děl. Specificky se budu věnovat vymezení pojmu autorství a spoluautorství, okamžiku vzniku autorského práva k architektonickému dílu a pojmu zveřejnění díla. V další kapitole navazuji výkladem, co tvoří obsah práv autora k architektonickému dílu. Systematicky zde stejně jako autorský zákon budu rozlišovat osobnostní práva a majetková práva autora s tím, že podstatnou část této kapitoly tvoří výkon práva autora architektonického díla toto dílo užít a způsoby možného užití. Do této kapitoly zahrnu i pojednání o licenční smlouvě, i když její úprava není obsažena v autorském zákoně, nýbrž v občanském zákoníku. V navazující kapitole analyzuji střet mezi dvěma absolutními právy: právem vlastnickým ke stavbě a autorským právem k dílu architektonickému. Tato kolize je v autorském zákoně řešena průlomem do autorova výlučného práva nakládat s architektonickým dílem ve prospěch vlastníka nebo jiného uživatele provést za splnění zákonných podmínek údržbou změny stavby, kterou rozebírám v rámci výkladu o omezeních autorského práva, tedy o volném užití a bezúplatných zákonných licencích. V další kapitole věnuji pozornost úpravě některých zvláštních typů architektonických děl: zaměstnaneckému dílu a dílu vytvořenému na objednávku včetně soutěžního díla. Práci završuji problematikou ochrany autorského díla, ve které se budu zabývat jednotlivými právními nároky vyplývajících z porušení nebo ohrožení práva autora k architektonickému dílu.

1 Obecný výklad pojmu autorského práva

Autorské právo je specifickým podsystémem soukromého práva, které spolu s právy s ním souvisejícími souborně označujeme jako práva k duševnímu vlastnictví, která začleňujeme pod generální systém práv označených jako práva k nehmotným statkům¹.

Autorské právo je podle autorskoprávní doktríny absolutní právo², které přísluší individuálně určené osobě – autorovi jako osobě fyzické –, čemuž na druhé straně odpovídá povinnost druhých osob zdržet se jakýchkoli neoprávněných zásahů do tohoto individuálního práva. Autor má podobné postavení jako vlastník věci hmotné, též jeho právo působí *erga omnes*, tj. i proti autorovi samému. Autorské právo je v tomto smyslu univerzální povahy. Autor má podobné (nikoli stejné) právní postavení jako vlastník (majitel), přestože v důsledku přirozené povahy autorského díla nemůže být vlastníkem tohoto ideálního předmětu. Stejně jako má vlastník věci anebo vlastník jiné majetkové hodnoty výlučná oprávnění ke svému předmětu, tak má i autor výlučná oprávnění ke svému dílu. *Obsah autorského práva ale není shodný s obsahem práva vlastnického ani jiného věcného práva, nýbrž je svébytný*³. V právní rovině jsou si ale obsahy obou právních podsystémů velmi podobné.

Autorské právo lze jako ostatní odvětví soukromého práva chápat ve smyslu objektivním a subjektivním. Právo autorské v objektivním smyslu upravuje společenské vztahy vznikající z tvorby literárních, vědeckých a uměleckých děl (označovaných jako autorská díla) a z jejich uplatňování ve společnosti⁴. V subjektivním smyslu je právo autorské právem přirozeným a tvoří ho souhrn oprávnění náležejících autorovi k jeho autorskému dílu.

Postavení českého autorského práva vyplývá z evropského kontinentálního právního systému (*droit d'auteur, author's rights*) založeném na přirozenoprávní teorii. Tato teorie vychází z myšlenky, že každé dílo je osobitý, jedinečný výtvar, který je výsledkem přirozené tvorby autora vyplývající z jeho tvořivosti, osobních vlastností a schopností, a nemůže být

---

¹ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel: *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 4.

² Autorská práva sice nejsou výslovně uvedena mezi absolutními právy v občanském zákoníku (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník), ale tato autorskoprávní doktrína byla potvrzena i v závěrech judikatury, byť se týkaly úpravy podle dříve platného občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., jako je rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3818/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 30 Cdo 360/2015 nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 733/2016.

³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007

⁴ KNAP, Karel a kolektiv. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: Codex, 1994, s. 63.

neodvisle vytvořen nikým jiným. „Každý umělecký či vědecký (tvůrčí) plod lidského ducha je vzácný tím, že je svým původem i povahou jedinečný, opakovatelně nevzniknutelný, protože je osobním projevem každé jedinečné lidské bytosti nadané různými osobními vlastnostmi a schopnostmi včetně různé míry a druhu tvořivosti vyvinutého ducha.“⁵ Na základě této přirozenoprávní teorie stát autorské právo nikomu nepřiznává, nýbrž mu poskytuje ochranu a stanoví způsob jeho výkonu.

Pro autorské právo jsou dále rozhodné některé skutečnosti, které se z dikce zákona stávají právními skutečnostmi. Právní skutečnost vytvoření originálního autorského díla je základem autorského práva⁶. Vytvoření autorského díla ve smyslu autorskoprávním není právním úkonem (jednáním), ale právně teoreticky jinou subjektivní právní skutečností. Další právní skutečností je veřejné nebo jiné užití autorského díla, se kterou souvisí charakteristika autorského díla, kterou je jeho způsobilost být vnímáno neomezeným počtem subjektů (a to i na mnoha místech současně) bez jakékoliv újmy na své podstatě, neboť se nespotřebovává⁷.

Charakteristickým rysem práva autorského je, že se nezabývá výsledkem jakéhokoliv lidského úsilí, nýbrž jen takového, v němž může být spatřován osobitý literární, umělecký nebo vědecký duševní výtvor. Autorským dílem není výsledek libovolného duševního procesu, ale pouze takového, který je zároveň procesem tvůrčím. Ochrana takové tvůrčí činnosti je řazena do katalogu základních lidských práv a svobod. Listina základních práv a svobod⁸ ve své hlavě druhé článku 15 odst. 2, stanovuje, že „svoboda .... umělecké tvorby je zaručena“.

Základním právním předpisem upravujícím autorské právo v České republice (dále jen „ČR“) je autorský zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění jeho novel, který vstoupil v účinnost 1. prosince 2000⁹. Autorský zákon tvoří souhrn právních norem soukromoprávní povahy, které jsou obecně platné a mají zvláštní přednostní postavení před obecnou normou

---

⁵ TELEČ, Ivo: Vzácnost, jedinečnost a hospodářství. *Právník*, 2014, 11, 974-975.

⁶ KNAP, Karel. *Autorské právo*, str. 20

⁷ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KŘÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: Codex, 1994, s. 12.

⁸ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

⁹ Pokud je v následném textu uveden pojem „autorský zákon“ nebo jeho zkratka AutZ, je tím míněn tento autorský zákon.

generální povahy, občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění jeho novel, který vstoupil v účinnost 1. ledna 2014¹⁰.

Současný autorský zákon autorské právo pojímá jako soubor práv osobnostních a práv majetkových. Tato koncepce vychází z prvků duality autorského práva. V autorském zákoně byla tedy opuštěna monistická koncepce předchozího autorského zákona č. 35/1965 Sb., dle kterého bylo autorské právo chápáno jako právo vnitřně jednotné, *sui generis* osobně majetkové¹¹.

K úpravě autorského práva v autorském zákoně je nutné ještě uvést, že se v zásadě jedná o kogentní ustanovení, i když v autorském zákoně není výslovně uvedeno, které jeho normy tuto kogentní povahu mají. Pokud lze u některých právních norem v něm obsažených přes jejich kogentnost uplatňovat zásady autonomie vůle, vždy musí zůstat zachována stávající úroveň ochrany a nesmí dojít k její devalvaci a ohrožení právní jistoty¹².

1.1 Pojem autorského díla dle autorského zákona

Autorský zákon neobsahuje žádnou konkrétnější definici toho, co to autorské dílo je, stejně jako právní úprava jiných evropských států. Zda je výsledek duševní tvůrčí činnosti autorským dílem, je třeba posuzovat v každém jednotlivém případě podle toho, v čem je projev této činnosti jedinečný, a zda naplňuje i další uvedené pojmové znaky autorského díla. Pro usnadnění aplikace autorský zákon ale uvádí v § 2 odst. 1 demonstrativní výčet autorských děl podléhajících autorskoprávní ochraně. Dle tohoto vymezení je autorským dílem především „*dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, hudební, dramatické, hudebně dramatické, choreografické a pantomimické, fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografii, audiovizuální, jako je dílo kinematografické, výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a kartografické*“. Vedle autorských děl uvedených v demonstrativním výčtu v § 2 odst. 1 obsahuje autorský zákon trojí „vyšší“ rozdělení děl, a to na *díla literární, díla jiná umělecká a díla vědecká*. Tato označení mají své historické kořeny a můžeme se s nimi setkat i v zahraničních úpravách, jakož i v mezinárodních smlouvách¹³.

¹⁰ Pokud je v následném textu uveden pojem „občanský zákoník“ nebo jeho zkratka obč. zák., je tím míněn tento občanský zákoník.

¹¹ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel: *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 5.

¹² HOLCOVÁ, Irena a kolektiv: *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů) – Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 22.

¹³ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel: *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 5; Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl například používá pojem díla literární a umělecká a v čl. 2 odst. 1 uvádí

Vymezení autorského díla v autorském zákoně má povahu ustanovení kogentního. Autorskoprávně nemůže být chráněn výsledek činnosti, který nevyhovuje zákonným znakům pro tuto ochranu stanoveným. Mezinárodně akceptovatelným standardem pro to, aby bylo autorské dílo literární, umělecké nebo vědecké shledáno dílem autorským, který je inkorporován v autorském zákonu, je splnění následujících pojmových znaků:

- 1) Dílo musí být jedinečné.
- 2) Dílo musí být výsledkem tvůrčí duševní činnosti (vlastního kreativního úsilí) autora.
- 3) Dílo musí být vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě.
- 4) Dílo nesmí být vyloučeno z autorskoprávní ochrany.

Dále je důležité vyzdvihnout, že pro ochranu děl podle autorského zákona není rozhodná míra jejich literární, jiné umělecké nebo vědecké hodnoty. Autorský zákon ale vychází z premisy, že dílo literární, jiné umělecké a vědecké svou minimální hodnotu mít má¹⁴. Na způsobilost autorského díla být předmětem práva autorského nemá vliv ani jeho umělecký, kulturní, vědecký nebo jiný význam pro společnost a ani jeho subjektivní vlastnosti. Rozhodná není ani jeho další využitelnost a majetková hodnota. Rozhodující je pouze to, zda autorské dílo splňuje znaky díla, jak jsou specifikovány v autorském zákoně, a zda není dílo z ochrany vyloučeno (§ 2 odst. 6 a § 3 aut. zák.).

Cílem autorskoprávní ochrany je poskytovat ochranu jedinečnému autorskému dílu nehmotné povahy, které musí být hmotně vyjádřeno v jakékoli lidskými smysly vnímatelné formě. Postačuje i jen pomíjivě zhmotnělé vyjádření díla (např. zvukovými vlnami). Vždy však musí dojít k materializaci díla, a to k smysly (objektivně) vnímatelnému zhmotnění, pokud se má jednat o autorské dílo¹⁵. Je nutné proto autorské dílo jako nehmotný statek odlišovat od hmotného předmětu (*tzv. hmotného substrátu díla*), v němž je dílo vyjádřeno nebo zachyceno. Za dílo ve smyslu autorského práva, a to ani za jeho součást, se nepovažuje samotný hmotný substrát díla. To platí i pro architektonické dílo, u kterého je pak v autorském zákoně výslovně uvedeno, že přípustnou formou vyjádření autorského díla je stavba.

---

demonstrativní výčet děl, které odpovídá našemu vnitrostátnímu pojetí. Komunitární právo pojem „díla“ nevymezuje.

¹⁴ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: Komentář*. § 2 str. 26 Praha: C. H. Beck, 2007

¹⁵ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007

2 Prameny autorského práva

2.1 Nástin historie autorského práva v České republice s ohledem na architektonická díla

Kategorie samostatného autorského práva v Českých zemích má svůj původ v zákonu č. 197/1895, říšském zákoníku, o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Tento zákon zmiňoval i dílo architektury v podobě plánů a návrhů pro architektonické práce v rámci děl výtvarných (§ 4 odst. 6), ale zároveň vylučoval z ochrany „díla umění stavitelského“ (tentýž § 4 odst. 6). Tedy stavba, jakožto hmotný substrát autorského díla, nepožívala na základě tohoto předpisu právní ochranu, a to z důvodu, že díla stavitelského umění byla v té době považována za díla technické povahy s čistě užitkovou funkcí. Umělecká stránka stavitelského díla nehrála roli, což je zvláštní v kontextu doby, jelikož na přelomu 19. a 20. století vrcholil v Evropě umělecký směr secese, jehož těžiště leželo v dekorativním umění.

Po vzniku samostatného státu Československo přistoupilo k *Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886* (také Revidovaná úmluva bernská, dále jen „Bernská úmluva“ nebo ve zkratce “RÚB”)¹⁶ a začal se připravovat nový autorský zákon, který nahradil říšský zákoník. Jedná se o zákon č. 218/1926 Sb., který si uchoval původní název, tedy *zákon o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském)*. Na základě této právní normy se poskytovala ochrana dílům architektonickým jako samostatné umělecké kategorii. Tento prvorepublikový zákon má pouze mírně odlišnou terminologii od dnešního autorského zákona (např. pojem *původce, dílo umění stavitelského*) a východiska této právní úpravy jsou víceméně shodná s dnešním pojetím ochrany autorského díla. Rozdílly se ale samozřejmě vyskytují např. v trvání doby ochrany (tehdy 50 let po smrti autora) anebo v neexistenci úpravy některých zvláštních institutů jako zaměstnaneckého díla nebo licence ve smyslu dnes platného autorského zákona.

---

¹⁶ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886 (401/1921 Sb., úmluva bernská o ochraně děl literárních a uměleckých, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, ve znění pozdějších předpisů); vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914 a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. června 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb. (RÚB). Revize Bernské úmluvy z Paříže z roku 1971 vstoupila pro Československou socialistickou republiku v platnost dne 11. dubna 1980.

V tomto zákoně se již také hovoří o plánech na celkovou nebo částečnou úpravu obcí i větších oblastí, čímž je vyjádřeno dnešní dílo urbanistické.

Třetím přijatým zákonem upravujícím autorské právo se stal zákon 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon). Tento zákon opustil od vymezení architektonického díla jako samostatné kategorie a zařazuje dílo architektonické pod dílo výtvarné. Do tohoto zákona se již naplno promítla doba jeho vzniku, účelem tohoto zákona je „*zajištění ochrany zájmů autorů a podnícení ideové tvorby sloužící zájmům lidu, tak aby bylo zaručeno, že se na výsledcích tvůrčí činnosti autorů budou podílet nejširší masy pracujícího lidu*“, a zákon upouští od základního dělení autorských práv na práva ryze osobnostní a majetková. Dále zákon zavedl termíny poplatné tehdejšímu politickému režimu jako kolektivní správa děl a kulturní fondy.

Následně byl schválen zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), který s novelami uskutečněnými především po roce 1990 zůstal v platnosti až do roku 2000. Dle § 2 tohoto zákona jsou architektonická díla opět zařazena pod díla výtvarná. Tento zákon byl rovněž poplatný době svého schválení: stanovuje např. v § 18 oprávnění ministra školství a kultury nahradit svým výrokem svolení autora, československého občana, k užití již uveřejněného díla. S tímto zákonem byly spojeny prováděcí předpisy určující autorskou odměnu, neboť v řadě případů bylo vyloučeno stanovit autorskou odměnu volnou dohodou stran.

2.2 Současná ochrana autorského práva v České republice

2.2.1 Ústavněprávní ochrana architektonického díla

V České republice ochrana umělecké tvorby, výtvorů duševní činnosti a autorských práv vychází z právních předpisů nejvyšší právní síly, tedy z Ústavy České republiky a Listiny základních práv a svobod. Architektura je chráněna jako kulturní a duchovní bohatství přímo v Preambuli Ústavy ČR¹⁷. Listina základních práv a svobod pak vymezuje rámec k ochraně práv k výsledkům tvůrčí duševní činnosti obecně tak, že v článku 15 odst. 2 stanoví, že „*svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena*“ a v článku 34 odst. 1, že „*práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem*“. Na základě Listiny základních práv a svobod se poskytuje ochrana nejen vlastní činnosti, ale i k výsledkům tvůrčí duševní činnosti, tedy je chráněno architektonické dílo samotné.

---

¹⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Garantem ochrany ústavně zaručených práv je Ústavní soud, proti jehož rozhodnutí není přípustné žádné další odvolání. Mediálně známý případ, ve kterém se Ústavní soud zabýval svobodou umělecké tvorby, je usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 468/2003¹⁸, o ústavní stížnosti RINGIER ČR a. s. Stěžovatelka se ve svém návrhu domáhala zrušení rubrikovaných rozhodnutí obecných soudů, kterými podle ní došlo k zásahu do jejích ústavně zaručených práv dle čl. 15 odst. 2 a čl. 17 Listiny základních práv a svobod, které zaručují právo na svobodu projevu a svobodu umělecké tvorby. Stěžovatelka je vydavatelkou týdeníku Reflex, ve kterém uveřejňuje komiks *"Zelený Raoul – Nekonečný příběh České republiky očima Ufona"*. Ústavní soud ve svém vyjádření uvedl, že „Svoboda projevu je základním kamenem demokratické společnosti... Svoboda projevu zahrnuje též svobodu uměleckého vyjádření. Umělci a ti, kdo rozšiřují jejich díla, mají právo nejen na ochranu idejí vnímaných příznivě, ale i na ochranu idejí, které šokují, urážejí, pohoršují či rozrušují stát či jakoukoliv část populace.“¹⁹ I přes toto vyjádření Ústavní soud ústavní stížnost odmítl z důvodu, že neshledal závěry učiněné v napadených rozhodnutích jako závěry jednostranně upřednostňující jedno z dotčených základních práv a svobod (ochrana osobnostních práv versus ochrana práva na svobodu projevu a umělecké tvorby).

Nedávné usnesení Ústavního soudu, publikované pod spis. zn. IV.ÚS 1707/19²⁰, má vztah specificky k architektonickému a urbanistickému dílu, a týká se autorství k dílu. Stěžovatelé, architekti jako fyzické osoby a společnost Atelier M1 architekti, s.r.o., tvrdili, že bylo porušeno jejich právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zasaženo do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, tím, že nebyli uvedeni jako autoři projektové dokumentace *"Janáčkovu kulturní centrum v Brně PROPOJENÍ"*, a je jim proto upíráno i to nejzákladnější právo "být uváděn jako autor". Dle svého vyjádření Ústavní soud jejich stížnost odmítl s tím, že stěžovatelé „nevysvětlili, proč vytýkaný postup vedlejších účastníků vyvolává v jejich právní sféře závažné následky, které by nebylo eventuálně možné zhojit v řízení ve věci samé. Vzhledem k tomu, že se tak nestalo ani v ústavní stížnosti, (z níž plyne, že podstata problému tkví spíše v tom, že projektovou dokumentací by mohlo být neoprávněně zasaženo do architektonického řešení, a

---

¹⁸ Spis. Značka 468/2003, ze dne 5.11.2010

¹⁹ Ústavní soud se zabýval zásahem do základní svobody zaručené čl. 15 odst. 2 Listiny základních práv a svobod i v Usnesení Ústavního soudu ze dne 19.4.2004, sp. zn. ÚS 606/2003. Podle názoru Ústavního soudu svoboda umělecké tvorby v sobě nepochybně zahrnuje i svobodu uměleckého projevu.

²⁰ Publikované usnesení ústavního soudu spis. zn. IV.ÚS 1707/19 ze dne 3.9.2019

nikoliv v tom, že by bylo popíráno samotné autorství stěžovatelů k němu, a nebylo proto uváděno), nemá Ústavní soud, co by vrchnímu soudu mohl z hlediska ústavnosti vytknout. “

Z hlediska ochrany ústavně zaručených lidských práv a svobod lze u architektonického anebo urbanistického díla spíše očekávat kolizi práva na svobodu umělecké tvorby s právem vlastnickým chráněným čl. 11 odst. 1 Listiny základních práva a svobod. Střet práva na svobodu umělecké tvorby s právy osobnostními (práva na život a důstojnost člověka, jeho zdraví, jméno, vážnost, čest anebo soukromí) resp. s veřejnou morálkou je méně pravděpodobný, a to i v případě, kdy takové architektonické anebo urbanistické dílo vzbuzuje společenskou kontroverzi. Pro případ kolize jednotlivých ústavněprávně chráněných lidských práv a svobod Ústavní soud aplikuje při svém rozhodování test proporcionality.²¹

2.2.2 Úprava architektonického díla v autorském zákoně

Základním zákonem upravujícím autorskoprávní problematiku je autorský zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon). Tento zákon byl od svého vstupu v platnost celkem novelizován dvacet čtyřikrát a v současné době by mělo dojít k další velké novelizaci, a to s ohledem na přijetí směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790/EU ze dne 17. 4. 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES, která musí nabýt podoby zákona ve všech zemích Evropské unie nejpozději do 7. června 2021.

Platný autorský zákon a jeho novely přinesly ve vztahu k architektonickému dílu několik novinek, které předchozí úprava autorského práva neznala. V § 2 aut. zák., kde je uveden demonstrativní výčet děl, je nově uvedeno dílo urbanistické. Autorský zákon je chápé jako podmnožinu díla architektonického: § 2 ... *Dílo architektonické včetně díla urbanistického* ... Tento pojem je tedy v zákoně zmíněný, ale chybí jeho definice (stejně tak zákon nikde blíže nedefinuje samotné architektonické dílo).

První novela autorského zákona z roku 2005 č. 81/2005 Sb. se architektonických děl nedotkla snad s výjimkou § 14 aut. zák. v souvislosti s přistoupením České republiky do

---

²¹ Test proporcionality znamená zjednodušeně aplikaci:

- 1) testu vhodnosti, tedy odpověď na otázku, zda institut či právo omezující určité základní právo umožňuje dosáhnout sledovaný a požadovaný cíl,
- 2) testu potřebnosti, tedy porovnávání i jiných legislativních prostředků omezujících základní právo, s jinými opatřeními, jež umožňují dosáhnout stejného cíle. Je tedy záhodno použít nejšetrnější řešení ze všech možných a
- 3) testu poměrování, tedy porovnávání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv.

Evropské unie a působení České republiky v Evropském hospodářském prostoru, tj. právo autora je vyčerpáno již při prvním prodeji originálu nebo rozmnoženiny díla v Evropském hospodářském prostoru, což se uplatní i při nakládání s dílem architektonickým. Následující novela č. 61/2006 změnila autorský zákon a zároveň zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, tím, že definovala, co se míní informací ve vztahu k autorskému zákonu.

Rozhodující změna autorského zákona pak byla provedena na základě novely č. 216/2006 Sb., tzv. harmonizační euronovely, která do českého vnitrostátního práva implementovala ustanovení Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti²². Největší změnu ohledně architektonického díla přinesla tato novela zrušením ustanovení § 9 odst. 5 tehdy platného autorského zákona, který nahradila zcela novým ustanovením § 38d aut. zák. Tento paragraf umožňující zásah do architektonického díla ze strany investorů a vlastníků staveb formuluje oprávnění provést takový zásah ještě vágněji než předchozí úprava.

Novelizace zveřejněná pod č. 228/2014 Sb. přinesla do autorského zákona pojem „*osiřelé dílo*“, jehož úprava se ale v případě architektonických děl příliš neuplatní vzhledem k tomu, že tato díla mohou bez omezení užít pouze subjekty uvedené v § 37 aut. zák. a provozovatel vysílání²³.

Významná byla novela č. 102/2017, která ve vztahu k zákonným licencím rozšiřuje licenci k architektonickým dílům na architektonické dílo vyjádřené nejen stavbou, ale také výkresem nebo plánem (§ 38d písm. b) aut. zák.).

Právní úprava architektonických děl je obsažena nejen v autorském zákoně, ale i v občanském zákoníku, který je subsidiárně aplikovatelným předpisem pro autorská práva. Podle § 9 odst. 2 obč. zák. se soukromá práva a povinnosti osobní a majetkové povahy řídí občanským zákoníkem v tom rozsahu, v jakém je neupravují jiné právní předpisy. Aplikovatelná pro autorskoprávní ochranu architektonického díla jsou konkrétní ustanovení občanského zákoníku (např. ustanovení o licenční smlouvě²⁴) i obecné zásady vyjádřené v

---

²² Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22 května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Úřední věstník č. L 167, 22. června 2001, s. 10).

²³ § 27a a § 27b a 37a.

²⁴ § 2358 násl. Obč. zák.

občanském zákoníku, zejména zásada autonomie vůle²⁵ a zásada dobrých mravů²⁶. Podle § 3029 odst. 2 obč. zák. platí, že nestanoví-li občanský zákoník něco jiného, nejsou dotčena ustanovení jiných právních předpisů upravující zvláštní soukromá práva.

2.2.3 Mezinárodní prameny autorského práva

Autorské dílo v rámci systému ochrany práv k duševnímu vlastnictví je předmětem autorskoprávní ochrany podle vnitrostátního práva i podle mezinárodních úmluv o lidských právech a základních svobodách, které ratifikovala a vyhlásila Česká republika a které v souladu s Ústavou ČR²⁷, její generální recepční normou v čl. 10, jsou nadřazené vnitrostátnímu právu (je-li s nimi vnitrostátní právní norma v rozporu, musí se právní vztahy řídit příslušnou mezinárodní dohodou). Tímto zákonem může být i autorský zákon. Aplikační přednost mezinárodních smluv se týká jen takových mezinárodních smluv, které jsou z hlediska vnitrostátního práva samovykonatelné, a není třeba dalšího vnitrostátního prováděcího předpisu. Tyto smlouvy proto musí obsahovat dostatečně jasná, určitá i úplná ustanovení. Takovými smlouvami jsou i tři základní mezinárodní úmluvy týkající se práva autorského: Bernská úmluva (*Úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl*) podepsaná v Bernu dne 9. září 1886, která byla signována Českou republikou 22. února 1921, *Všeobecná úmluva o autorském právu* ze dne 6. září 1952, která byla revidovaná v Paříži dne 24. července 1971²⁸ (anglicky Universal Copyright Convention, dále jen „UCC“) a *Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském*²⁹, která byla přijata v Ženevě dne 20. prosince 1996. Závazky z výše uvedených mezinárodních dokumentů potvrdila Česká republika sjednáním *Smlouvy o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství*³⁰, sjednáním *Dohody o účasti České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky v Evropském hospodářském prostoru a*

---

²⁵ § 1 odst. 2 obč. zák.

²⁶ Autonomie vůle se uplatní zejména ve smlouvách, obč. zák. ale pro oblast licenčních smluv stanovuje některé normy kogentně. Jedná se např. o pojmové vymezení licenční smlouvy (§ 2358 odst. 1 a § 2371 obč. zák.), nutnost písemné formy (§ 2358 odst. 2 obč. zák.), podlicence a postoupení licence (§ 2363 a 2364 obč. zák.) atd.

²⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., o ústavě České republiky.

²⁸ ČSSR přistoupila až k revidované Všeobecné úmluvě o autorském právu, a to 18. 4. 1980; vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 134/1980 Sb., o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne

²⁹ Pro Českou republiku vstoupila v platnost v roce 2002; Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 33/2002 Sb. m. s., o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském.

³⁰ Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 111/2009 Sb. m. s., o Smlouvě o fungování Evropské unie ve znění Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství.

*protokolu č. 28 o duševním vlastnictví*³¹ a sjednáním *Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)*, jejíž součástí je v příloze *Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dohoda TRIPS)*³².

2.2.3.1 a) Bernská úmluva (RÚB)

Bernská úmluva počítá v čl. 1 resp. 2 s architektonickými díly jako s entitami autorským právem chráněnými, a to již od svého prvního znění. Je založena na automatické ochraně architektonického díla bez formální registrace a respektuje rozdělení autorských práv na práva osobnostní a majetková.

Tato úmluva slouží k poskytnutí reciprocity ochrany autorských děl autorům, kteří jsou členy státu, který k ní přistoupil, a dále autorům z nečlenských států, jestliže svá díla poprvé uveřejnili na území některého členského státu. Ve státě původu díla přísluší architektonickému dílu ochrana dle autorského režimu tohoto státu. Jde-li o ochranu v jiném státě než ve státě původu díla, přísluší dílu ochrana v rozsahu autorského práva takového státu a souřadně i práva přiznaná Bernskou úmluvou.

Ze zásady teritoriality, na které je Bernská úmluva postavena, vyplývá, že mezinárodní autorskoprávní vztahy vzniklé na území určitého státu se řídí zásadně právem toho státu, kde nastala právní skutečnost, na jejímž základě se autorské právo v daném případě uplatňuje, a nikoliv tedy právo státu původu díla nebo právo státu, jehož je autor architektonického díla občanem. V případě, že národní zákon poskytuje užší ochranu, je subsidiárně na ochranu díla autora užitého v některém členském státě aplikována tato úmluva. Tento princip teritoriality se aplikuje pouze na prvky autorskoprávního vztahu, a nikoli na obecné závazkové vztahy s nimi související, pro které platí zásady mezinárodního soukromého práva.

Pro ochranu architektonického díla je zásadní, že tato úmluva nepovažuje za uveřejnění díla samotné zbudování stavby, proto má architektonické dílo a jeho rozmnoženina samostatně vyčleněnou ochranu v čl. 4 RÚB. Ochrana ve státě původu se řídí vnitrostátním právem. Podle čl. 5 odst. 4 písm. ii RÚB je u architektonických děl státem původu ten stát, kde bylo dílo vytvořeno. Díla umění grafického a výtvarného, které jsou součástí budovy, se řídí autorským právem státu, ve kterém je budova umístěna.

---

³¹ Sdělení č. 34/2010 Sb. m. s., o Dohodě o účasti České republiky, Estonské republiky, Kyprské republiky, Lotyšské republiky, Litevské republiky, Maďarské republiky, Republiky Malta, Polské republiky, Republiky Slovinsko a Slovenské republiky v Evropském hospodářském prostoru a protokolu č. 28 o duševním vlastnictví.

³² Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO); Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví vstoupila v platnost 1. ledna 1995.

2.2.3.2 b) Všeobecná úmluva o autorském právu (UCC)

Všeobecná úmluva o autorském právu se stala alternativou k Bernské úmluvě pro ty státy, které nepodepsaly Bernskou úmluvu, ale chtěly být součástí multilaterální mezinárodní smlouvy v oblasti autorského práva. Byla podepsána dne 6. září 1952 v Ženevě, a proto se také označuje jako „Ženevská smlouva“. Hlavním cílem Všeobecné úmluvy bylo sjednotit ochranu autorského práva na evropském a americkém kontinentu. Tato úmluva stanovila jako podmínku ochrany uveřejněného díla jeho opatření tzv. copyrightovou doložkou, která se skládá z písmene C v kroužku (©), jména autora a uvedení roku prvního uveřejnění. Význam UCC oslabilo přistoupení USA k Bernské úmluvě v roce 1989, neboť od tohoto okamžiku autorskoprávní úprava USA žádnou výhradu autorského práva nevyžaduje a autoři ji mohou užívat pouze na dobrovolné bázi z důvodu usnadnění soudního vymáhání autorských práv³³

2.2.3.3 c) Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

Od roku 1967 se správou RÚB zabývá Světová organizace duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization, dále jen “WIPO”), která byla založena *Úmluvou o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví*³⁴ podepsanou ve Stockholmu dne 14. července 1967. V rámci WIPO státy přijaly Smlouvu o právu autorském, která byla podepsána v Ženevě dne 20. prosince 1996, a jejímž cílem je upravit ochranu autorských práv v podmínkách užívání elektronického přenosu dat a informací.

Přes mezinárodní snahu unifikace autorského práva stále přetrvávají četné rozdíly mezi jednotlivými členskými zeměmi v pojetí autorských práv a ochrana architektonického díla není jednotně celosvětově upravena. Vyplývá to zejména z rozdílného přístupu v rámci evropského kontinentálního právního systému a systému angloamerického (např. v USA jsou osobnostní práva autorská přiznána pouze dílům vizuálním). Ale rozdíly jsou i mezi úpravou architektonického díla v rámci jednotlivých členských zemí Evropské unie (např. v Německu je architektonické dílo podřazeno pod dílo výtvarné).

2.2.4 Prameny práva duševního vlastnictví Evropské Unie

Autorské právo je upraveno v komunitárním právu Evropské Unie, jehož prameny jsou primárně základací smlouvy Evropské Unie a dále nařízení, směrnice, doporučení Evropské komise a judikatura Soudního dvora EU. Komunitární autorské právo bylo dlouhodobě

---

³³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 31.

³⁴ Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 69/1975 Sb., o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, ve znění vyhlášky ministerstva zahraničních věcí č. 80/1985 Sb.

regulováno jen směrnicemi, nyní jsou platná i některá nařízení týkající se autorského práva³⁵. Závaznost nařízení a směrnic³⁶ příslušných orgánů Evropského společenství pro české vnitrostátní právo vyplývá z článku 249 Smlouvy o založení Evropského společenství³⁷.

Směrnice nejsou zásadně přímo aplikovatelné, ale stávají se součástí právního řádu až po jejich transpozici Parlamentem České republiky. Český autorský zákon se především novelizoval v důsledku výše jmenované *směrnice Evropského parlamentu a Rady ES č. 2001/29/ES o harmonizaci některých aspektů práva autorského a práv souvisejících v informační společnosti*. Doba, po kterou autorský zákon chrání autorská díla, je v souladu se *směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících*³⁸ (kodifikované znění), která sjednocuje tuto ochrannou dobu pro členské státy EU, 70 let po smrti autora, pokud není zákonem stanoveno jinak.

Součástí unijního práva je judikatura Soudního dvora Evropské unie. Jde především o rozhodnutí Soudního dvora EU o tzv. předběžných otázkách pokládaných soudními orgány členských států EU s žádostí o výklad unijního práva, který je považován následně za závazný pro všechny členské státy EU. Důležitá jsou zejména rozhodnutí, v nichž Soudní dvůr EU podává výklad pojmů, které nejsou definovány právem samotným, ani neodkazují na vnitrostátní právní úpravy³⁹.

---

³⁵ Žádné z nařízení Rady EU nebo Komise EU neovlivňuje bezprostředně autorská práva k architektonickému dílu. Nařízení, které se týká děl chráněných autorským zákonem, je Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1563 ze dne 13. září 2017, o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unií a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení. Ohledně jiných práv k nehmotným statkům, např. ohledně ochranných známek nebo užitných vzorů, Rada EU vydala větší počet nařízení.

³⁶ K architektonickým dílům se vztahuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790/EU ze dne 17. 4. 2019, o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES, která musí nabýt podoby zákona ve všech zemích EU do 7. června 2021; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 16. 2. 2014, o kolektivní správě autorského práva a práva s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. 12. 2006, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. 4. 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. 5. 2001, o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

³⁷ Sdělení č. 44/2004 Sb. m. s., o Smlouvě o založení Evropského společenství ve znění Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhl. pod č. 11/2009, Sb. m. s.

³⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006, o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících (Úřední věstník č. L 372, 27. prosince 2006, s. 12) ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/77/EU ze dne 27. září 2011 (Úřední věstník č. L 265, 11. října 2011, s. 1)

³⁹ Povahou autorského díla se zabývá např. Rozsudek soudního dvora EU (pátého senátu), sp. zn. C-833/18, ve věci Brompton Bicycle Ltd, publikováno ECLI:EU:C:2020:461.

3 Architektonické dílo a jeho pojmové znaky

3.1 Pojem architektonického díla

Autorský zákon řadí architektonické dílo mezi demonstrativní výčet autorských děl, kterým se poskytuje právní ochrana. Od platnosti autorského zákona, tedy od 1. prosince 2000, jsou uvedena architektonická a urbanistická díla ve výčtu autorských děl samostatně (bez přiřazení pod díla výtvarná)⁴⁰, což lépe vystihuje jejich zvláštní povahu a vlastnosti. Rovněž právní úprava zpřesňuje, že se dílem architektonickým rozumí i dílo urbanistické. To ovšem vyplývalo již před přijetím autorského zákona z jiných právních předpisů, zejména ze zákona o výkonu povolání autorizovaných architektů⁴¹. Architektonické dílo a dílo urbanistické lze tedy chápat jako samostatnou uměleckou kategorii chráněnou autorským zákonem. Autorský zákon ani jiný veřejnoprávní zákon jinou účelovou definici architektonického díla neobsahuje. Nejen zákonodárce, ale i právní teorie se bližší charakteristice vyhýbá. Ani mezinárodní právo autorské ztělesněné především v RÚB architektonické dílo nedefinuje a ani nespecifikuje jeho pojmové znaky.

Dle mého názoru je správně, že architektonické dílo není autorským zákonem definováno, a to vzhledem k permanentnímu uměleckému rozvoji architektury a obecně k technologickému vývoji, ale zároveň to přináší aplikační problémy při implementaci autorskoprávní ochrany.

Podrobnější charakteristiku architektonického díla nalezneme v komentářích k autorskému zákonu, kde se uvádí: „*Dílem architektonickým je individuální estetické ztvárnění prostoru tvořícího součást životního prostředí, a to v oblasti architektury stavební, interiérové, jevištní (scénografie) či zahradní*“ popř. „*Dílem architektonickým je výsledek tvůrčí fantazie autora objektivně vyjádřený specifickými architektonickými prostředky tvůrčí formy výtvarně umělecké*“⁴².

⁴⁰ Viz předchozí autorský zákon č. 35/1965 Sb., §2 ... *díla ... výtvarná včetně děl umění architektonického*.

⁴¹ Zák. č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související, komentář*. 6. upravené vydání, Praha: Linde, 1998, s. 39 §4; HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů), Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 2 s. 67.

Architektonické dílo se nejprve projevuje ve sdělitelné formě ploché, jedná se především o dvourozměrné dílo, které může mít formu konceptu, skici, kresby, studie, návrhu anebo projektové dokumentace, popř. může mít podobu trojrozměrnou tedy plastickou ve formě modelu nebo makety. Pouze v případě jednoduché stavby, které nepředchází jiná zobrazovací dvourozměrná hmotná vyjádření díla, může být taková stavba jediným výrazovým prostředkem k vyjádření architektonického díla. Je proto nutné zdůraznit, že existence architektonického díla není podmíněna existencí realizované stavby a architektonické dílo není z hlediska autorského práva totožné se stavbou. Pojem stavby je ale nedílnou součástí mé práce. Vzhledem k tomu, že architektura je v nejobecnějším pojetí synonymem pro stavitelství, je tato práce především zaměřena na autorské dílo architektonické, které je ve finální fázi vyjádřené stavbou. Stavbou pro účely této práce tedy označuji obytnou budovu nebo jiný stavební objekt, popřípadě architekturu interiéru a architektonické vyjádření v díle urbanistickém. Ostatními díly spadajícími pod termín architektonické dílo jako jsou např. výtvary zahradní architektury včetně úpravy zeleně a kompozice nebo výtvary scénické (jevištní) architektury se v této práci vzhledem k jejich specifikům zabývat nebudu, i když obecné závěry této práce jsou i na tato architektonická díla aplikovatelná.

Stavbu lze označit jako finální fázi výsledku architektonické činnosti autora, nicméně architektonické dílo může procházet několika vývojovými etapami. V praxi se architektonické dílo nejprve projevuje ve formě architektonické kresby, po které následuje architektonická studie projektu, která bývá rozpracována do podoby projektové dokumentace (ve formě půdorysu, pohledu, prostorového řezu apod.). Architekti často volí i trojrozměrné zobrazovací metody jako modely z různých materiálů, tak aby co nejvíce vystihli specifikum stavby. Finální formou je pak samotná stavba.

V přímém vztahu k projektování lze rozlišovat pro stavební dílo fázi přípravy, fázi návrhu studie, fázi projektu pro územní rozhodnutí, fázi projektu pro stavební povolení, fázi projektu pro provedení stavby, fázi autorských technických dozorů nad souladem architektonického díla prováděné stavby a fázi dokumentace skutečného provedení díla a uvedení stavby do užívání. Pro urbanistické dílo rozlišujeme fázi přípravy, fázi vypracování analýz a průzkumů, fázi konceptu, fázi návrhu, fázi řízení o územně plánovací dokumentaci,

fázi čistopisu a fázi součinnosti při implementaci územně plánovací dokumentace⁴³. Některé fáze projektování mohou být pouze fakultativní, fáze, které směřují k tomu, aby výsledkem tvorby autora byla zkolaudovaná stavba nebo využitelné urbanistické dílo, jsou obligatorní. Je třeba v této souvislosti ale zdůraznit, že výše uvedené fáze mohou, ale nemusí být totožné s fázemi, jak je chápou veřejnoprávní předpisy, především stavební zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)⁴⁴ (dále jen “stavební zákon” nebo “stav. zák.”).

Všechny fáze a části (i nedokončené) uvedené výše mohou být architektonickým dílem ve smyslu § 2 odst. 3 aut. zák., nikoliv však bezpodmínečně: právní ochrana se vztahuje na dílčí části a fáze v jakémkoliv stádiu rozpracovanosti od okamžiku, kdy jsou vyjádřeny navenek ke smyslovému vnímání, pouze pokud jsou výsledkem autorovy samostatné tvůrčí činnosti a splňují i všechny další pojmové znaky autorského díla.

Za architektonické dílo se považuje i pouze dočasný výsledek autorovy tvůrčí činnosti, který neobsahuje žádné vývojové fáze nebo jen některé, což hraje roli především u jiných architektonických děl než děl vyjádřených stavbou (např. u scénografického díla), ale i např. u dočasné jednoduché stavby, u které stavební úřad předem omezí dobu jejího trvání.

Základní idea jakéhokoliv architektonického díla bývá obsažena v tzv. konceptu – duševní imateriální podstatě díla. V architektonickém konceptu jsou formulovány podstatné rysy tvůrčího díla, které dohromady vytváří představu, jak by mohlo dílo vypadat, až se případně zrealizuje. Myšlenka v tomto konceptu zahrnutá, jakkoliv je pro architekty významná, není autorskoprávně chráněna, ale chráněno je pouze její vyjádření⁴⁵ (§ 2 odst. 6 autorského zákona: *...dílem není námět sám o sobě... myšlenka*). Na počátku tvorby bývá více konceptů a rozhodnutí, který koncept dospěje do finální fáze, je na klientovi, objednateli nebo zadavateli díla. Tento základní koncept díla bývá hmotně vyjádřen kresbou a následně

⁴³ PLOS, Jiří. Výkon profese architektů v ČR a autorské právo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 12.

⁴⁴ Stavební zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) a vyhlášky, které jej provádí, např. vyhláška č. 499/2006 Sb. o dokumentaci staveb, upravují různé druhy projektové dokumentace pro jednotlivé fáze vzniku díla (např. v předprojektové fázi se předkládá dokumentace k územnímu řízení, ve fázi projektové přípravy stavby se předkládá projektová dokumentace pro povolení stavby a dokumentace pro provádění stavby nebo dokumentace skutečného provedení stavby, které všechny obsahují výkresové části, požadavky na materiály a technické požadavky, s tím, že od 1. ledna 2018 stavební zákon povoluje sloučení územního a stavebního řízení).

⁴⁵ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*, Praha: C. H. Beck, 2018, s. 40.

architektonickou studií (návrhem)⁴⁶. V případě projektu stavby architekti kladou (spolu s hotovou stavbou) na architektonickou studii ze všech vývojových fází díla největší důraz, protože další její zpracování do podoby projektové dokumentace bývá již v rukou inženýra – projektanta, který provádí zároveň i koordinaci a realizační projekt stavby.

Architektonickou studii si ale nelze představovat jakou pouhou skicu, v architektonické praxi v sobě již tato studie zahrnuje projekt stavby ve formě výkresové části, půdorysu jednotlivých podlaží, řezy a pohledy ze všech světových stran, řešení ploch interiéru, situační plán (zpravidla v měřítku 1:500 nebo 1:250), počítačovou vizualizaci a zákresy budoucí stavby do fotografie, příklady obdobných typů budov i textovou část s popisem celkového konceptu stavby, použitých materiálů a technologií. Tvorba dalších fází architektonického díla pak souvisí s veřejnoprávním řízením ohledně stavby. S tím také souvisí, že architektonickou studii může vytvořit i autor bez specifického vzdělání v oboru architektury, ale projektovou dokumentaci může vytvořit pouze autorizovaný architekt v oboru architektury nebo autorizovaný inženýr. Z autorskoprávního hlediska není podstatné, jak jednotlivá hmotná zachycení architektonického díla nazveme (zda studií, návrhem nebo dokumentací), ale zda dílo nebo jakákoliv jeho část splňuje definiční znaky autorského díla.

Architektonické dílo jako celek představuje tvarový, konstrukční, dispoziční, materiálový, technologický a provozní návrh určitého objektu anebo plochy. Nepředstavuje tedy pouze estetické tvarové řešení (design stavby), nýbrž součástí tohoto řešení jsou veškeré prvky, které vedly k určitému osobitému řešení – vnímatelnému výsledku. V původnosti jejich použití, v jedinečné kombinaci jednotlivých prvků a ve vzájemné účelné a účinné vazbě se projevuje osobitost tvůrce a jeho architektonický styl. Autorskoprávně chráněno může být i pouhé kompoziční začlenění stavby do jejího okolí nebo krajiny či nedokončená stavba.

Účelnost a užitnost architektonického díla do velké míry určuje estetické ztvárnění díla a výslednou formu díla. Architektonický návrh je především profesionální služba poskytovaná klientovi, architekt netvoří pouze umělecké dílo bez jakékoliv funkce. Ve vztahu k autorské povaze díla je ale nezbytné, aby tato funkční determinace architektonického díla ponechávala autorovi projektu možnost pro osobité tvůrčí ztvárnění. Proto se autorskoprávní

---

⁴⁶ Plzeňský soud řešil nedávno případ světově známého českého designéra Maxima Velčovského a jeho porcelánové holínky sloužící jako váza. Soud dospěl k závěru, že samotný koncept porcelánové holínky není autorskoprávně chráněným dílem, ale kopie konkrétního autorského provedení ano, a jedná se proto o autorské dílo. Porcelánka se bránila tím, že samotný tvar holínky byl dán až jeho zalitím a vytvarováním při samotné výrobě.

ochrana může vztahovat i na jednoznačně účelové stavby technické povahy jako např. tovární haly či sklady.

Stavba (ale i skica nebo studie) jako hmotný substrát nehmotného autorského díla, je současně nejen předmětem autorského práva, ale i věcného práva v občanskoprávním slova smyslu, zejména práva vlastnického. A právě u architektonického díla jsou střety těchto dvou právních režimů, práva duševního vlastnictví a vlastnického práva, často nejzřetelnější a nejsložitější. Vlastnické právo se velmi jednoduše může dostat do kolize s autorským právem (o tomto střetu pojednám v této práci v samostatné kapitole níže). Je to i z důvodu, že laikovi je vždy pochopitelný obsah vlastnického práva, ale autorské právo osobnostní je pro něj často nepředstavitelnou právní disciplínou. Totéž platí i pro vyjádření architektonického díla v penězích. Cena stavby je odhadnutelná i bez hlubších znalostí, ale i pro odbornou veřejnost je často nemožné najít finanční ekvivalent osobnostního autorského práva vzhledem k jeho antitržní povaze. V této souvislosti je dále nutné zdůraznit, že architektonické dílo vyjádřené stavbou se od stavby jako věci ve smyslu občanského zákoníku⁴⁷ liší především tím, že autorské právo k dílu nezaniká zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno. Pokud tedy dojde ke zničení nebo zbourání stavby jako objektivizace nehmotného substrátu autorského díla, architektonické dílo nadále existuje⁴⁸.

Autorské architektonické dílo, jehož vyjádřením je stavba, je třeba odlišovat i od architektonického díla ve smyslu stavebního zákona. Oba právní režimy se mohou doplňovat, ale jsou to samostatné obory bez vztahu vzájemné nadřazenosti nebo subsidiarity. Proto i dnes stále platí závěr posudku Ústavu práva autorského z roku 1982, kde se mimo jiné uvádí: *„Autorský zákon a stavební zákon upravují dvě zcela odlišné oblasti společenských vztahů, a to každý výlučně pro oblast své vlastní působnosti, takže mezi nimi nemůže docházet ke střetu. Pojem vytvoření uměleckého díla architektonického a pojem projektové stavební činnosti, popřípadě činnosti související s přípravou nebo projektováním staveb nejsou shodné.“*⁴⁹

3.2 Pojmové znaky architektonického díla

Autorský zákon v ustanovení § 2 odst. 1 taxativně stanovuje pojmové znaky díla, která se použijí na všechna autorská díla, tedy i na dílo architektonické. Aby se jednalo o

---

⁴⁷ § 489 ... *věcí je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí.*)

⁴⁸ § 9 odst. 3 aut. zák.

⁴⁹ Anonym. Závěry posudku Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze k autorskoprávní problematice architektonických děl. Aktuální otázky práva autorského a práva průmyslových. Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 99 – 108.

architektonické dílo ve smyslu autorskoprávním, vyžaduje autorský zákon, aby byly kumulativně splněny následující znaky architektonického díla:

- 1) Musí se jednat o umělecké dílo (popř. dílo literární nebo vědecké;
- 2) Dílo musí být jedinečné (ale nikoliv ve smyslu naprosto originální);
- 3) Dílo musí být výsledkem tvůrčí činnosti (duševní činnosti autora);
- 4) Dílo musí být vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě (včetně podoby elektronické), a to trvale anebo dočasně.

Jako další pojmový znak architektonického díla lze uvést negativní vymezení, tedy vyloučení z autorskoprávní ochrany, a to:

- a) pouhého námětu, myšlenky, nápadu, neoriginální kombinace architektonických prvků a podobných předmětů (§2 odst. 6 aut. zák.),
- b) úředního díla včetně díla urbanistického, které je vyňato z ochrany ve veřejném zájmu (§ 3 písm. a) aut. zák.),
- c) výtvorů tradiční lidové architektury (§ 3 písm. b) aut. zák.).

Posouzení výše uvedených znaků představuje kombinaci posouzení právního (ve smyslu, že přísluší soudci) a posouzení odborného, jež přísluší znalci v oboru. Soudce ale může tuto úvahu často učinit sám, aniž by potřeboval znalce. K posouzení splnění pojmových znaků díla se nabízí využít test vypracovaný Ivo Telcem s názvem „*Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla*.“⁵⁰

Jen architektonické dílo, které naplňuje všechna tato zákonná kritéria společně, je způsobilé být předmětem ochrany podle autorského práva. Právě výše uvedené pojmové znaky odlišují předměty autorského práva od jiných neautorských „děl“. Na taková jiná neautorská architektonická „díla“ se nevztahují ustanovení autorského zákona, přičemž i ta mohou být předmětem ochrany dle jiných právních norem, a to včetně možnosti ochrany absolutní podle některých jiných zákonů⁵¹ (např. zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů).

Rozsah architektonického díla nebo účel, pro který bylo vytvořeno, nemají pro pojmové znaky architektonického díla podle autorského zákona žádnou relevanci, protože se jedná o subjektivní kritéria proměnlivá v čase a prostoru⁵². Pouze pokud účel díla předem

⁵⁰ TELEEC, Ivo. *Pojmové znaky duševního vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 29 – 40.

⁵¹ TELEEC, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon: Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 2, s. 16.

⁵² TELEEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. 1. vydání. Brno: Doplněk, s. 81.

determinuje jeho výrazovou formu, která objektivně vylučuje prostor pro tvůrčí ztvárnění, pak tato díla nelze považovat za chráněná díla ve smyslu autorského zákona⁵³. Zrovna tak funkční určení stavby není pro poskytnutí autorskoprávní ochrany determinující.

Zákonně irelevantní kritérium ve smyslu § 2 odst. 1 aut. zák. je rovněž význam architektonického díla. Stavba jako forma vyjádření architektonického díla je však specifická svojí technickou a finanční náročností. I z tohoto důvodu se v autorském zákoně objevil v § 38 d aut. zák. kvalifikační faktor „význam architektonického díla“, který není vymezen pro jiný druh díla a je aplikován v rámci zásahu do integrity architektonického díla pro účely udržovacích prací nebo změny dokončené stavby v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty architektonického díla. Kritérium významu díla je, podobně jako jeho hodnota, kritériem odborným. Úsudek si lze udělat na základě určitých objektivních indicií, např. ocenění stavby v odborných soutěžích, uvádění v odborné literatuře či skutečnosti, že je stavba prohlášena kulturní památkou.⁵⁴

Důležité je rovněž uvést, že architektonický návrh, který splňuje pojmové znaky autorského díla, nemusí být proveditelný nebo využitelný v praxi. Tedy může obsahovat reálně nemožná či nesmyslná technická řešení nebo přímo popírat fyzikální zákony. Stejně tak lze za architektonické dílo považovat i návrh nerespektující stavební, hygienické či protipožární předpisy. Vyplývá to z podstaty architektury jako abstraktního lidského tvůrčího oboru.⁵⁵

Autorský zákon v rámci § 2 „Autorské dílo“ v odst. 6 uvádí negativní vymezení autorského díla, tedy co není architektonickým dílem ve smyslu autorského zákona. Autorskoprávní ochraně nepodléhá samotný námět díla, tzv. holý námět, nápad, myšlenka, postup, proces, metoda, objev nebo podobný předmět (např. neoriginální kombinace architektonických prvků), které nejsou individuálním ztvárněním určité tvůrčí myšlenky. U činnosti architektů je tímto námětem zadání, na základě kterého architekt dílo teprve tvoří. Je nepochybné, že podle stejného zadání vytvoří několik architektů různá díla (např. návrhy budov nebo komplexů budov, jejich vnitřního uspořádání), pokud by však autor použil byt

---

⁵³ GAMM, Otto-Friedrich. *Der Architekt und sein Werk – Möglichkeiten und Grenzen des Urheberrechts. Zeitschrift für das gesamte öffentliche und zivile Baurecht*, 1982, č 2, s. 78.

⁵⁴ FALTUSOVÁ Eva: *K ochraně autorských práv při provádění změn dokončených staveb*. Bulletin České komory architektů, 2014, roč. 21, č. 3 - 4, str. 50.

⁵⁵ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, § 2 s. 51.

jen malou část tvůrčího řešení díla jiného architekta, nejde již o užití námětu, ale užití části jiného díla (k takovému užití je pak nutný souhlas autora). Autorskoprávní ochrana architektonického námětu nebo architektonické myšlenky by v důsledku znamenala umožnit jejich monopolizaci na úkor jakéhokoliv pokroku a architektonického rozvoje, což jistě není smyslem autorského práva. Pokud tedy někdo zkopíruje architektův námět, nedojde k porušení autorského práva.

Architektonickým dílem ve smyslu autorského zákona s ohledem na toto negativní vymezení není ani ryze technické architektonické řešení nebo ryze rutinní stavební návrh. Některé součásti projektové dokumentace obsahující náležitosti stavebně technického charakteru stanovené veřejnoprávními (stavebními) předpisy (např. statické výpočty), také nelze považovat za architektonické dílo. Architektonickým dílem ani není souhrn architektonických postupů, které jsou všeobecně známé nebo předvídatelné. Architektonickým dílem nemůže být ani takové hmotné vyjádření díla, pokud by k naprosto shodnému závěru na základě architektonického zadání došel neomezený počet k tomu kvalifikovaných osob. Zákon také nechrání běžné budovy, které pouze opakují známé architektonické formy a nevybočují z řady všední architektonické tvorby.

Autorskoprávně relevantní otázkou v oblasti architektury z hlediska výše uvedeného negativního vymezení je, kdy je určitý typ dokumentace úředním dílem vyloučeným z autorskoprávní ochrany a kdy nikoliv, resp. kdy se překlápí autorskoprávní ochrana díla do ochrany díla z titulu úředního díla, a jinak chráněné architektonické dílo lze užít bez svolení autora pro úřední účely. Tato otázka je spojována především s dílem urbanistickým. Finální řešení urbanistického návrhu ve formě územní studie nebo územně plánovací dokumentace je regulováno veřejnoprávními předpisy, společenskými záměry a požadavky a prostor pro originální ztvárnění je často omezen funkčností celku ve prospěch podobnosti nad původností.

Domnívám se ale, že územní studie a územně plánovací dokumentace řeší i estetické a kompoziční uspořádání prostorů a ploch, do nichž architekt bezesporu vkládá svou osobnostní pečť, a existuje více variant než ta jediná, která se uveřejní a kterou lze považovat za úřední dílo.

Ve smyslu §3 písm. b) aut. zák. jsou z autorskoprávní ochrany vyjmuty výtvoři tradiční lidové kultury. Autorský zákon ani komentáře k němu pojem tradiční lidové kultury blíže nespecifikuje. Podle mého názoru je pod tento termín nutné zařadit i díla lidové

architektury jako projevy folklorní stavební činnosti s prvky a materiály specifickými pro určitou oblast. Na rozdíl od úředních děl není důvodem výluky veřejný zájem na jejich přístupnost, ale skutečnost, že právě jméno autora není obecně známo. Z tohoto důvodu se se výjimka vztahuje pouze na díla, která nejsou anonymní nebo pseudonymní (viz § 7 aut. zák.). Pro veřejný zájem je ale lidové architektuře poskytnuta ochrana nikoliv autorským zákonem, ale přímo Ústavou ČR⁵⁶. Výluka však neplatí absolutně, neboť dílo tradiční lidové kultury je možné užít jen takovým způsobem, jenž by nesnižoval jeho hodnotu, jedná se tedy svým charakterem spíše o zákonnou licenci⁵⁷.

3.2.1 Test pojmových znaků autorského díla

Otázka, zda je určité dílo dílem autorským, je otázkou právní. K odpovědi na tuto otázku musíme mít k dispozici zjištění, popř. přímo důkazy o skutkových okolnostech např. o státu původu díla, o veřejném užití díla atd. Vedle skutkových tvrzení se pak uplatňuje mimoprávní odborné posouzení pochybných nebo sporných otázek umělecké (nebo vědecké) kvality autorského díla. Závěry těchto zjištění pak vedou k tomu, aby dílo bylo správně právně kvalifikováno a učiněn právní závěr, že určitý předmět splňuje autorskoprávní status díla nebo nikoliv. Tento právní závěr vyjádřený ve formě rozsudku je pak přezkoumatelný soudem vyšší instance. K odpovědi na právní otázku, zda určité autorské dílo splňuje legislativně právní pojem autorského díla, tedy zda se jedná o dílo literární, jiné umělecké nebo vědecké chráněné autorským zákonem, může sloužit „test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla“ vypracovaný Ivo Telcem.⁵⁸

Ivo Telec uvádí, že k zodpovězení autorskoprávní otázky ohledně statusu díla používá následující metody:

- 1) metoda výkladu aplikovatelných právních předpisů,
- 2) metoda uznání skutkových tvrzení,
- 3) metoda popisná a roztříd'ovací,
- 4) metoda rozboru včetně umělecko-estetického rozboru,
- 5) intuitivní metoda uměleckého vnímání,
- 6) metoda celkového hodnocení,

---

⁵⁶ Preambule ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁷ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 3 s. 104.

⁵⁸ TELEEC, Ivo. Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla. *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 34.

7) případné další metody.

Samotný test pak obsahuje čtyři části: část údajovou, část znakovou, určení, zda je aplikovatelná výjimka z autorskoprávní ochrany (např. zda se nejedná o úřední dílo) a závěr, ve kterém je vyjádřen právní názor na status díla⁵⁹, tedy zda na základě metodického posouzení autorskoprávní věci v jednotlivostech i v jejich souvislostech ze všech testovaných hledisek, se jedná o autorské architektonické dílo nebo nikoliv.

3.2.2 Dílo musí být literární, umělecké nebo vědecké

Architektonická díla se podřazují v systému autorského zákona do tvůrčí kategorie jiných děl uměleckých. Toto zařazení tedy presumuje, že dílo má alespoň minimální

---

⁵⁹ TELEČ, Ivo. Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla. *Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 32 – 39.

V rámci údajové části se podle autora zjišťují následující skutkové podstaty (přizpůsobeno s ohledem na specifika architektonického díla):

1. Název díla;
2. Autorství (popř. spoluautorství);
3. Všeobecný popis díla včetně jeho jednotlivých vývojových fází a stavu jeho dokončenosti;
4. Volný námět (motiv, myšlenka, nápad), jakož i původce volného námětu;
5. Rozsah a účel díla;
6. Zpracování díla (dílo původní nebo odvozené);
7. Napodobenina díla a to v podobě shody díla nebo jeho jednotlivých prvků nebo otrocké podobnosti díla nebo celkově dojemové podobnosti díla;
8. Dílo spojené s jiným dílem (popř. dílo souborné);
9. Kategorie díla (zaměstnanecké, školní dílo, kolektivní, dílo na objednávku, soutěžní dílo);
10. Druh objektivně vnímatelné podoby díla a popis věci (nosiče), v níž je dílo vyjádřeno;
11. Doba vzniku díla a zveřejnění díla (doba trvání majetkových práv);
12. Existence licence k dílu;
13. Údaje o zúčastněných osobách (autorovi, spoluautorech, zaměstnavateli, objednateli, vyhlášovatelé atd.);
14. Jiné údaje.

Ve znakové části se určují s ohledem na architektonické dílo následující prvky díla:

1. Objektivně předurčené věcné prvky: funkční (obyvatelnost u stavby obytného domu), technické (konstrukční a materiálové prvky), mimoumělecké estetické prvky, druhové prvky (druh stavby), prvky veřejného zájmu (determinující prvky podle právních předpisů např. právních předpisů památkové ochrany, požadavků územního plánování);
2. Subjektivně předurčené věcné prvky: požadavky klienta, zaměstnavatele, objednatele anebo vyhlášovatele soutěže, finanční požadavky (rozpočtové a dotační požadavky);
3. Míra, v jaké je v důsledku předurčených objektivních a subjektivních věcných prvků ponechán volný tvůrčí prostor;
4. Poměr mezi předurčenými věcnými prvky a volnými tvůrčími prvky;
5. Určení autorskoprávních silných a slabých prvků;
6. Popis uměleckých výrazových prostředků;
7. Zdroje autorova čerpání;
8. Zvláštní osobní vlastnosti a schopnosti autora; jeho umělecký cit;
9. Použité druhy netvůrčí věcné činnosti (rutinní, řemeslná);
10. Poměr mezi tvůrčí činností a činností věcnou;
11. Povaha výsledku tvůrčí činnosti autora (jedinečnost a původnost);
12. Přítomnost minimálního stupně umělecké hodnoty;
13. Objektivní způsobilost díla k uměleckému vnímání.

uměleckou hodnotu (takovou, aby výsledek mohl být ještě jako dílo umělecké vůbec objektivně vnímán). Je třeba ale rozlišovat pojem „*umělecké dílo*“ a „*uměleckost*“ díla. „*Uměleckost*“ architektonického díla, kterou se obvykle rozumí jen určité formy stavebních děl, nejčastěji významné veřejné budovy, není definičním znakem architektonického díla v našem právním řádu. Jen v některých státech (např. v právní úpravě autorského díla v Izraeli, Indii a Pákistánu) se objevuje výslovný požadavek, aby chráněné dílo mělo umělecký charakter⁶⁰.

Uměleckost rovněž neznamena, že dílo musí obsahovat určitý dekorativní element. Do sféry uměleckých děl architektonických se mohou řadit i veškerá funkcionalistická stavební díla a urbánní celky splňující pojmové znaky autorského díla podle autorského zákona. Nepochybně sem patří i díla inženýrská a průmyslová (např. architektonické projekty věží, mostů, továren), vždy bude záležet na konkrétních parametrech takových děl, zda tyto parametry nejsou natolik určující, aby vylučovala prostor pro tvůrčí ztvárnění takových technických staveb⁶¹.

Vymezit architektonické dílo jako dílo umělecké s sebou zároveň přináší vždy subjektivní názor na to, co je a co není uměním a co je a co není uměleckým dílem. Pokud se na tuto otázku podíváme z časového pohledu, musíme dospět k odpovědi, že mnohdy to, co v minulosti bylo považováno za nehodné ochrany, je dnes přijímáno jako umělecké dílo, a vice versa. Pro posouzení „uměleckosti“ autorského díla je tedy vhodné využít odborné posouzení. Závěr takového zjištění pak vede k tomu, aby dílo bylo správně právně kvalifikováno a učiněn právní závěr, že určitý předmět splňuje autorskoprávní status uměleckého díla nebo nikoliv.

Ve veřejnosti požadavek na splnění kritéria „uměleckého díla“ evokuje požadavek na určitou kvalitu architektonického díla. Stupeň umělecké kvality díla je ale pro otázku existence autorskoprávní ochrany díla nerozhodný⁶². Kvalita vytvořeného díla má vliv především na to, jaké bude mít dílo společenské uplatnění a využití.

Jeden z nejznámějších světových architektů, Le Corbusier, tvrdil, že architektura je věda a nikoliv umění a že forma následuje funkci. Všeobecně je ale architektura pojímána

---

⁶⁰ HANCKS, Gregory B. Copyright protection for architectural design: A conceptual and practical criticism. Washington: *Washington Law Review*, Vol. 71, 1/1996, s. 177 – 203.

⁶¹ SCHRICKER, Gerhard, LOEWENHEIM Ulrich. *Urheberrecht, Kommentar*. 2. vydání. Mnichov, C.H. Beck, 1999, § 2 s. 110.

⁶² KNAP, Karel. *Autorskoprávní ochrana děl architektonických, Posudek Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě UK ze dne 30. ledna 1969*. Praha: Univerzita Karlova, 1969.

jako umění a nikoliv věda. Existují ale i architektonická díla ryze technického rázu, která mohou postrádat „uměleckost“ a zároveň mohou být chráněným dílem dle autorského zákona jako dílo vědecké. Příkladem je jedna z nejznámějších staveb na českém území: vysílač – Hotel Ještěd navržený Karlem Hubáčkem⁶³ –, který je mimořádně technicky inovační stavbou, a i když je považován za umělecké dílo světové architektury, lze jej podřadit v rámci kategorizace autorských děl dle autorského zákona nejen pod jiné dílo umělecké, ale i pod dílo vědecké, zejména vzhledem k použitým technologiím a postupům.

Kategorizace architektonického díla jako díla uměleckého zároveň neznamena, že by jiná autorská díla vytvořena architektem nebyla autorskoprávně chráněna. Architekt může vytvořit i dílo literární, kterým je např. přednáška, kniha o architektuře nebo odborný článek v architektonických časopisech. Na druhou stranu ne každé literární dílo sepsané architektem má povahu díla literárního ve smyslu autorského zákona. Jen ve výjimečných případech nalézáme tvůrčí ztvárnění určité architektonické myšlenky u běžných popisů staveb, které jsou součástí architektonické studie nebo u architektonických prospektů a oznámení. Rovněž ani znalecký posudek v oboru architektury a stavitelství není jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, a nemůže být tedy předmětem ochrany práva autorského jako dílo literární. Znalecká činnost předpokládá užití postupů opírajících se o v daném oboru obecně známé a verifikovatelné metody, jejichž užití je výrazem odbornosti znalce, nikoli jeho osobní tvůrčí jedinečnosti, jak vyplývá ze soudní judikatury⁶⁴. U znaleckých posudků se tedy předpokládá, že zcela nezávisle na osobě znalce budou jejich znalecké závěry o totožných skutkových okolnostech shodné a chybí zde pojmový znak autorského díla, kterým je jeho jedinečnost.

3.2.3 Jedinečnost autorského architektonického díla

Pojmu děl architektonických jako předmětu autorského práva vyhovují jen takové výtvořky, které jsou jedinečným výsledkem tvůrčí fantazie autora a jsou objektivně vyjádřeny specifickými architektonickými prostředky tvůrčí formy výtvarně umělecké⁶⁵. Dílo musí nést vždy prvky jedinečnosti, jak výslovně zmiňuje § 2 odst. 1 aut. zák. Dle autorskoprávní nauky se tato statistická jedinečnost vztahuje k dílu samému, je chápána jako statistická pravděpodobnost jedinečnosti díla, a nikoliv jedinečnost díla naprosto absolutní ve smyslu

---

⁶³ Karel Hubáček se ve své architektonické tvorbě několikrát zaměřil na technická díla. Dle jeho projektu vznikla např. Vodárenská vyrovnávací věž v Praze Dívčích hradech nebo Meteorologická věž v Praze Libuši.

⁶⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2017, sp. zn. 6 A 246/2013.

⁶⁵ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KRÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vydání. Praha: Codex, 1994, s. 71.

filozofickém⁶⁶. Synonymum pro absolutní jedinečnost, tedy originalita, se jako obsahový znak autorské tvůrčí činnosti váže nikoliv k dílu, ale k autorovi díla. Architektonickým dílem ve smyslu autorského zákona není ale každý jedinečný architektonický výtvar. Pokud autora limituje zadání ve smyslu jeho funkce a jsou nastaveny limity, které vedou k tomu, že taková stavba je objektivně bez znaků individuality, pak se nejedná o architektonické dílo chráněné autorským zákonem. Jedinečnost díla je třeba též vnímat jako kvantitativní kritérium „objemu“ vynaložené tvůrčí individuality v opozici ke kritériu kvalitativnímu spočívajícímu v umělecké nebo vědecké tvůrčí činnosti⁶⁷.

Se splněním znaku jedinečnosti souvisí problematika děl označovaných jako „*díla malé mince*“⁶⁸, která postrádají individualizační rysy, popř. je mají jen v zanedbatelné míře, která není dostatečná k rozlišení jednotlivých děl, a přesto jsou chráněna autorským právem. Podle Nejvyššího soudu ČR, „*autor díla si může osobovat jeho autorství nezávisle na tom, zda existuje na pohled stejné dílo vytvořené jiný autorem (což ale bývá prolamováno případy tzv. „děl malé mince“ a počítačovými programy)*“⁶⁹. Tento rozsudek tedy připouští přiznání autorskoprávní ochrany i dílům, u kterých absentuje znak individuality, navíc s odůvodněním, které nemá ve vztahu k tzv. dílům malé mince oporu ve výslovném znění českého autorského zákona. V autorském právu v architektuře mohou být takovými díly jednoduché náčrty a skici. Je ale velmi náročné stanovit, zda obyčejná skica postrádá individualizační rysy, a je tedy „*dílem malé mince*“, nebo jde o nechráněné autorské dílo⁷⁰.

Někteří autorskoprávní teoretici dělí jedinečnost (originalitu) díla na absolutní a relativní. Absolutně originální dílo je takové, které nečerpá z žádného existujícího díla⁷¹. Naopak relativně originální je dílo, které se inspiruje prvky z již existujícího díla. V autorském právu v architektuře se jedná zpravidla o relativní originalitu díla. Z tohoto hlediska, pokud jsou vytvořena dvě shodná architektonická díla, tak nemohou být chráněna obě, i když byla vytvořena nezávisle. Jedno dílo je vždy originál a druhé plagiát.

Zákon nestanoví žádný speciální požadavek na stupeň jedinečnosti (individuality) u architektonických děl (ani u jiných autorských děl). Architekt ale vytvoří velice zřídka návrh

---

⁶⁶ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 2, s. 19.

⁶⁷ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2017, sp. zn. 6 A 246/2013.

⁶⁸ Tato teorie byla do evropského kontinentálního autorskoprávního systému zavedena německou judikaturou a v němčině je nazývána „*Werke der Kleine Münze*“.

⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 60/2011.

⁷⁰ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 56.

⁷¹ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 45.

sestavající se pouze ze zcela originálních prvků. Jeho osobní tvůrčí přínos je ovlivněn analýzou a pozorováním tisíce jiných staveb během své kariéry. I při snaze o individuální ztvárnění vychází z předchozích stylů a forem a rozlišujícím způsobem aranžuje elementy použité již v minulosti, což je naprosto esenciální postup při tvorbě architektonického díla. Musí se ale vždy jednat o architektonické dílo, které v této konkrétní podobě nemůže být neodvisle vytvořeno někým jiným.

Z mého pohledu nejzajímavější otázkou pro posuzování pojmového znaku jedinečnosti architektonického díla je, zda jedinečnost, která v sobě bez pochyby zahrnuje původnost díla i vlastní kreativní tvorbu autora, spočívá v celkovém vzhledu stavby nebo v individuálních prvcích a jejich uspořádání. I když tato problematika dosud nebyla předmětem rozhodování u českých soudů, domnívám se, že ochranu si ve smyslu autorskoprávním zaslouží jednotlivé originální prvky i celkový vzhled díla a související umělecký posun takového díla. Z tohoto úhlu pohledu může architektonické dílo jako celek obsahovat i prvky nebo součásti, které samy o sobě nejsou originální a jsou všeobecně známé. Lze říci, že pro architektonické dílo je naopak charakteristické, že obsahuje množství „volných“ prvků, které samy o sobě a izolovaně autorskoprávní ochraně nepodléhají (materiál, technologie, provoz apod.), avšak užity jedinečným způsobem v celku architektonického díla jsou autorskoprávně chráněny⁷².

Prvek jedinečnosti musí splňovat dílo jako celek. To ale nevylučuje, aby se autorskoprávně chráněným dílem stala pouze určitá část architektonického návrhu jako např. řešení fasády nebo schodiště, ale i půdorys stavby, pokud rozmístění místností, dveří nebo oken svědčí o originalitě návrhu. Rozhodující je, aby originální dílo vždy obsahovalo tvůrčí individuální řešení určitého prostoru nebo jeho části, ať se jedná o stavbu, interiér nebo jiné prostředí.

Jedinečností jako pojmovým znakem se zabýval Městský soud v Praze⁷³, kde s odkazem na znalecký posudek rozhodl, že žalobcův návrh designu klubu není jedinečným tvůrčím dílem. Podle soudní znalkyně v oblasti současného moderního umění nesplňoval návrh žalobce jedinečnost díla, neboť šlo o autorovu kompilaci a aplikaci známých výtvarných kreseb. Tento závěr Městského soudu byl pak potvrzen i Vrchním soudem v Praze⁷⁴. Pavla Sýkorová ve svém komentáři k tomuto rozsudku uvádí, že dle jejího názoru soud nesprávně

---

⁷² PLOS, Jiří: Olomouc očima právníka. *Architekt*, 2000, č. 4, s. 20.

⁷³ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 31 C 68/2011.

⁷⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. 3 Co 118/2014.

vyvodil závěry ze znaleckého posudku, neboť nevzal na vědomí, že autorský zákon nechrání architektonické nebo výtvarné artefakty samy o sobě, ale jak k nim autor přistupuje⁷⁵. S tímto jejím názorem se ztotožňuji, protože autor při tvorbě často hledá inspiraci nejen v jiných oborech jako je malířství, sochařství nebo fotografie, ale i v jiných architektonických návrzích nebo naopak v původní architektonické tvorbě a jedinečnost jeho vlastní tvorby tím nemusí být dotčena.

3.2.4 Tvůrčí činnost autora

Architektura v obecném pojetí stavitelství je výsledek tvůrčí činnosti jakékoliv fyzické osoby (nikoliv bezpodmínečně architekta⁷⁶) za účelem ztvárnění a proměny našeho životního prostoru, a to zejména stavbou, ale i jakýmkoliv dalším objektem nebo návrhem úpravy dosud nezastavěné plochy nebo proměny zastavěné plochy.

Tvůrčí činnost, všechny její druhy, jsou subjektivní právní skutečností. Autorské právo nevyžaduje splnění jakýchkoliv dalších podmínek pro to, aby jednání autora bylo posuzováno jako tvůrčí činnost, jako je např. určitý věk, způsobilost k právním úkonům nebo předepsaná forma.

Autorský zákon nedefinuje „tvůrčí činnost“, neboť tvoření je volní jednání lidského jedince, které není právním jednáním, ale právo s ním spojuje konkrétní následky. Tvůrčí činnost jako autorskoprávní pojem lze dle vyjádření Nejvyššího soudu „*charakterizovat jako činnost spočívající ve „vytvoření“ něčeho nehmotného s tím, že dosažení tohoto cíleného i necíleného výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvar (duševní plod tvůrčí povahy literární, jiné umělecké nebo vědecké) nebyl vůbec dosažen. „Zvláštními osobními vlastnostmi“ autora díla je zejména schopnost tvořit, což je schopnost jeho ducha, a to in concreto tvořit literárně, jinak umělecky nebo vědecky. S touto schopností bývá spojeno i nadání (talent), fantazie, aj. prvky patřící mezi osobní vlastnosti, které si lidský duch přináší do běžného života a které rovněž nabývá například životní praxí, vzděláním, životní zkušeností apod. K výkonu tvůrčí činnosti je zapotřebí i bohatost fantazie, inspirace a často i intuice, tvůrčí prostředí, tvůrčí klid nebo naopak tvůrčí vzruch apod., někdy i potřeba tvůrčí svobody aj. prvky, jevy nebo vlivy. Právě z povahy „zvláštních osobních vlastností“ vyplývá, že*

⁷⁵ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 55.

⁷⁶ Ve Vídni byl v roce 1985 dokončen „Hundertwasserhaus“ známého malíře a sochaře Hundertwassera, který ale nesplňoval podle rakouských právních předpisů podmínky pro vytvoření projektové dokumentace, kterou může vytvořit pouze autorizovaný architekt. Proto mu radní na pomoc přidělili autorizovaného architekta Petera Pelikána. Vzhled Hundertwasserova domu je ale odrazem Hundertwasserových celoživotních tvrzení a myšlenek a bezpochyby splňuje pojem autorského architektonického díla.

*duševní plod tvorby, k níž byly tyto zvláštní osobní vlastnosti člověka využity, je povahově (a pojmově) neoddelitelným tvůrčím projevem individualizovaného lidského ducha, formujícího samu osobnost. Proto je i samo „vytvoření“ resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu*⁷⁷.

Architektonické dílo musí být výrazem individuálního tvůrčího výkonu architekta a znatelně se odlišovat od průměrné tvorby. Pojmu děl architektonických vyhovují jen takové výtvary, které jsou výsledkem tvůrčí imaginace a kreativity autora, odráží jeho osobnost včetně osobních vlastností a talentu a promítá se v nich dosažené vzdělání, architektonická odborná praxe a obecné životní zkušenosti. Každý autor uplatňuje v rámci tvorby svá osobitá umělecká, technická a funkční hlediska. Každé autorské dílo nese pečeť osobnosti autora a je projevem vůle autora demonstrovaným navenek výsledkem tvůrčí činnosti – dílem. Tento základní předpoklad musí být splněn vždy. *Proto je i samo vytvoření, resp. tvorba, díla tvůrčí činností nezaměnitelného osobitého rázu*⁷⁸. V rámci osobitého rázu tvůrčí činnosti ale architekt může využívat stejné dílčí prvky nebo stejné vybavení interiéru, které již ve své tvorbě použil v minulosti, a vznikne autorskoprávně chráněné dílo typické osobitým rukopisem autora. Příkladem je tvorba světoznámého architekta Adolfa Loose, kde u jeho dvou dochovaných staveb v Praze, tedy Müllerovy vily ve Střešovicích a Winternitzovy vily na Smíchově, se v hojné míře vyskytují stejné exteriérové i interiérové prvky.

*„Již z etymologického výkladu výrazu "tvůrčí činnost" použitého autorským zákonem vyplývá, že povahově nejde o kopírování, opakování, mechanickou rutinu ani o běžné seskupení již vytvořeného cizího díla.“*⁷⁹ Za tvůrčí činnost ve smyslu autorskoprávním nelze pokládat ryze běžné, rutinní rýsování a jiné obdobné činnosti, které se každý architekt učí na vysoké škole. Vzhledem k dostupným technologiím a počítačové vizualizaci v dnešní době, kdy architekt v podstatě bezvýjimečně tvoří v sofistikovaných programech pro tvorbu technických výkresů a modelů, na základě kterých vznikne návrh 3D prostoru, který bere v potaz prostředí, do kterého má být projekt umístěn, není autorským dílem ani pouhé zadání dat do takového programu, který pak na základě vstupů generuje možné podoby architektonického díla.

---

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015 sp. zn. 30 Cdo 360/2015.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007.

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007, srovnej též TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon: komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, §2 s. 17.

Předpoklad, že dílo vzniklo na tvůrčím principu ve smyslu generální klauzule § 2 odst. 1 aut. zák., musí být zkoumán u každého díla, ať jde o dílo jednotlivce nebo dílo spoluautorské, či o dílo původní nebo dovozené. Otázka, zda jde o výtvar, který je produktem tvůrčí myšlenky a je zcela originální, není pouze právní (ve smyslu uvážení soudu), ale často i znalecká. I když se právník opírá o posudky znalců nebo odborných institucí, nezabývá ho to povinností hodnotit pojmové znaky díla, a tedy zkoumat zařaditelnost mezi autorská díla nebo zda takové dílo je předmětem jiného právního režimu.

Je nutné i v tomto kontextu připomenout, že v architektonické tvorbě se objevují prvky tvůrčí (tj. silné prvky) i prvky slabé, které jsou technického rázu, popř. zcela rutinní. Vždy je pak třeba zkoumat, jaké prvky převažují, a pokud dílo stojí pouze na jednom silném prvku, zda ještě splňuje pojmový znak jedinečnosti a je originální tvorbou autora.

Nové architektonické dílo může vzniknout také osobitým tvůrčím zpracováním jiného díla⁸⁰. Zpracování díla podléhající autorskoprávní ochraně je však možné jen se souhlasem autora a po jeho smrti se souhlasem dědiců autorských práv.

3.2.5 Vyjádření architektonického díla ve vnímatelné podobě

Poslední pojmovou náležitostí architektonického díla je jeho vyjádření navenek ve smyslově vnímatelné podobě. Předmětem autorského práva může být jen architektonické dílo, které nabylo konkrétní vnější formy⁸¹. Získat tuto formu znamená dílo navenek popsat, vysvětlit, naskicovat, nakreslit, narýsovat, naprogramovat nebo jakkoliv jinak ztělesnit. Samotná tvůrčí myšlenka, která není vyjádřena navenek výrazovým prostředkem, není autorským dílem. Naopak platí, že pouhá myšlenka, námět, nápad, koncept, i když navenek vyjádřené ve vnímatelné podobě, je obecné nechráněné autorské dílo a autorskoprávní ochrana se poskytuje jen tvůrčímu vyjádření takové myšlenky, námětu, nápadu nebo konceptu.

V autorském zákonu nejsou příklady hmotného vyjádření vyjmenovány (s výjimkou § 38d aut. zák., kde je výslovně uvedena stavba, výkres nebo plán jako vnější vyjádření architektonického díla), ale pro architektonické dílo stále platí vyjádření pomocí prostředků grafických – skicou, dvoj- a trojrozměrných zobrazení, plánů, blueprintů, výkresů, zákresu do map a fotografií, plastických modelů, prototypových výrobků až k dokončenému dílu (stavbě, interiéru, exteriéru, zahradní a krajinářské úpravě, urbanistickému rázu životního prostředí), či

---

⁸⁰ § 2 odst. 4 aut. zák.

⁸¹ KNAP, Karel. *Autorské právo*. Praha: Orbis, 1960, s. 26.

vyjádření pomocí prostředků textových. Vzhledem k technologickému pokroku v současné době převažuje vyjádření architektonických děl v elektronické podobě pomocí speciálních počítačových programů („CAD“ = computer-aided design; česky: počítačem podporované projektování). Znovu bych chtěla zdůraznit, že architektonické dílo, které bylo navenek již formulováno výše uvedenými způsoby vyjádření, nemusí být dílem dokončeným, aby se stalo předmětem autorského práva.⁸²

Ve vztahu k autorskoprávní ochraně můžeme u architektonického díla rozlišovat mezi dvěma základními formami objektivního vyjádření architektonického díla, a to projektovou dokumentací a stavbou. Prvotní výkres (skica) se formově blíží spíše dílu výtvarnému. Pragmaticky důležitější pak je projektová dokumentace, jelikož k zhotovení rozmnoženiny architektonického díla ve formě stavby bude nutné si takovou projektovou dokumentaci opatřit. Ikonickým vyjádřením autorského architektonického díla ale zůstává stavba. Nejen laická veřejnost, ale i mnoho architektů vnímá jako předmět autorského práva teprve realizovanou stavbu. Architekti nechtějí tvořit „do šuplíku“ nebo projekty umísťovat na své webové stránky, chtějí vidět své autorské dílo zhmotnělé (proto se také nejznámější spory z pohledu architektonického díla ve smyslu autorského zákona týkají realizovaných staveb a na úrovni neoprávněného užití projektové dokumentace jde spíše o finanční stránku věci).

3.3 Znaky urbanistického díla

Pro dílo urbanistické platí stejné předpoklady jako pro architektonické dílo. Urbanistické dílo je výslovně uvedeno v demonstrativním výčtu autorských děl dle § 2 odst. aut. zák., jeho podrobnější definici však v žádném komentáři k autorskému zákonu nenajdeme. Je tedy nutné u výkladu pojmu „urbanistické dílo“ vzít v potaz slovníkové heslo (urbanismus je nauka o stavbě měst a jiných sídel)⁸³ a ve vztahu k autorskému právu pak lze urbanistické dílo vyložit jako určení uspořádání lidských sídel o různých velikostech a významu v odlišných krajinných a topografických situacích. Jedním z hlavních cílů urbanistické tvorby autora je urbanistická koncepce a urbanistická kompozice. Urbanistická koncepce je soustava přijatých zásad a pravidel, které jsou zárukou harmonického rozvoje sídelní struktury a krajiny v kontextu vývoje osídlení. Stanovovat urbanistickou koncepci je jedním z úkolů územního plánování⁸⁴. Cílem urbanistické kompozice je estetické utváření a

---

⁸² § 2 odst. 3 aut. zák.

⁸³ *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993.

⁸⁴ § 19 odst. 1 písm. b) stavebního zákona.

kompoziční uspořádání prostorů, ploch, přírodních a stavebních prvků do komponovaných souborů a celků s kvalitním a charakterově pestrým prostředím⁸⁵.

Urbanistické dílo se od architektonického díla liší především tím, že při vypracovávání projektu urbánního celku vstupují do procesu urbanistické tvorby vnější činitelé, kteří spolurozhodují o charakteru díla. Zhotoviteli urbanistického díla jsou zadavatelem přesně stanoveny pokyny a požadavky prováděcího stavebního předpisu, které musí respektovat. Územně plánovací podklady a územní studie slouží jako podklad pro územně plánovací dokumentaci. Územní studii pořizuje dle § 30 odst. 2 stavebního zákona příslušný stavební úřad (obecní úřad s rozšířenou působností⁸⁶). Územně plánovací dokumentace se dle stavebního zákona dělí na zásady územního rozvoje, územní plán a regulační plán a tato dokumentace se pořizuje formou opatření obecné povahy⁸⁷. Zpracování územní studie a zpracování územně plánovací dokumentace ve smyslu stavebního zákona jsou vybranými činnostmi ve výstavbě a může je vytvořit pouze architekt nebo inženýr autorizovaný v oboru nebo specializaci⁸⁸. Návrh či náčrt územní studie nebo územní plánovací dokumentaci však může vytvořit i neautorizovaná fyzická osoba.

Urbanistické dílo spočívající v územní studii a územně plánovací dokumentaci se stává veřejným dokumentem, které v jistém smyslu i autorskoprávní ochranu ztrácí, jelikož na úřední dílo, úřední návrh úředního díla, jinou přípravnou úřední dokumentace a opatření obecné povahy, se podle § 3 písm. a) aut. zák. ochrana podle autorského práva nevztahuje. Z tohoto zákonného ustanovení veřejného práva dle mého názoru nelze vyvozovat, že jakékoliv urbanistické dílo vytvořené na základě veřejnoprávních předpisů je ve všech svých podobách automaticky úředním dílem nebo opatřením obecné povahy. To by vedlo k absurdní situaci, že kdyby autor urbanistické dílo nikdy neodevzdal zadavateli, a nebylo by tedy zveřejněno, byla by jeho ochrana ve smyslu autorského zákona plně zachována, a tuto ochranu by takové urbanistické dílo ztratilo svým zveřejněním. Podle platné autorskoprávní úpravy ale nevzniká autorské právo k dílu jeho zveřejněním, ale tím, že nabyde obecně vnímatelnou podobu.

Navíc podle platného stavebního zákona může pořizovatel v zadání územní studie stanovit, že ten, kdo hodlá změnu v území realizovat, může zajistit zpracování územní studie

---

⁸⁵ POKORNÁ, Zuzana. *Vybrané pojmy urbanistické kompozice* [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2017. Dostupné z <http://www.uur.cz/default.asp?ID=4738>.

⁸⁶ § 6 stavebního zákona.

⁸⁷ § 36 odst. 4, § 43 odst. 4, § 62 odst. 1 stavebního zákona.

⁸⁸ § 4 odst. 2 a § 17 písm. a); § 5 a § 18 písm. c) archt. zák.

na své náklady⁸⁹. Developer proto může financovat takové studie a smluvně zajistit jejich zpracování, přičemž takovému dílu by měla příslušet autorskoprávní ochrana, která se nemůže lišit podle toho, zda je zadavatelem soukromá nebo veřejná instituce, a to i za předpokladu, že je předem určen obsah, rozsah, cíle a účel územní studie. Je ale potřeba vždy zkoumat, zda v rámci zpracování takové územní studie byl ponechán prostor pro tvůrčí činnost urbanisty a výsledkem jeho tvorby je jedinečné dílo tak, aby byly splněny pojmové znaky autorského díla.

Z autorskoprávního hlediska by pak, pokud jsou naplněny determinační znaky autorského díla, měly být chráněny vývojové fáze územně plánovací dokumentace do okamžiku, než se stane opatřením obecné povahy. Podle názoru České komory architektů (dále jen "ČKA") *„jakmile je územní plán jako opatření obecné povahy vydán, nemůže dále jeho zpracovatel uplatňovat autorská práva, tedy nemá dále právo na nedotknutelnost ani není třeba získat jeho souhlas ke změně nebo zásahu do tohoto úředního díla. Z tohoto hlediska tedy město není povinno zadávat změnu územního plánu jeho původním autorům.“*⁹⁰

Existují ale i opačné názory, dle JUDr. Kumprechta nelze rozlišovat fáze před vydáním a po vydání urbanistického díla a *„zpracování urbanistické studie není slovy autorského zákona žádným jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti jejího autora (viz § 2 odst. 1 první věta autorského zákona), a proto ani nemůže požívat ochrany autorského práva. Urbanistická studie je zkrátka a dobře úředním dílem.“*⁹¹

Otázka, zda je urbanistická studie autorským dílem, byla již řešena soudně. Krajský soud v Hradci Králové rozhodoval⁹², zda je možné použít bez souhlasu autora projektovou dokumentaci k územnímu řízení a užít ji k dalšímu územnímu řízení a vydání územního rozhodnutí, když původní dokumentace obsahovala vady, pro které bylo správní řízení zastaveno, a stavební úřad zadal doplnění takové dokumentace jinému zpracovateli. Soud ve svém odůvodnění konstatoval, že *„žalovaný – obec – je orgánem územního plánování. Zhotovitel díla se musel řídit jeho pokyny v zadání. V tom případě výkres postrádá nezbytný prvek výsledku jedinečné tvůrčí činnosti... není vyloučeno, že k podobnému výsledku za*

---

⁸⁹ § 30 odst. 4 stavebního zákona.

⁹⁰ Česká Komora Architektů. Dotaz – Povaha územního plánu z autorskoprávního hlediska. cka.cz [online]. Praha: Česká Komora Architektů, 2012 [cit. 3. 1. 2012]. Dostupné z <https://www.cka.cz/cs/pro-architektury/legislativa/caste-dotazy-faq/povaha-uzemniho-planu-z-autorskopravniho-hlediska>

⁹¹ KUMPRECHT, Pavel. *Literatura k § 2 odst. 1 autorského zákona*. Dostupné z ASPI, identifikační číslo LIT20165CZ, Pramen ASPI, rok 2012, číslo 14.

⁹² Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 10. 2002, sp. zn. 16 C 57/1999.

*daných limitujících okolností dojde jiný projektant.*⁹³ Podle názoru soudu tedy nejde v případě projektové dokumentace k územnímu řízení o autorské dílo. Dále Krajský soud v Hradci Králové vyslovil názor, že pokud obec jako příslušný stavební úřad podala návrh na zahájení správního územního řízení, listiny, které bylo třeba k návrhu připojit včetně územní projektové dokumentace, která byla vypracována podle pokynu stavebního úřadu, se staly součástí úředního spisu.

I z tohoto výkladu soudu je zřejmé, že hranice mezi urbanistickou studií jako úředním dílem versus urbanistickou studií jako autorským dílem je velmi diskutabilní a bude nutné v každém jednotlivém případě posuzovat, zda takové urbanistické dílo je již dílem úředním použitelným bez souhlasu autora nebo zda je dílem autorským a udělení souhlasu autora je nutnou podmínkou pro další užití díla. Na rozdíl od zdůvodnění, které soud ve výše uvedeném případě použil, se nedomnívám, že zařazením územní projektové dokumentace do úředního spisu dochází k zániku autorského práva k tomuto dílu, ten by měl nastat až v okamžiku vydání opatření obecné povahy.

3.4 Odlišnost architektonického díla od jiných děl chráněných autorským zákonem

Pro architektonické dílo je charakteristické, že je vytvářeno k určitému vymezenému účelu, ke kterému má po realizaci sloužit, ale ponechává současně autorovi tvůrčí prostor pro individuální umělecké ztvárnění zadaného záměru. Tím, že jsou dány určité podmínky, kterým musí architekt svoji tvorbu podřídit, je více či méně omezen prostor jeho tvůrčí fantazie. Tento rys je u jiných autorských děl méně výrazný nebo úplně chybí.

Architektonické dílo je vázáno s *geniem loci* místa, kde má být v podobě stavby vyjádřeno. Autor by měl vždy vzít v úvahu, jak jeho dílo souzní s charakterem prostředí (krajinou). Podle základního pravidla zakotveného v občanském zákoníku, je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného (§1 odst. 1 obč. zák.), veřejnoprávní předpisy ale mohou omezit autora v jeho právu na svobodu umělecké tvorby nejen stavebními předpisy, ale i právě předpisy týkajícími se ochrany krajiny⁹⁴. Pro umístění stavby, která by mohla snížit nebo změnit krajinný ráz, je třeba souhlasu orgánu ochrany

---

⁹³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha, C.H. Beck, 2018, s. 61.

⁹⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

přírody ve fázi rozhodnutí o umístění stavby⁹⁵. Tímto omezováním však nedochází k porušování autorských práv. Výše uvedené může vést k tomu, že sice bude architektonické dílo chráněno autorským zákonem, ale v důsledku veřejnoprávní regulace a limitů jej nebude možné nikdy postavit. Specifikum architektonického díla jako díla autorského tkví v tom, že z autorských děl je u něj tento střet veřejného a soukromého práva nejmarkantnější.

Hlavním motivem architekta k tvorbě autorského architektonického díla je stavba sama. Zvláštní povaha architektonických děl vyjádřených stavbou s sebou nese řadu právních kvalifikačních otázek. Architekt vytvoří své autorské dílo nákresem nebo plánem na papíře anebo v počítači, přičemž tím jeho vztah k takto vytvořenému dílu nekončí. Z pojetí autorského práva osobnostního plyne, že autor má právo na autorský dohled, a může se tak vyjadřovat k prostorovému ztvárnění svého díla, tedy ke stavbě, až do ukončení její realizace. I během užívání stavby má stále zachováno autorské právo na nedotknutelnost svého díla. Toto oprávnění autora díla nelze ale vykládat tak, že by autor směl zamezit jakémukoliv zásahu nebo změně stavby. Takový výklad by vedl k absurdním situacím v rozporu s dobrými mravy a obecnými zásadami zakotvenými v občanském zákoníku. Rovněž za stavu, kdy je stavba jako hmotný substrát architektonického díla zničena a vlastník ji chce obnovit dle původního plánu, ve kterém je vyjádřeno autorské dílo, tato nová stavba nebude původním vyjádřením architektonického díla stavbou, ale jeho rozmnoženinou, a vlastník stavby by tedy měl mít souhlas autora s realizací novostavby, což může vést k paradoxní situaci, pokud by autor k takovému využití nesvolil⁹⁶. Pokud by postup autora v různých případech užití autorského díla byl nepředvídatelný a šikanózní, reakcí zadavatele, objednatele anebo investora by bylo, že naprosto standardním ustanovením smlouvy o dílo, kterou je ochoten uzavřít, se stane licenční oprávnění k jakékoliv dispozici s dílem. Naprostá volnost v užití autorského díla nebo naopak její přílišné omezování ale není smyslem architektonické tvorby vyjádřené ve formě stavby ani smyslem realizace vlastnického a užívacího práva ke stavbě. Specifikum architektonického díla tedy tkví v tom, že je potřeba smluvně a popř. judikatorně stanovit hranice a limity, jaké užívání architektonického díla ve formě stavby jejím

---

⁹⁵ § 86 stav. zák. ve spojení s § 9a zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a změně o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí) ve znění pozdějších předpisů a § 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů

⁹⁶ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 52.

vlastníkem a uživatelem je oprávněné, jaké nikoliv a k jakému zásahu nebo jiné změně stavby je třeba souhlasu autora.

4 Subjekt autorského práva

4.1 Autorství u architektonického díla

Subjektivním autorským právem se především v užším smyslu rozumí samo autorství k dílu, tedy skutečnost, že fyzická osoba je autorem (původcem) díla. Přitom není rozhodné, zda tato osoba vytvořila vědomě dílo podléhající autorskoprávní ochraně nebo z jakého podnětu nebo za jakým účelem tvořila⁹⁷. Vytvoření autorského díla je činností faktickou, nikoliv právním jednáním. Proto se autorem stává i osoba, která je nezletilá, je svéprávnosti soudem zcela zbavena nebo jejíž svéprávnost je omezena. Otázka svéprávnosti nabývá význam až při dalším nakládání s autorským právem vzniklým z vytvořeného díla.

Autorské právo je vystavěno na zásadě objektivní pravdivosti autorství k dílu⁹⁸. Autorem je fyzická osoba, která vytvořila dílo⁹⁹ vyhovující zákonem stanoveným pojmovým znakům autorského díla. Tímto ustanovením je implicitně vyloučeno autorství osoby právnické, která vlastní tvůrčí činnost nemá¹⁰⁰. Právnické osoba (ateliér, projektová kancelář) není tedy autorem díla ani tehdy, jestliže bylo architektonické dílo vytvořeno v pracovním či jiném obdobném poměru. Zaměstnavatel ale může dle zákonné úpravy pro zaměstnanecké dílo majetková práva k autorskému dílu vykonávat¹⁰¹ a v rámci tohoto výkonu majetkových práv zaměstnanecké dílo uvádět na veřejnost pod svým jménem¹⁰². Určující v tomto směru jsou sjednané podmínky pracovněprávního poměru zaměstnavatele a zaměstnance.

Vytvoření díla je ryze osobnostní záležitostí, může být vykonáno pouze osobně a zastoupení při této činnosti je z povahy věci vyloučeno. Případný závazek k vytvoření architektonického díla převzatý autorem jeho smrtí vzhledem ke své osobnostní povaze zanikne, nepřechází na dědice¹⁰³.

V zájmu právní jistoty se upravuje autorství k dílu na podkladě vyvratitelné zákonné domněnky, že pravé jméno autora je obvyklým způsobem uvedeno na díle, nebo je dílo zaregistrováno v seznamu předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem.

---

⁹⁷ BEIGEL, Herbert. *Urheberrecht des Architekten*. Wiesbaden und Berlin: Bauverlag, 1984, s. 28.

⁹⁸ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 1 s. 4.

⁹⁹ § 5 aut. zák.

¹⁰⁰ Toto pojetí vychází z kontinentálního pojetí autorského práva. Naopak ve Velké Británii nebo v USA může být autorem i právnická osoba, která vlastní majetková práva autorská.

¹⁰¹ § 58 odst. 1 aut. zák.

¹⁰² § 58 odst. 4 aut. zák.

¹⁰³ § 2009 obč. zák.

Pro architektu je takovým kolektivním správcem Ochranná organizace autorská - sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl z. s. – zkratka OOA-S¹⁰⁴. To neplatí v případech, kdy je údaj v rozporu s jiným údajem takto uvedeným.

Pro vytvoření projektové dokumentace pro územní a stavební řízení, popř. pro další činnosti¹⁰⁵ však musí být architekt autorizován ČKA. Stejně pravidlo platí i pro stavební inženýry (projektanty) autorizované Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, kteří jsou označováni jako autorizovaní stavitelé, ale s tím rozdílem, že nesmějí vypracovávat projektovou dokumentaci staveb architektonicky nebo urbanisticky významných¹⁰⁶.

Podle architektonického zákona udělí komora autorizaci tomu, kdo je občanem ČR (nebo občanem členského státu Evropské Unie při splnění dalších zákonných podmínek), je plně svéprávný, bezúhonný, získal požadované vzdělání, vykonal odbornou praxi v předepsané délce, úspěšně složil zkoušku odborné způsobilosti a složil předepsaný slib¹⁰⁷. ČKA uděluje autorizaci pro obor architektura, územní plánování a krajinářská architektura. Dle architektonického zákona může ČKA ve zdůvodněných případech udělit autorizaci i osobě, která nesplnila požadavek na vzdělání, ale vyvíjí úspěšnou odbornou činnost. I v minulosti platilo, že někteří světoznámí architekti neměli patřičné vzdělání v oboru architektury. Ani Ludwig Mies van der Rohe nebyl vystudovaný architekt a jeho projekty, z nichž stylově nejčistší je vila Tugendhat v Brně, jsou světově proslulé. I jeho výroky o architektuře „*Méně je někdy více*“, „*Bůh je v detailech*“ anebo „*Architektura začíná tam, kde se položí pečlivě dvě cihly vedle sebe*“ jsou dodnes hojně citované v publikacích o architektuře jako citáty respektovaného a významného architekta.

V dnešní době pak zejména v návrzích a při realizaci interiérů působí řada interiérových designérů, kteří nejsou autorizovaní architekti a ani nemají vzdělání v oboru architektury. Podle architektonického zákona ale platí, že projektovou dokumentaci pro vydání stavebního řízení může zhotovit jen autorizovaný architekt nebo inženýr. Pokud tedy k úpravám interiéru

---

¹⁰⁴ Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl (OOA-S) je držitelem výhradního oprávnění Ministerstva kultury ČR k výkonu kolektivní správy autorských práv pro autory oboru výtvarného a oboru architektonického. Dostupné z: oprávnění ze dne 5. 8. 2009, č. j. 2797/2009, v právní moci od 13. 8. 2009.

¹⁰⁵ § 17 ArchtZ.

¹⁰⁶ § 18 ArchtZ.

¹⁰⁷ § 7 ArchtZ.

není třeba stavební povolení ani ohlášení ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) stavebního zákona (např. tedy projekt nezasáhne do nosných konstrukcí stavby, nemění se jím vzhled stavby ani způsob jejího užívání), může takové úpravy navrhnout a provést jakákoliv fyzická osoba a pokud naplňují pojmové znaky autorského díla podle autorského zákona, stávají se architektonickým autorským dílem.

4.2 Spoluautorství

Autorství je skutečností, která prostupuje všemi fázemi činnosti architekta počínaje prvními koncepty přes vypracování jednotlivých stupňů projektové dokumentace až po výkon autorsko-technických dozorů na stavbě a uvedení stavby do provozu. Na těchto fázích se v dnešní době podílí ateliéry, kde působí mnoho osob. Klíčová je otázka, zda došlo k vytvoření autorského díla jedním autorem a ostatní mu pouze asistovali, nebo zda došlo k vytvoření díla ve spoluautorství společně více autory nebo v rámci kolektivního díla.

Definičním znakem spoluautorství je tvůrčí spolupůsobení několika osob při zrodu díla a vznik jednotného a nedílného celku jako výsledek společné tvůrčí práce. Tvůrčí práce autorů zúčastněných při tvorbě architektonického díla nemusí spočívat ve vytvoření konečné podoby díla. Tato činnost také nemusí být současná, ale musí vždy spadat do doby před dokončením díla¹⁰⁸. Dodatečná tvůrčí činnost ve vztahu k architektonickému dílu již vytvořenému může naplňovat znaky zpracování ve smyslu § 2 odst. 4 aut. zák. nebo vede ke vzniku díla, které má povahu samostatného díla a může být s dílem původním pouze mechanicky spojeno¹⁰⁹.

Na újmu vzniku díla spoluautorů není, pokud lze v celkovém návrhu odlišit jejich jednotlivé tvůrčí přínosy. Vzájemný poměr činnosti spoluautorů musí být takový, aby samostatný podíl kteréhokoliv ze spoluautorů neměl sám o sobě povahu díla ve smyslu autorského zákona, a aby zároveň tvůrčí spoluúčast každého ze spoluautorů byla předpokladem vzniku posuzovaného díla¹¹⁰.

---

¹⁰⁸ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KŘÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nemotným statkům*. 1. vydání. Praha: Codex, 1994, s. 80.

¹⁰⁹ Důvodová zpráva k § 8 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

¹¹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 3 Cz 49/81 ze dne 30. září 1982 (HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 9 s. 121.)

V případě, že architektonické dílo vznikne spoluprací dvou nebo více architektů, stávají se spoluautory díla, kterým náleží autorské právo „společně a nerozdílně“. ¹¹¹ Vzájemné vztahy by si měli spoluautoři díla mezi sebou proto upravit smluvně tak, aby navenek nakládali s dílem jednomyslně. Ve smlouvě by měli určit způsob udělování souhlasu s užitím díla a výši autorských podílů. V úvahu přichází smlouva společenská podle § 2716 obč. zák. (podle dřívější úpravy smlouva o sdružení) nebo smlouva inominátní podle § 1746 odst. 2 obč. zák. Pokud se nedohodnou o výkonu práva jedním z nich, je třeba jednomyslného souhlasu všech spoluautorů. Brání-li jednotlivý autor nakládání s dílem, mohou se ostatní spoluautoři domáhat nahrazení jeho chybějícího projevu vůle soudem. Došlo-li k porušení autorského práva k dílu jako celku, jsou k uplatnění právních prostředků ochrany legitimováni i jednotliví spoluautoři samostatně. ¹¹²

I když spoluautoři mají společné a nedílné právo s architektonickým dílem nakládat, jejich autorské podíly na společných výnosech z díla jako celku nemusí být stejné. Podle výše jejich spoluautorských podílů se dělí mezi spoluautory majetkové nároky a závazky z užití spoluautorského díla. Nelze-li velikosti tvůrčích příspěvků jednotlivých spoluautorů rozeznat, platí, že jsou tyto podíly stejné. ¹¹³

Spoluautorství nevznikne z každého spolupůsobení při vzniku díla, toto spolupůsobení musí být tvůrčí povahy ve smyslu autorského práva. Od tvůrčí spolupráce více autorů je třeba odlišovat činnost dalších spolupracovníků nebo konzultantů, kteří při tvorbě architektonického díla vykonávají práce sice odborné povahy, ale pouze mechanické či administrativní, popř. jen ryze rutinní práce povahy duševní, jako standardní technické provedení architektonického řešení navržené jediným autorem ¹¹⁴. K takové spolupráci dochází při tvorbě architektonického díla v ateliéru i při realizaci díla stavbou. Tyto osoby nelze považovat za spoluautory díla. Za spoluautora díla také nelze považovat investora díla, který dal pouhý podnět k vytvoření architektonického díla. V takovém případě by se mohlo jednat při splnění zákonných podmínek o kolektivní dílo ¹¹⁵.

---

¹¹¹ § 8 odst. 1 aut. zák.

¹¹² § 8 odst. 4 aut. zák.

¹¹³ § 8 odst. 5 aut. zák.

¹¹⁴ § 8 odst. 2 aut. zák.

¹¹⁵ § 59 aut. zák.

Spoluautorství také nevznikne, pokud dílo započne jeden autor a další osoba díla dopracuje bez souhlasu původního autora (byť by výsledek byl objektivně v jeho prospěch ve smyslu § 3009 odst. 1 obč. zák.)

V praxi často dochází ke spojení architektonického díla s jiným dílem odlišného druhu výtvarného umění. Dispozice k tomuto začlenění má především dílo sochařské, které se stává integrovanou součástí celkového konceptu architektonického díla (výzdoba fasády nebo interiéru budovy). K tomuto spojení různých autorských děl je třeba svolení všech jejich autorů.

Od spoluautorství je dále nutné odlišovat dílo souborné, kde jsou příspěvky každého jednotlivého autora způsobilé k samostatnému užití, a osoba autora dílo vybrala nebo uspořádala.¹¹⁶

---

¹¹⁶ § 5 odst. 2 aut. zák.

5 Rozhodné právní skutečnosti

5.1 Vznik autorského práva k architektonickému dílu

Pro vznik autorského práva je rozhodný okamžik, kdy tvůrčí ztvárnění myšlenky je objektivním způsobem vyjádřeno navenek¹¹⁷. Toto dílo tedy musí být vyjádřeno způsobem vnímatelným jiným osobám. Postačuje ale seznatelnost i jen pro určitý okruh lidí.

Autorská práva vycházejí ze zásady teritoriality, přičemž hraničním určovatelem je státní občanství autora.¹¹⁸ Autor, je-li českým občanem, se může spolehnout na vznik svého díla dle tohoto ustanovení autorského zákona bez ohledu na to, kde je architektonické dílo vytvořeno anebo zveřejněno. Platí tak obecné pravidlo, že autorská práva působí vždy jen na území konkrétního státu. V jiném státě jsou chráněna pouze v případě, že je zde autorem o ochranu požádáno.

Požadavek objektivního vyjádření díla nelze zaměňovat s formálními podmínkami ochrany, které český autorský zákon nezná. Autorský zákon vychází z kontinentální evropské autorskoprávní doktríny, která je založena na tom, že pro vznik autorského práva k dílu, stejně jako pro dílo samo, není třeba splnění jakýchkoliv formálních podmínek (jako je např. registrace u určité instituce nebo zaplacení zvláštních poplatků). Naopak některé země náležející k systému common law takové formální náležitosti vyžadují (případné spory vzniklé ze střetu těchto dvou právních systémů autorského práva řeší UCC¹¹⁹). Pro vznik autorského českého práva je tedy zcela irelevantní, zda je na díle uvedena copyrightová výhrada zakotvená v UCC (*copyright notice* – znak © nebo výraz „*copyright*“). Podle Radima Polčáka se dokonce v Evropě doporučuje výslovné uvedení autorskoprávní výhrady nepoužívat nebo její užití dobře zvážit. Důvodem je odlišný charakter evropského pojetí autorského práva vyjádřený dichotomií autorských práv (jejich rozdělením na autorská práva osobnostní a autorská práva majetková). Autorská práva má v každém případě autor, ale jejich výkonem může být pověřena jakákoliv jiná osoba (zaměstnavatel), proto nelze jednoduchým způsobem vymezit subjekt, který tato práva vykonává, na rozdíl

---

¹¹⁷ § 9 odst. 1 aut. zák.

¹¹⁸ § 107 odst. 1 aut. zák.

¹¹⁹ Všeobecná úmluva o autorském právu v článku 3 odst. 1 stanoví, že každý signatářský stát, jehož vnitrostátní zákonodárství vyžaduje jako podmínku ochrany autorských práv splnění určitých formálních náležitostí, musí pokládat tyto požadavky pro každé dílo, které bylo poprvé uveřejněno mimo území tohoto státu, a jehož autor není občanem tohoto státu, za splněné, jestliže od prvního uveřejnění tohoto díla všechny exempláře díla jsou opatřeny výhradou autorského práva, která se skládá ze tří podstatných složek – symbol ©, jméno autora a rok prvního uveřejnění.

od angloamerické autorskoprávní koncepce, která je postavena na copyright law („*právo ke kopíím*“), kde lze jednoznačně specifikovat majitele autorských práv, jelikož dle angloamerické autorskoprávní doktríny je autorské právo chápáno jako prostý majetek nezatížený osobnostními prvky, který je vždy volně převoditelný¹²⁰.

Pro architektonické dílo je typické, že po vzniku architektonického díla dochází k jeho realizaci v konkrétní formě užití autorského díla. Tyto dvě etapy, dokončení autorského díla a jeho realizaci v trojrozměrné formě stavby, je třeba od sebe přísně oddělovat¹²¹. Požadavek finálního architektonického řešení před započítím realizace lze dovodit především z veřejnoprávních předpisů stavebního práva.

Aby bylo stavebníkovi vydáno stavební povolení, je podle § 110 odst. 2 stavebního zákona třeba příslušnému stavebnímu úřadu podat žádost, která obsahuje, kromě jiných náležitostí, předepsanou projektovou dokumentaci včetně souhrnné technické zprávy. Povinný rozsah obsahu projektové dokumentace včetně technické zprávy je určen právními předpisy veřejného stavebního práva¹²². Ze souhrnné technické zprávy musí být dostatečně zřejmé navrhované celkové urbanistické a architektonické řešení (kompozice tvarového řešení, materiálové a barevné řešení), charakteristika stavby a její provozní, technické a technologické řešení. Součástí projektové dokumentace jsou dále situační výkresy v měřítku zpravidla 1:200 až 1:1000 a stavební výkresy, především půdorysy, řezy a pohledy obsahující jednotlivé druhy konstrukcí a části stavby (např. základy, schodiště, střešní konstrukce atp.) a její polohové a výškové uspořádání. Součástí dokumentace pak musí být i návrh úprav okolí stavby a návrh ochrany zeleně. Z toho vyplývá, že architektonické dílo jako dílo autorské obsažené již v prvotním architektonickém návrhu stavby (architektonické studii), z něhož je projektová dokumentace věcně odvozena a jemuž je věcně přizpůsobena pro úřední účely, musí získat svou konečnou formu před započítím výstavby¹²³.

Tvůrčí úpravy v procesu vytváření projektové dokumentace a finální realizace samotné stavby se zpravidla omezují na úpravy architektonického díla v případech, kdy se pro takové zásahy vyskytnou objektivní, zejména veřejnoprávní, důvody. Pouze ve výjimečných

---

¹²⁰ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, § 9 s. 97.

¹²¹ KNAP, Karel. *Autorskoprávní ochrana děl architektonických, Posudek Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě UK ze dne 30. ledna 1969*. Praha: Univerzita Karlova, 1969.

¹²² Rozsah a obsah projektové dokumentace je stanoven ve vyhlášce č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb.

¹²³ TELEČ, Ivo. Zakázková díla architektonická. *Právní rozhledy*, 2010, č. 19, s. 687.

případech je žádoucí některé detaily dopracovávat až v průběhu samotného provádění stavby, a z toho důvodu má každý architekt zájem sledovat stavbu až do jejího finálního dokončení. Podle Ivo Telce „*Architektonické řešení stavby obsažené v projektové dokumentaci se obvykle liší od architektonického řešení návrhu stavby obsaženého v architektonické studii ve dvou ukazatelích: větší míře tvůrčí rozpracovanosti architektonických tvůrčích prvků a ve větší míře tvůrčího přizpůsobení těchto prvků řešení stavebně technickému.*“¹²⁴

5.2 Zveřejnění architektonického díla

Akt zveřejnění architektonického díla po jeho vzniku má význam pro existenci a trvání některých práv k architektonickému dílu (např. pro právní instituty volného užití chráněného díla a bezúplatné zákonné licence a pro trvání majetkových práv k dílu anonymnímu a pseudonymnímu). Podle pojmového vymezení § 4 aut. zák. je architektonické dílo zveřejněno toho dne, kdy bylo poprvé oprávněně veřejně provedeno, předvedeno, vystaveno či jinak zpřístupněno. Zveřejnění tedy znamená okamžik, kdy byly hmotné nosiče díla, na nichž je architektonické dílo zachyceno, zpřístupněny oprávněně veřejnosti. Nezáleží na tom, zda se veřejnost s dílem skutečně seznámila, ale postačí, pokud jí to bylo umožněno. Příkladem nejjednoduššího zpřístupnění architektonického díla je zbudování stavby na místě volně přístupném. S takovým zpřístupněním zákon spojuje zákonnou licenci užití díla umístěného na veřejném prostranství.¹²⁵

Podle Karla Knapa nelze mluvit o zveřejnění architektonického díla, pokud dílo neopustí ateliér či projektovou kancelář, kde vzniklo, ani kdyby v něm bylo prezentováno i cizím, individuálně určeným osobám.¹²⁶ Podle mne se tento názor, i když od jeho publikace uplynulo již více než padesát let, dá aplikovat i v dnešní době, vzhledem k tomu, že i judikatura Soudního dvora EU vymezuje pojem veřejnost co do počtu a charakteru osob obdobným způsobem. Podle evropské judikatury nemá jít pouze o náhodné „zasažení“ a pojmem veřejnost se rozumí neurčitý počet potencionálních adresátů, který musí být tvořen značným počtem osob, a nikoliv pouze osobami náležejícími do soukromé skupiny, s tím, že

---

¹²⁴ TELEČ, Ivo. Zakázková díla architektonická. *Právní rozhledy*, 2010, č. 19, s. 687.

¹²⁵ § 33 aut. zák.

¹²⁶ KNAP, Karel. *Autorskoprávní ochrana děl architektonických, Posudek Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě UK ze dne 30. ledna 1969*. Praha: Univerzita Karlova, 1969.

rovněž záleží nejen na tom, kolik osob mělo současně přístup k dílu, ale také na tom, kolik z nich mělo přístup k dílu následně.¹²⁷

Ohledně předání architektonického projektu jeho objednateli mohou vzniknout nejasnosti, jestliže v předání architektonické studie je obsaženo svolení k veřejnému užití díla. V tomto případě se ještě nejedná o zveřejnění díla, ale pouze o “rozhodnutí o jeho zveřejnění”¹²⁸. Rovněž, pokud autor předá svůj projekt vyhlášovatelé výběrového řízení na zpracování projektové dokumentace pro realizaci určité stavby, zůstává mu právo rozhodnout, jakým způsobem budou tyto architektonické studie zpřístupněny veřejnosti. Tato otázka zveřejnění by proto měla být upravena vždy v konkrétním případě architektonickým soutěžním řádem a jeho podmínkami.¹²⁹

Podle § 11 odst. 1 aut. zák. má pouze autor, resp. spoluautoři právo rozhodnout o tom, zda architektonické dílo bude zveřejněno a jakým způsobem. Požadavek oprávněnosti prvního zveřejnění díla vyplývá z charakteru osobnostních autorových práv. Proto podle našeho právního řádu nemůže poprvé zveřejnit nebo vystavit originál díla jeho vlastník, aniž by mu k tomu bylo dáno svolení autora, jelikož právo rozhodnout o zveřejnění je nepřevoditelné (a autor se ho ani nemůže vzdát).

Okamžikem vydání architektonického díla, které je upraveno v § 4 odst. 2 aut. zák., se rozumí především publikace návrhů, studií a jiných grafických zobrazení včetně textových částí v odborných architektonických časopisech, knihách a na internetu.

---

¹²⁷ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů), Komentář*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 4 s. 106.

¹²⁸ KNAP, Karel. *Autorskoprávní ochrana děl architektonických, Posudek Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě UK ze dne 30. ledna 1969*. Praha: Univerzita Karlova, 1969.

¹²⁹ BEIGEL, Hebert. *Urheberrecht des Architekten – Erklärung Aland Rechtssprechung*. 1. vydání. Wiesbaden und Berlin: Bauverlag, s. 51.

6 Práva autorů architektonických děl a doba jejich trvání

Subjektivní autorské právo k nemotným statkům je právem absolutním, zakládajícím postavení autora architektonického díla ve vztahu ke všem individuálně neurčeným subjektům¹³⁰ a působí *erga omnes*. Po obsahové stránce je definováno jako výlučné právo autora, aby podle své vůle uplatnil své zákonem chráněné majetkové i nemajetkové zájmy na užití díla.¹³¹ Autor se nemůže ani explicitním projevem vůle jednostranně vzdát svých autorských práv, nemůže je ze sebe „setřást“. Toto absolutní autorské právo je třeba odlišovat od relativních práv autora (pohledávek), které vzniknou z právního jednání autora zejména ze smluv o užití architektonického díla nebo z porušení či ohrožení autorského práva.

Současný autorský zákon vychází v zásadě z dualistického pojetí výlučných autorských práv osobnostních a výlučných autorských práv majetkových. Takovou koncepci obsahoval autorský zákon z roku 1953, kdežto předchozí autorský zákon č. 35/ 1965 Sb., který platil až do roku 2000, byl postaven na premise, že subjektivní autorské právo je právem vnitřně jednotným a jednotlivá oprávnění autora nejsou samostatnými právy, nýbrž jen dílčími oprávněními vyvěrajícími z jednotného subjektivního práva.¹³²

Dualistická koncepce je ovlivněna původně francouzským dualistickým pojetím autorského práva (na jedné straně majetková práva – le *monopole d'exploitation* – *droit patrimonial*, která jsou převoditelná, a na straně druhé morální práva autora- *droit moral*, která jsou věčná)¹³³. Český autorský zákon však nepřebírá dualistický koncept ve všech směrech, proto lze v případě českého zákona hovořit o kvazi dualistické koncepci¹³⁴. Tato kvazidualistická koncepce autorského práva se projevuje zejména v tom, že autorské právo netvoří jednotný abstraktní celek, nýbrž je to konglomerát buď osobnostních práv, nebo práv

---

¹³⁰ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KŘÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nemotným statkům*. 1. vydání. Praha: Codex, 1994, s. 89.

¹³¹ KADLECOVÁ, Eva. *Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb.* Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, říjen 2010, s. 40.

¹³² KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související, komentář*. 6. upravené vydání. Praha: Linde, 1998, § 14 s. 61.

¹³³ TELEČEK, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 10 s. 141.

¹³⁴ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 10, s. 128 – 129.

majetkové povahy. Dualismus se konkrétně odráží zejména v odlišném právním osudu těchto práv po smrti autora a v různé délce jejich trvání¹³⁵. Monistické osobnostně majetkové prvky spočívají zejména v nepřevoditelnosti autorských práv *inter vivos*. Autor se těchto práv nemůže vzdát ani je zcizit¹³⁶.

Formálně nepřímým předmětem autorskoprávních vztahů jsou autorská díla jako nehmotný statek zmaterializovaný na hmotném substrátu. Převodem vlastnického práva k věci, v níž je autorské dílo fixováno, se nenabývá právo užít dílo vyjádřené v tomto hmotném substrátu, nevyplyvá-li z autorského zákona jinak nebo není-li dohodnuto jinak (oprávnění k užití díla je třeba sjednat na základě licenční smlouvy).

Platný autorský zákon tedy rozlišuje mezi jednotlivými subjektivními oprávněními, které tvoří obsah autorského práva. Dle § 10 autorského zákona jsou obsahem autorského práva výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. Práva osobnostní jsou taxativně vymezena v § 11 autorského zákona, práva majetková jsou demonstrativně uvedena v § 12 autorského zákona. Dualismus autorského práva ale neznamená, že důsledkem výkonu osobnostních práv nemůže být určitá majetková reflexe, a naopak, že výkonem majetkových práv nemůže být sledována ochrana osobnostních zájmů autora¹³⁷.

Dualistická koncepce se projevuje i v odlišném právním osudu těchto práv po smrti autora a různé délce jejich trvání. Osobnostní práva jsou pevně spojena s osobou autora a zanikají *mortis causa*, oproti tomu výlučná práva majetková jsou časově omezená a po smrti autora jsou předmětem dědické sukcese (v případě odúmrti připadají státu). Z toho plyne, že se dílo nemůže stát volným před uplynutím doby trvání majetkových práv k dílu.

Doba trvání majetkových práv byla harmonizována pro členské státy Evropské unie na základě směrnice 2006/116, podle níž „*Práva autora literárního nebo uměleckého díla ve smyslu článku 2 Bernské úmluvy*¹³⁸ *trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti bez ohledu na den, kdy bylo dílo oprávněně sděleno veřejnosti.*“¹³⁹ Majetková práva podle autorského zákona trvají, pokud není v zákoně stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70

---

¹³⁵ Ustanovení § 11 odst. 4 a 5 Aut. zák. upravují zánik osobnostních autorských práv, a ustanovení § 27 Aut. zák. upravují právní nástupnictví do majetkových autorských práv.

¹³⁶ TŮMA, Pavel. K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv. *Bulletin advokacie*, 2012, č. 4, 65.

¹³⁷ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 10, s. 140.

¹³⁸ Minimální doba ochrany stanovená revidovanou Bernskou úmluvou, je po dobu života autora a 50 let po jeho smrti.

¹³⁹ Článek 1 bod 1 směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/116/ES ze dne 12. 12. 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících.

let po jeho smrti.¹⁴⁰ V dnešní době jsou architektonická díla často tvořena spoluautory. V takovém případě se tato 70letá lhůta počítá od smrti spoluautora, který ostatní přežil.¹⁴¹ Zvláštní doba ochrany je stanovena pro díla anonymní a pseudonymní, u nichž totožnost autora není známa, a to na 70 let od oprávněného zveřejnění díla.¹⁴² Takové případy jsou však u architektonických děl spíše výjimkou. Doba ochrany se ve všech případech počítá od 1. ledna roku, který následuje po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počátek.¹⁴³ Ve vztahu k ustanovení § 605 obč. zák. ohledně počítání času se jedná o ustanovení zvláštní.

6.1 Osobnostní práva autora architektonického díla

Podle autorského zákona jsou osobnostní práva pojímána jako subjektivní autorova práva nemajetkové povahy. Osobnostněprávní pojetí práv určuje abstraktní povahu těchto práv, která jsou nezczitelná *inter vivos* i *mortis causa*, nepromlčitelná, nelze se jich vzdát a smrtí autora zanikají. Jejich hlavním úkolem je ochrana nemajetkových zájmů autora, ochrana jeho autorství.

Je třeba od sebe odlišovat osobnostní práva autora díla podle autorského zákona a osobnostní práva upravená v občanském zákoníku¹⁴⁴. Pokud dílo nebude autorskoprávně chráněno, může se jeho autor bránit žalobou na ochranu osobnosti ve smyslu občanského zákoníku. Autor může ale i osobnostní práva přiznaná autorským zákonem a všeobecná osobnostní práva podle občanského zákoníku uplatňovat souběžně.

Klíčový rozdíl mezi nimi spočívá v okamžiku jejich vzniku. Občanská osobnostní práva získává člověk automaticky ze zákona okamžikem narození, autorská osobnostní práva jsou závislá na tvůrčím potenciálu člověka a vznikají okamžikem vytvoření díla. Autor ale není tvůrcem svých tvůrčích schopností, i ty jsou výsledkem jeho neopakovatelné osobnosti. V otázce osobnostních autorských práv existuje mezi osobností autora a dílem implikace, ale nikoliv ekvivalence. Autorské dílo je projevem osobnosti autora, nikoliv její inherentní

---

¹⁴⁰ § 27 odst. 1 aut. zák.

¹⁴¹ Například v případě architektonických děl audiovizuálních (scénické stavby) se doba trvání majetkových práva počítá od smrti poslední přeživší z následujících osob: režisér, autor scénáře, autor dialogů a skladatel hudby zvláště vytvořené pro užití při scénické stavbě; PLOS, Jiří. *Výkon profese architektů v ČR a autorské právo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 14.

¹⁴² § 27 odst. 3 aut. zák.

¹⁴³ § 27 odst. 8 aut. zák.

¹⁴⁴ Podle občanského zákoníku je chráněna osobnost člověka včetně jeho přirozených práv ochrany požívají zejména život a zdraví, důstojnost člověka, jeho vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy (§§ 81-83 obč. zák.) a jméno autora (§§ 77-80 obč. zák.).

součástí¹⁴⁵. V autorských osobnostních právech je ve skutečnosti stejně jako v osobnostních právech podle občanského zákoníku chráněna na prvním místě osobnost autora, jeho jedinečné vlastnosti a intelektuální aktivita, a teprve prostřednictvím této ochrany je chráněno dílo samo.

Skupina autorského práva osobnostní (nemajetkové) povahy je taxativně uvedena v § 11 autorského zákona a obsahuje:

- právo na autorství, tedy osobovat si autorství, prezentovat se jako ten, jemuž svědčí domněnka autorství a právo na označení autorství při užití díla včetně práva rozhodnout o způsobu označení díla (dílo lze zveřejnit i jako anonymní nebo pod pseudonymem),
- právo na zveřejnění díla včetně práva rozhodnout o způsobu jeho zveřejnění,
- právo na nedotknutelnost díla zahrnující:
  - právo udělit svolení ke změně díla nebo jinému zásahu do díla,
  - právo na užívání díla pouze způsobem nesnižujícím jeho hodnotu,
  - právo domáhat se odstranění následků zásahu, jestliže byl učiněn způsobem dehonestujícím jeho dílo,
  - právo na autorský dohled při dovolených zásazích do díla.

Je důležité zdůraznit, že autorovo osobnostní právo je nepřevoditelné. Pokud by došlo ke smluvnímu převodu těchto práv, k takovému jednání by se nepřihlíželo, bylo by zdánlivé, nikoliv však absolutně neplatné (§ 16 obč. zák.). Není tedy možné udělit k osobnostním právům platnou licenci ve smyslu zřízení uživatelského oprávnění, ale jde pouze o výraz autonomie vůle autora. Zákaz dispozice tedy nevylučuje, aby autor architektonického díla poskytl svolení s užitím některého z jeho osobnostních práv, například může dát souhlas se změnou nebo jiným zásahem do jeho díla. Svolení je autorskoprávním projevem vůle autora, jeho forma je na uvážení autora. Zákon nestanoví pro takový úkon žádnou formu ani jiné náležitosti. Je ale rozumné doporučit písemnou formu takového souhlasu. Svolení může být úplatné i bezúplatné. Tím, že se jedná jednostranné jednání autora, nevzniká závazek stran jako dvoustranné právní jednání (jako u licence). Z tohoto důvodu strana, jíž byl udělen souhlas s užitím osobnostních autorských práv, nemá oproti straně, která je oprávněná z

---

¹⁴⁵ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, § 11 s. 109.

licence, žádnou možnost vynucení. Autor své svolení může kdykoliv odvolat. Mezi stranami však může vzniknout závazek morální, který je vynutitelný pro rozpor s dobrými mravy anebo pro zjevné zneužití práva¹⁴⁶. Architekt na druhou stranu musí při udělení takového svolení vzít v úvahu, zda je jeho udělení slučitelné s veřejnoprávní povahou výstavby, jejíž nedílnou součástí je projektová dokumentace jím jako oprávněnou osobou autorizovaná. Architekt – jako zhotovitel takové projektové dokumentace – za ni ručí, přičemž jeho odpovědnost nelze omezit.

Osobnostní práva autorská zanikají smrtí autora architektonického díla. Autorský zákon ale zakotvuje v rámci § 11 odst. 5 Aut. zák. právo na tzv. postmortální (pietní) ochranu. Nejedná se však o součást subjektivního autorského práva, neboť vzniká originárně smrtí autora a nastupuje na místo zaniklých výlučných osobnostních autorských práv¹⁴⁷. Dle tohoto ustanovení vzniká po smrti autora osobám v zákoně výslovně uvedeným, tedy fyzickým osobám blízkým (jak je definuje občanský zákoník¹⁴⁸) a právnické osobě, která sdružuje autory, právo na to domáhat se, aby jméno autora bylo uvedeno na díle a aby dílo bylo užíváno způsobem nesnižujícím jeho hodnotu. Tato práva jiných osob jsou časově neomezená, lze se jich domáhat i po uplynutí majetkových práv autorských a vznikají i budoucím osobám blízkým¹⁴⁹. Osoba blízká nemusí být totožná s osobou, která zdělila majetková práva k autorskému dílu, proto nelze vyloučit vzájemnou kolizi mezi zájmy těchto osob. Z § 11 odst. 5 *in fine* dále vyplývá, že ani osoba blízká ani dědic majetkových práv nemůže zabránit přiměřeným změnám stavby, které by nesnižovaly hodnotu, ve smyslu § 11 odst. 4, který pouze autorovi díla přiznává oprávnění ke svolení se změnami nebo jiným zásahem do integrity díla.

6.1.1 Právo autora osobovat si autorství a rozhodnout o zveřejnění díla

Autor má nejen právo osobovat si autorství¹⁵⁰ k dílu, ale i právo na označení autorství díla při jeho zveřejnění a při dalším užití díla. Autorstvím k dílu se rozumí skutečnost, že fyzická osoba je původcem díla. Právo osobovat si autorství spočívá i v právu autora bránit se

---

¹⁴⁶ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 101.

¹⁴⁷ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 10, s. 140.

¹⁴⁸ § 22 obč. zák.

¹⁴⁹ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 11 s. 135.

¹⁵⁰ § 11 odst. 2 aut. zák.

osobování svého autorství jinými osobami, které mu svědčí, a to i v případě zaměstnaneckých či kolektivních děl.¹⁵¹

Ve vztahu k architektonickému dílu má autor architektonického díla právo požadovat, aby bylo jeho jméno jako jméno autora uvedeno na architektonickém návrhu i na zhotoveném díle, a to přiměřeným způsobem, a nikoliv v rozporu s dobrými mravy (např. ve formě tabulky umístěné na příhodném a viditelném místě nebo jiným vhodným způsobem) a rovněž, aby jeho jméno bylo spojeno s dílem při jakékoliv prezentaci díla jeho vlastníkem, popř. ve stádiu výstavby developerem. V případech, kdy došlo k modifikaci díla autora a autor by se přestal ztotožňovat se svým dílem z obavy, že by jeho spojování s takovou změnou mohlo poškodit jeho jméno, mohl by autor využít i svého práva na ochranu svého jména a zakázat spojení svého jména s takovým dílem podle § 78 obč. zák.

Jedině autor může rozhodnout o zveřejnění díla¹⁵², čímž je srozuměn s tím, že jeho dílo je schopné uvedení na veřejnost. Nikdo nesmí zveřejnit dílo bez svolení autora. Tím není vyloučeno právo autora zveřejnit dílo bez udání svého jména nebo pod pseudonymem. Prvním oprávněným zveřejněním díla je toto autorovo osobnostní právo konzumováno. Souhlas s dalším zveřejněním díla již nepředstavuje výkon tohoto práva, nýbrž výkon majetkového autorského práva dílo užít.¹⁵³ I díla nikdy autorem nezveřejněná používají autorskoprávní ochranu.

6.1.2 Právo autora na nedotknutelnost architektonického díla

Součástí osobnostních práv je dále právo na nedotknutelnost díla, tj. na jeho formální i obsahovou integritu. Právo autora udělit souhlas se změnou nebo jiným zákrokem do celistvosti díla představuje prostředek autora absolutní povahy bez ohledu na to, zda osoby provádějící změnu nebo jiný zásah jsou nositeli majetkových autorských práv či nikoli.¹⁵⁴ Právo na nedotknutelnost v sobě zahrnuje zejména výlučné oprávnění autora provádět na architektonickém díle jakékoliv změny nebo úpravy, které zasahují do uměleckého pojetí díla.¹⁵⁵ Zásah do celistvosti díla může být různě rozsáhlý a může se týkat i zásahu jen do specifické části díla. Osobnostní právo na nedotknutelnost ale nelze vykládat tak, že je autor oprávněn bránit se jakýmkoli nepatrným nebo naprosto marginálním zásahům.

---

¹⁵¹ § 58 odst. 4 a 59 odst. 1 aut. zák.

¹⁵² § 11 odst. 1 aut. zák.

¹⁵³ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 11, s. 147.

¹⁵⁴ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 11, s. 152.

¹⁵⁵ Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 18. května 1990, sp. zn. 13 Co 216/1990.

Zákon výslovně stanoví, že jakékoliv změny nebo jiné zásahy do díla může uživatel díla provádět jen se svolením autora, nestanoví-li zákon jinak.¹⁵⁶ V případě architektonických děl je toto výsostné oprávnění autora prolomeno v § 38d aut. zák., ve kterém zákon dovoluje zásah do architektonického díla tak, že do architektonického díla nezasahuje ten, *kdo architektonické dílo vyjádřené stavbou, výkresem nebo plánem užije pro účely udržovacích prací nebo změnu dokončené stavby v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty architektonického díla*. Jazykovým výkladem lze dospět k tomu, že toto ustanovení především míří na úpravy, opravy, rekonstrukce, adaptace a změny staveb, kterými se nezasahuje do původního konceptu díla. Bez souhlasu autora lze provádět takové zásahy, které jsou vyvolány např. bezpečností uživatelů stavby nebo které vedou k tomu, aby stavba mohla být účelněji využívána, nebo pokud se změna stavby týká výměny jejích součástí za nové prvky, v případě, že totožné původní prvky již není možné zajistit (myšleno absolutně, nikoliv s ohledem na jejich tržní cenu). Pro rozhodnutí, zda určitá stavební údržba, úprava, rekonstrukce nebo jiný zásah mohou být provedeny bez souhlasu autora díla, je třeba detailně zkoumat konkrétní podmínky daného případu. Bez znalosti konkrétních okolností případu nelze odpovědět ani na ty zdánlivě nejjednodušší otázky vlastníka anebo investora na straně jedné a autora na straně druhé ohledně dovolené míry údržby a změn stavby.

Změna díla pak může spočívat ve změně tvůrčí povahy nebo změně jako výsledku tvůrčí činnosti jiné osoby. Výsledkem tvůrčí změny díla je vznik nového autorského díla. Pokud se bude jednat o architektonickou změnu tvůrčí povahy, často se bude jednat o zpracování projektové dokumentace při použití architektonické studie, plánu nebo dokumentace původního autora. V případě, že se jedná o změnu autorskoprávně chráněného díla, je třeba získat svolení původního tvůrce k provedení změny díla. Architektura z titulu jejího účelu a limitů, které životní prostředí poskytuje, využívá ve velké míře tvůrčí zpracování v podobě rekonstrukce původního díla. Pohled na současnou podobu sídel jakékoliv velikosti je přehlídkou rekonstrukcí a adaptací různých druhů stavebních objektů. Pokud se jedná o změny nemající vliv na hodnotu architektonického díla a jejich autor již nežije, je možné takové změny a zásahy provádět volně.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ § 11 odst. 3 aut. zák.

¹⁵⁷ Významnost kvalitní a zdařilé rekonstrukce, která nikterak nesnižuje hodnotu díla, má nepřímé vyjádření svého výjimečného postavení jako samostatné soutěžní kategorie v architektonických soutěžích jako Grand Prix architektů pořádané Obcí architektů nebo v České ceně za architekturu, jejímž vyhlášovatelem je Česká architektonická komora. V letošním XXVII. ročníku Grand Prix Architektů – Národní ceně za architekturu 2020 zvítězil v kategorii rekonstrukce návrh obnovy a doplnění areálu firmy Lasvit, kde dva stávající památkové

V oblasti architektury byl takový zásah do autorského díla, kterým dle tvrzení architektů bylo porušeno osobnostní právo na nedotknutelnost díla, řešen soudně v případě autorských práv spoluautorů Petra Franty a Michala Brix, do kterých žalovaný, podnik Správa Letiště Praha, s. p., zasáhl tím, že v dostavbě odletové haly terminálu 1 pokračoval a dokončil jej podle původních plánů „*Objemového a architektonického řešení nové odbavovací haly Mezinárodního letiště Praha Ruzyně včetně celého prstu A i B*“, jejichž tvůrci byli spoluautoři, a nechal tyto plány upravit nově najatými architekty Nikodem & Partner, aniž by k tomu spoluautoři poskytli svolení. Spoluautor díla, architekt Petr Franta, tento případ ohledně porušení autorského práva vyhrál (vzhledem k tomu, že se tento spor vedl již od roku 2001, spoluautor díla Michal Brix svůj boj o autorská práva v průběhu doby vzdal), ale nepodařilo se mi zjistit, zda stále netrvá mezi stranami spor o výši finanční kompenzace, kterou má žalovaný architektovi uhradit.¹⁵⁸

V právu na nedotknutelnost architektonického díla je obsaženo právo zabránit takovému užití díla, kterým by byla snížena jeho hodnota, z čehož a priori vyplývá, že architektonické dílo musí mít nějakou uměleckou hodnotu. Hodnota díla, která je právně-legislativní pojem, není definičním znakem pro autorské dílo, ale je relevantní z hlediska společenského uplatnění.¹⁵⁹ Podle Ivo Telce je „*umělecko-estetické hodnocení autorského díla v právu objektivizováno pomocí právního pojmu právně fiktivního průměrného vnímatele.... Umělecká krása, tedy i krása architektonického díla, je vyjádřena mimo jiné prostorovým umístěním, sladěním a úměrností, tvarovou celistvostí, osvětleností, malebností, materiálovou patřičností, jakož i ústrojným začleněním díla do přírodní nebo kulturní krajiny.*“¹⁶⁰ Hodnota díla v českém právním prostředí je tedy pojímána z objektivního hlediska, a nikoliv z autorova pohledu, tedy ze subjektivního hlediska. Zákonný imperativ má za následek, že při jakémkoliv užití díla je nutné tak činit jen takovým způsobem, jímž nedojde ke snížení architektonické hodnoty díla.

---

chráněné domy byly doplněny o dva nové od autorů Ing. arch. Jiřího Opočenského a Ing. arch. Štěpán Valouch. Mimořádnost tohoto díla potvrzuje, že tento architektonický návrh byl zároveň nominován na Českou cenu architektů za rok 2020, jejímž vyhláшатelem je Česká architektonická komora.

¹⁵⁸ Tento případ dospěl do stádia rozhodování Nejvyšším soudem a to dokonce dvakrát. Poprvé o něm Nejvyšší soud rozhodoval dne 6. 11. 2013 pod sp. zn. 30 Cdo 1060/2013 k dovolání žalobce a podruhé dne 15. 2. 2018 pod sp. zn. 30 Cdo 2858/2017 dovolání žalované, proti kterému (a rozsudkům soudu nižších instancí) byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud pod sp. zn. III. ÚS 1554/18 dne 19. 6. 2018 zamítl. Dále viz <https://domaci.ihned.cz/c1-66234210-prazske-letište-ukradlo-architektum-plany-odbavovaciho-terminalu-zaplati-odškodne-134-tisíc-korun-a-dalsi-miliony-advokatum>.

¹⁵⁹ KNAP, Karel. *Smluvní vztahy v právu autorském*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1967, s. 25.

¹⁶⁰ TELEČ, Ivo. Zakázková díla architektonická. *Právní rozhledy*, 19/2010, s. 687.

I v recentním rozsudku ve věci nedotknutelnosti autorského díla a zákazu užití architektonického díla, respektive jeho rozmnoženiny, způsobem, který snižuje jeho hodnotu, rozhodl Vrchní soud v Praze¹⁶¹ ve prospěch autora díla proti vlastníkům domu a rozhodl v odvolání proti rozsudku prvoinstančního soudu tak, že překrytí stavby reklamou spočívající v umístění billboardu a reklamní obrazovky překrývající celé průčelí domu je neoprávněným zásahem do rozmnoženiny autorského díla, kterým byla snížena hodnota díla a porušeno právo na nedotknutelnost díla. Tím, že architekt nedal souhlas s takovým užitím díla a jeho renomé bylo dlouhodobě poškozováno komolením jeho autorského díla, je takové jednání vlastníků domu kvalifikováno jako neoprávněný zásah do autorského práva. Vlastníci domu na straně žalované podali proti tomuto rozsudku dovolání a řízení není dosud pravomocně skončeno.

Užití snižující hodnotu díla je zásahem do ideálního statku nehmotné povahy. Zásahem nebude bez dalšího takové jednání, které sníží tržní cenu díla, resp. jeho rozmnoženiny. I užitím díla, které lze posoudit jako dehonestující, se může naopak zvýšit tržní hodnota takového díla.¹⁶²

Zákaz užití díla dehonestujícím způsobem platí obecně pro jakékoliv užití díla třetí osobou, tedy i objednatelem zakázkového díla, nebo pro účely pietní ochrany pozůstalých děl. V autorskoprávní ochraně architektonického díla převažuje tedy obecný zájem na zachování umělecké hodnoty spočívající v architektonické kráse, jež podléhá objektivnímu estetickému hodnocení.¹⁶³

6.1.3 Právo autora na autorský dohled

Součástí práva na nedotknutelnost díla je i právo na autorský dohled, které je osobnostním právem autora, kterého se autor nemůže vzdát ani ho převést. Autor ale může udělit svolení k vykonání autorského dohledu jiné osobě.

Autorský dohled slouží k tomu, aby užitím díla jinou osobou nedocházelo ke snížení hodnoty díla. Dle ustanovení § 11 odst. 3 aut. zák. lze dílo užívat jen způsobem, které dílo nedehtonstuje a *autor má právo na dohled nad plněním povinností jinou osobou (autorský dohled), nevyplývá-li z povahy díla nebo jeho užití jinak, nebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil.* Autorský

¹⁶¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2019 sp. zn. 3 Co 89/2012.

¹⁶² TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: 1. vydání. C. H. Beck, 2007, § 11, s. 155.

¹⁶³ TELEČ, Ivo. Zakázková díla architektonická. *Právní rozhledy*, 19/2010, s. 687.

dohled se uplatní zejména ve fázi provádění projektové dokumentace od autora odlišnou osobou a v konečné fázi při dohledu nad stavbou architektonického díla. Podle Jiřího Plose se autorským dohledem rozumí „*dohled architekta jakožto autora nad souladem kvalitativních parametrů projektu (tvarových/hmotových, materiálových, technických a technologických, dispozičních a provozních) s prováděnou stavbou, objektem nebo zařízením.*“¹⁶⁴ a tento autorský dohled je zásadní pro autorský přínos výsledné podobě díla.

Po dostavbě je pak v rámci autorského dohledu možno požadovat vstup autora i do budovy v soukromém vlastnictví, ale pouze za splnění zákonné podmínky, že to lze po uživateli takových prostor spravedlivě požadovat a neodporuje-li to povaze nebo užití díla. Toto autorovo právo tedy nelze uplatnit v rozporu s oprávněnými ryze osobními zájmy vlastníka stavby, zejména pokud se jedná o soukromé vnitřní prostory, kde lze předpokládat kolizi se zájmem vlastníka na ochraně jeho soukromí.

Autorský dohled ve smyslu § 11 odst. 3 aut. zák. nejde zaměňovat s autorským nebo technickým dozorem nad realizací stavby podle architektonického zákona¹⁶⁵. Bývá standardní, že autor architektonického díla se současně podílí i na zpracování projektu pro stavební povolení včetně prováděcí dokumentace, a dohlíží tak na výstavbu i v tomto směru¹⁶⁶. Autorský dozor nad realizací díla (ale nejen vlastního) je oprávněn vykonávat v rámci stavebního řízení pouze autorizovaný architekt nebo autorizovaný inženýr. Ve stavebním zákoně je tato osoba označována jako osoba provádějící stavební dozor. Účelem stavebního (autorského) dozoru je veřejný zájem na realizaci stavebních zásahů souvisejících s výstavbou, užíváním, popř. i odstraňováním staveb v souladu se stavebním zákonem. Stavební zákon ale používá i vlastní pojem autorský dozor. Autorský dozor ve smyslu stavebního zákona zakládá oprávnění, aby jmenovaný autorský dozor nad realizací stavby byl účastníkem stavebního řízení, aby stavba byla koordinována za pomoci osoby, která provádí autorský dozor, a aby taková osoba mohla provádět záznam do stavebního deníku.

V praxi, zejména na významných, technicky a architektonicky složitých a rozsáhlých stavbách autor architektonického díla autorský dohled (dozor) vykonává vždy. Jedná se o úplatnou činnost, kterou si objednává investor a jejímž účelem je kontrola a dohled na

---

¹⁶⁴ PLOS, Jiří. Výkon profese architektů v ČR a autorské právo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 12.

¹⁶⁵ § 17 písm. a) a § 18 písm. j) ArchtZ.

¹⁶⁶ KRÍŽ, Jan, LENGHARTOVÁ, Hana. *Architektonická díla jakožto zvláštní druh děl výtvarných. Aktuální otázky práva autorského*. Praha: Karolinum, 2008, s. 23.

správné realizaci výstavby, dovysvětlení jednotlivých vazeb a náležitostí projektové dokumentace generálnímu zhotoviteli stavby, popřípadě jeho subdodavatelům, a obecně je autor nápomocen komunikaci ve věci stavby mezi žadatelem o stavební povolení a stavebním úřadem. Pravidelný autorský dohled architekta je rovněž velmi nutný u rekonstrukcí staveb, při nichž je nutné reagovat na konkrétní nálezovou situaci. Od architektonického dozoru je třeba rozlišovat technický dozor, který je rovněž u staveb většího rozsahu nebo složitějších konstrukcí najímán jejich investorem za účelem kontroly výstavby zhotovitelem s ohledem na kvalitu, termíny stavby a dodržování finančního rozpočtu.

6.2 Majetková práva autora architektonického díla

Autorská oprávnění, která tvoří obsahovou samostatnou složku autorského práva vedle práv osobnostních, jejichž uplatněním autor realizuje ekonomický přínos z vytvoření díla, nazývá teorie práva majetková práva autora. Uplatněním majetkových práv autor realizuje ekonomický přínos z vytvoření díla.

Základním majetkovým právem je právo autora dílo užít. Základní typy užití díla jsou demonstrativně¹⁶⁷ vyjmenovány v § 12 aut. zák., a budu o nich pojednávat níže v této kapitole. Z dikce zákona je ale možné užít dílo i jiným než v zákoně stanoveným způsobem. Soudní judikatura k tomu výslovně uvádí: „*Způsobem užití díla se rozumí jakákoliv metoda užití díla vymezená podle jeho zevních znaků, která je technicky a hospodářsky odlišitelná. Pojem užití díla je pak třeba vykládat extenzivně. V této souvislosti je možno zmínit fenomén tzv. neznámého způsobu užití díla, což je forma užití, která není v době uzavření příslušné smlouvy o svolení autora k užití díla, objektivně známa, a nemůže tedy být předmětem projevu vůle stran.*“¹⁶⁸

¹⁶⁷ Až do účinnosti novely autorského zákona č. 216/2006 Sb. byl pojem užití díla nepřímo definován prostřednictvím taxativního výčtu jednotlivých způsobů užití díla.

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2789/2013 ze dne 12.2.2015. Soud s ohledem na extenzivní výklad pojmu způsob užití zároveň judikoval, že „s přihlédnutím ke zcela zřetelnému hospodářskému významu lze klasifikovat jako užití díla i vložení dotčené projektové dokumentace (obsahující zmiňovanou architektonickou studii) jako nemajetkového vkladu do základního jmění zakládané obchodní společnosti.“ Podle komentáře Rudolfa Lešky, je ale tento výklad soudu vadný z následujících důvodů: „Za prvé jako by naznačoval (a contrario), že se souhlasem autora dílo do základního kapitálu společnosti vložit lze, opak je však pravdou. Je-li dílo věcí extrakomerční, nemůže být ani vloženo do základního kapitálu – nemůže se tímto způsobem změnit „vlastnictví“, díla. Za druhé, vklad do základního kapitálu (vklad licence) rozhodně není užitím díla. Jedná se o majetkovou dispozici s oprávněním dílo užít.“; POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání Praha: Leges, 2020, § 26 s. 247.

Autor má podle § 12 aut. zák. právo své dílo užít v původní nebo jiné zpracované či jinak změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky. Pod právo dílo užít autorský zákon subsumuje právo autora požadovat po vlastníkově věci přístup k dílu.

Jiným majetkovým právem, které se dá uplatnit ve vztahu k architektonickému dílu vyjádřeného skicou či malbou, je právo na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla, které ale dle výslovného znění zákona nelze uplatnit na díla architektonická vyjádřená stavbou¹⁶⁹, a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu.¹⁷⁰ Tato jiná majetková práva jsou ale využívána marginálně z důvodu jejich dalšího zákonného vymezení (prodeje se musí účastnit osoba obchodující s uměleckými díly, tento prodej se neuskutečňuje pouze mezi občany jako soukromými osobami anebo se musí zhotovovat tiskové nebo jiné rozmnoženiny autorského díla s použitím přístrojů na kopírování). Tato jiná majetková práva jsou povinně kolektivně spravována.¹⁷¹

Majetková práva jsou práva výlučně příslušející autorovi díla po dobu jeho života. Z této jejich osobnostní povahy vyplývá, že jediný, kdo smí dílo užít anebo udělit jiné osobě povolení dílo užít, je autor díla během svého života. Autor může převést na třetí osobu jednotlivá oprávnění k výkonu práva dílo užít pouze smluvně (o zvláštním režimu, kterým je translativní převod majetkových práv např. u zaměstnaneckého díla nebo díla na objednávku, bude pojednáno dále v této práci). V určitém rozsahu, ve kterém na nabyvatele své právo převádí, je jeho výlučné autorské právo omezeno a autorovi vzniká povinnost strpět zásah do práva dílo užít jinou osobou v rozsahu vyplývajícím z uzavřené smlouvy. Tento převod oprávnění je převodem konstitutivním, jiná osoba než autor se tím nestane vlastníkem nebo autorem díla. Subjekt autorského práva tedy nepřevádí na nabyvatele své právo s tím účinkem, že by převodem sám autorské právo ztratil.¹⁷² Jiná osoba může dílo užít bez udělení takového oprávnění pouze při splnění určitých zákonných podmínek (např. volné dílo, zákonné licence).

---

¹⁶⁹ §24 aut. zák.

¹⁷⁰ §25 aut. zák.

¹⁷¹ §97d odst. 1 písm. a) aut. zák.

¹⁷² KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KRÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nehmotným statkům*. 1. vydání. Praha: Codex, 1994, s. 99.

Za převod oprávnění dílo užít plyne autorovi nárok na úplatu, na jeho autorskou odměnu. Architekt tvoří svá díla především za účelem dosažení zisku v rámci své podnikatelské činnosti a realizace majetkového práva povolit užití architektonického díla bývá základním zdrojem jeho příjmu.

Autor nemůže svá majetková práva jako celek smluvně převést na jiný subjekt úplatně ani bezúplatně (a to bez ohledu na to, že přešlo vlastnictví k originálu hmotného podkladu díla, na kterém je dílo vyjádřeno) a ani se jich nemůže platně vzdát. Autor tedy svá majetková práva nemůže ani darovat osobám blízkým. Náš autorský zákon, který vychází z kontinentální koncepce autorského práva, nezná převod formou zcizení autorského práva nebo díla, jež vyplývá z anglo-americké juristické konstrukce *ownership of copyright*¹⁷³. Vzhledem k tomu, že majetková autorská práva jsou nepřevoditelná, nelze je ani postihnout výkonem rozhodnutí (to neplatí pro pohledávky z takových majetkových práv vzniklé) nebo vydržet. S ohledem na jejich povahu je nelze ani ocenit¹⁷⁴, proto se nemohou stát předmětem zástavního práva, zadržení nebo obdobné majetkové dispozice jako je např. vklad do kapitálové společnosti (vkladem ale může být vklad licenčního oprávnění dílo užít).

Pokud vykonává majetková práva někdo jiný než autor, jedná se buď o legální výjimku (zaměstnanecké dílo, kolektivní dílo, postoupení licence, podlicence), anebo vykonává tato práva dědic po smrti autora. Pro tento přechod *mortis causa* platí ustanovení občanského zákoníku o dědění. Dědici však nemohou zdědit práva, která jsou spjata s osobou autora při výkonu jeho majetkových práv, jako je právo na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení a právo na autorskou korekturu¹⁷⁵. Podle této úpravy se také architektonické dílo nemůže stát dílem volným před uplynutím doby trvání majetkových práv v důsledku toho, že dědictví nenabyl žádný dědic tak, jak tomu bylo podle předchozího autorského zákona č. 36/1965 Sb., ale případnou jako odúmrt' státu a majetková práva vykonává svým jménem Státní fond kultury České republiky včetně práva na odměnu za užití. Zdědí-li majetková práva k architektonickému dílu více dědiců, použije se na jejich vzájemné vztahy ustanovení § 8 aut. zák., které upravuje právní vztahy mezi spoluautory díla.

---

¹⁷³ CLARK, Thiel T. *The Architectural Works Copyright Protection Gesture of 1990, Or, „Hey, That Looks Like My Building!“*, 7 DePaul J. Art, Tech. & Intell. Prop. L. 1, 1996. Dostupné z: <https://core.ac.uk/download/pdf/232975557.pdf>

¹⁷⁴ §17 zákona 151/1997 Sb., o oceňování majetku.

¹⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

6.2.1 Právo autora na přístup k dílu

Autorský zákon v § 12 odst. 3 zakotvuje právo autora na přístup k věci, v níž je dílo vyjádřeno, která je ve vlastnictví jiné osoby, pokud to není v rozporu s jejími oprávněnými zájmy. Tato úprava je zvláště významná pro autora architektonického díla. Jde především o právo architekta, podle jehož projektu byla realizována stavba, aby mu vlastník či jiný uživatel přiměřeným způsobem umožnil přístup k této nemovitosti, jestliže je to třeba pro další výkon jeho autorského práva (např. k pořízení fotodokumentace). Opět je zde ale zákonný korektiv takového práva v podobě zákazu uplatňovat přístup k dílu, pokud je to v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka věci (zejména pokud se jedná o soukromé vnitřní prostory, je střet tohoto práva autora s oprávněným zájmem vlastníka na ochraně svého soukromí velmi pravděpodobný). Toto právo obecně náleží autorovi vůči každému vlastníku věci, nejen vůči osobě, se kterou uzavřel smlouvu o užití díla. Náklady na pořízení rozmnoženiny díla nese autor.

Právo na přístup má bližší souvislost s právem na nedotknutelnost díla, ale je řazeno pod práva majetková dílo užit z důvodu, aby po smrti autora přešlo jako celek majetkových práv na dědice, a tedy i jim byla realizace tohoto práva umožněna.¹⁷⁶

6.2.2 Právo autora architektonické dílo užit

Autor architektonického díla má výlučné právo užit je sám, popřípadě udělit jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva (nejde-li o případ mimosmluvního užití díla dovoleného přímo autorským zákonem). Výrazná účelovost architektonického díla limituje způsoby užití, které nabízí autorský zákon. Z tohoto důvodu níže v této práci uvedu jen ty způsoby užití, které zákon výslovně dovoluje a se kterými se u architektonického díla můžeme setkat nejčastěji. Rovněž zásada, že autor má právo dílo užit sám, se v reálném životě z titulu charakteru práce architekta uplatní zřejmě jen v případě vlastního domu nebo jiného vlastního soukromého typu obydli.

Užit dílo lze tedy jen na základě udělené licence, která zakládá smluvní závazek stran ohledně nakládání s autorským právem majetkovým. Výjimku tvoří pouze bezúplatné zákonné licence¹⁷⁷ a institut volného užití díla¹⁷⁸. O tom, zda lze právo k užití díla realizovat i

---

¹⁷⁶ KADLECOVÁ, Eva. *Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb.* Disertační práce, Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, říjen 2010, s. 49.

¹⁷⁷ §§ 31 – 39 aut. zák.

¹⁷⁸ § 30 aut. zák.

mimo rámec licenčního závazku se vedou doktrinní spory a sjednocující judikatura¹⁷⁹ není zatím k dispozici. V odborné literatuře jsou zastoupeny oba názory, tedy, že je třeba odlišovat „prostý nezávazkový souhlas“, který nikdy nemůže vést ke vzniku závazku, neboť s ním autorský zákon takovýto následek nespojuje¹⁸⁰, a „jednostranný licenční souhlas“, kdy se nejedná o jednostranné právní jednání, ale naopak o neformální smluvní závazek, přičemž k uzavření smlouvy dojde faktickým způsobem, že uživatel podle neformální nabídky (např. ve formě emailové korespondence) začne dílo užívat¹⁸¹. Aby se předešlo kolizi v autorskoprávních vztazích, je třeba vždy mít k dispozici souhlas autora s užitím díla. Až druhořadým problémem, který je nutné analyzovat pro každý autorskoprávní případ jednotlivě, je, zda se jedná o jednostranné právní jednání autora, nebo o neformální licenční smlouvu.

Základním a nejtypičtějším způsobem užití architektonického díla je převod oprávnění postavit stavbu podle autora autorského díla na třetí osobu. Poskytnutím smluvního oprávnění dílo užít pro stavbu ale právo k užití architektonického díla architektovi nezaniká, vzniká mu povinnosti strpět zásah do práva autorského ve formě užití díla jinou osobou. Vždy mu však zůstává osobnostní nepřevoditelné právo na uvedení jeho jména jako autora na všech fázích díla, na kterých se autorsky podílel.

Bez souhlasu autora ve formě licenční nebo jiné inominátní smlouvy (popř. jednostranného „licenčního“ souhlasu autora), kterou se převádí oprávnění k užití díla, nelze užít dílo nebo jakoukoliv jeho část pro další zpracování, přetvoření nebo jinou dispozici. Kromě porušení autorského práva spočívajícím v neoprávněném užití díla, by autor, jako autorizovaný architekt, porušil povinnost uloženou Profesním a etickým řádem České komory architektů, že architekt nevyužije autorské dílo jiného architekta při zhotovování své vlastní zakázky¹⁸².

---

¹⁷⁹ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2789/2013 ze dne 12. 2. 2015 soud uvádí: „*Nakládání s výlučným majetkovým právem dílo užít se realizuje (s výjimkou v zákoně stanovených případech) zásadně autorskoprávní smlouvou, již autor uděluje svolení (souhlas) k užití díla a již nabyvatel získává majetkové oprávnění příslušné dílo užít.*“

¹⁸⁰ TELEČ, Ivo. Souhlas, nebo licenční závazek? *Právní rozhledy*, 2013, č.13-14, s. 457 a násl.

¹⁸¹ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, § 12 s. 116 – 120.

¹⁸² § 26 odst. 4 Profesního a etického řádu České komory architektů 2018 ze dne 16. dubna 1994, ve znění jeho pozdějších předpisů.

Nabyvatel práva k užití díla smí získané oprávnění převést na třetí osobu jen se svolením autora, tedy není možné, aby nabyvatel poskytl projektovou dokumentaci další osobě, aby si podle ní zhotovila stejnou stavbu. Architektonické studie a projektové dokumentace nemohou být použity bez výslovného svolení architekta pro projektování jiných staveb, než pro které byly zpracovány a klientovi dodány. Podmínkou pro jejich užití bývá též úplné zaplacení všech honorářů architekta, na které mu vznikl dle smluvní licence nárok.

Užitím architektonického díla v podobě stavby se architektonické dílo rozmnožuje, a tím i zpřístupňuje veřejnosti. Samotná realizace stavby totiž nemůže probíhat nikdy zcela utajeně před veřejností. Realizaci vždy předchází veřejnoprávní stavební řízení, v jehož průběhu je s autorským dílem seznámena veřejnost v podobě účastníků stavebního řízení.

Soudní dvůr EU ve svém rozsudku ze dne 7. 8. 2018 ve věci C-161/17 Land Nordrhein-Westfalen versus Dirk Renckhoff řešil pojem zpřístupnění díla veřejnosti, resp. otázku, zda ke zpřístupnění díla „nové veřejnosti“ na dalších webových stránkách je nutnou podmínkou získání svolení autora (licence) k takovému užití díla spočívajícího ve zpřístupnění autorského díla na jiných webových stránkách. Evropský dvůr na tuto otázku odpověděl kladně a judikoval, že zpřístupnit fotografii, která je se svolením autora volně dostupná na určitých internetových stránkách, na jiných internetových stránkách vyžaduje nové svolení autora díla s takovým užitím. Další zpřístupnění online je totiž sdělování nové veřejnosti, a to i u fotografie, která byla bez omezujících opatření zabraňujících jejímu stažení a kopírování na internet umístěna. Zpřístupnění online díla chráněného autorským právem na jiných internetových stránkách, než na kterých došlo k prvotnímu sdělení veřejnosti se svolením autora díla, musí být tedy kvalifikováno jako nové užití a vyžaduje nové svolení autora. V tomto ohledu dále Soudní dvůr EU uvádí, že zpřístupnění online musí být odlišeno od zpřístupnění autorského díla prostřednictvím hypertextového odkazu na jiné internetové stránky, které přispívají k řádnému fungování internetu jako média pro sdělování veřejnosti, a je tudíž povolené. Soudní dvůr EU dále zdůraznil, že není v daném případě relevantní, že autor díla neomezil výslovně možnosti užití jeho autorského díla na internetu.

Zvláštní zákonný režim ohledně užití architektonického díla platí pro díla vytvořená ke splnění povinnosti z pracovního či jiného obdobného poměru. O těchto dílech bude pojednáno dále v této práci.

6.2.3 K jednotlivým způsobům užití relevantních pro architektonické dílo

6.2.3.1 Právo na rozmnožování díla

Autorský zákon v § 13 odst. 1 upravuje, že rozmnožováním díla je „*zhotovování dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla, a to jakýmkoliv prostředky a v jakékoliv formě, za účelem zpřístupňování díla*“. Právem na rozmnožování architektonického díla se rozumí právo na zhotovení tiskových nebo elektronických dvourozměrných rozmnoženin díla nebo trojrozměrné rozmnožení v podobě stavby nebo modelu stavby. U autorského díla architektonického bude autorské dílo vyjádřeno v dvourozměrném originálu architektonického návrhu, popř. v elektronické podobě. Stavba nebo interiérový design je pak trojrozměrná rozmnoženina autorského díla. Pouze u zcela jednoduchých konceptů staveb, kdy lze stavbu vytvořit, aniž by existoval projekt ve formě plánu, je stavba samotná originálem autorského díla.

K rozmnožování dochází ale i zveřejněním architektonických studií nebo realizovaných staveb v časopisech, knihách nebo reklamních letácích. K zhotovování rozmnoženin díla je nutné vždy svolení autora. K tomuto závěru dospěl již Nejvyšší soud ČSR v roce 1973. Ve svém rozsudku č. 3 Cz 13/76 uznal, že k hromadné výrobě napodobenin existujícího architektonického díla je třeba svolení autora, a to bez ohledu na to, k čemu má takový výrobek sloužit, neboť „*takovou hromadnou výrobou dochází k rozmnožování architektonického díla a prodejem takto získaných výrobků pak k jeho šíření způsobem, který není bez souhlasu autora možný*“.¹⁸³

6.2.3.2 Právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla

Rozšiřování rozmnoženin je samostatný způsob užití díla. Tímto právem se rozumí zpřístupňování architektonického díla v jeho hmotné podobě prodejem originálu nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla, které je upraveno v § 14 aut. zák. Prvním převodem vlastnického práva k originálu nebo rozmnoženině díla v hmotné podobě je toto právo na rozšiřování vyčerpáno. Jelikož zákon pracuje s pojmy jako je originál a rozmnoženina, pak zákonodárce musel předpokládat, že vždy existuje originální ztvárnění díla bez ohledu na to, zda je tento originál funkční pro skutečné užití díla.¹⁸⁴ K výslovnému

---

¹⁸³ Nejvyšší soud České socialistické republiky ze dne 26. března 1976, sp. zn. 3 Cz 13/1976.

¹⁸⁴ KADLECOVÁ, Eva. *Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb.* Disertační práce, Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, říjen 2010, s. 54.

ujednání, že nabyvatel originálu nebo rozmnoženiny díla současně s nabytím vlastnického práva k těmto věcem nabude i určité autorské oprávnění k užití díla na této věci zachyceného, může dojít cestou licenčních smluv.¹⁸⁵ Smlouvu, kterou autor převedl originál nebo rozmnoženinu architektonického díla, nelze tedy v pochybnostech vykládat tak, že jí chtěl autor udělit svolení k užití díla, které by přesahovalo obsah užívacího práva vyplývajícího z obsahu takto nabytého vlastnického práva.¹⁸⁶

I podle evropské judikatury je veřejné rozšiřování rozmnoženin výhradně spojeno s převodem vlastnictví k předmětu, v němž je dílo hmotně vyjádřeno. Podle názoru Soudního dvora EU „*pouhá skutečnost, že je veřejnosti poskytnuta možnost užívat rozmnoženiny díla chráněného autorským právem, ani to, že jsou uvedené rozmnoženiny veřejně vystaveny, aniž by byla možnost je užívat, nemohou představovat takovou formu rozšiřování.*“¹⁸⁷

6.2.3.3 Právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla

Mezi výlučná majetková práva autora architektonického díla patří jeho právo rozhodnout o zpřístupňování hmotné podoby díla vystavením díla na místě volně přístupném veřejnosti ať již zdarma, nebo proti zaplacení vstupného. V případě architektonického díla dosud jiným způsobem nezveřejněného (nepostaveného) by se jeho vystavování na výstavě v podobě architektonického návrhu, modelu či kresby stalo zveřejněním díla. Svolení k vystavování díla autor udílí licenční smlouvou. V případě konání veřejné architektonické soutěže bývá souhlas autora s vystavováním architektonického díla udělen v rámci souhlasu se soutěžními podmínkami.

Většina staveb pak ve veřejném prostoru není skrytá a možnost jejich vizualizace je otevřena široké veřejnosti bez objektivní možnosti autora k vytyčení hranice licenčním oprávněním, komu lze stavbu ukázat a komu nikoliv.

6.2.4 Licence k užití díla

Autorskoprávní licencí se rozumí smluvní licence, jejímž titulem je smluvní ujednání (licenční smlouva, inominátní smlouva, smlouva o dílo) a zákonná (nepravá) licence pro dovolené užití díla bez licenční smlouvy. V této části se budu věnovat pouze licenci smluvní.

---

¹⁸⁵ § 9 odst. 3 aut. zák.

¹⁸⁶ KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související, komentář*. 6. upravené vydání. Praha: Linde, § 30, s. 116.

¹⁸⁷ Rozsudek Evropského soudního dvora EU ze dne 17. 4. 2008 ve věci C-456/06 Peek & Cloppenburg KG pro Cassina SpA.

Licence jako smluvně zřízené oprávnění autora jiné osobě užít dílo je věcí v právním smyslu (§489 obč. zák.) a sice věcí nehmotnou (§496 odst. 2 obč. zák.) a movitou (§ 498 odst. 2 obč. zák.). Poskytnutím licence autorem nedochází k převodu vlastnictví k autorskému právu, nabyvatel licence se stane vlastníkem licenčního oprávnění jako věci v právním smyslu, která má určitou majetkovou hodnotu a, je-li licence postupitelná, lze ji převést, zastavit, vložit jako vklad do obchodní společnosti, může být postižena výkonem rozhodnutí nebo exekucí apod. Nelze ale uvažovat o nabytí licence od neoprávněného podle § 1109 obč. zák.¹⁸⁸

Předmětem licenční smlouvy o díle architektonickém je užití takového díla. V praxi se mnohem více setkáváme s licenci, která je jako licenční závazek dojednána v rámci smlouvy o dílo, která upravuje vytvoření architektonického díla, jelikož licenční souhlas s užitím autorského díla a stanovení podmínek pro jeho využití nemusí být uděleno samostatnou smlouvou. V takovém případě hovoříme o implicitní licenci.¹⁸⁹ Autorský zákon stanoví v § 61 vyvratitelnou právní domněnku poskytnutí licence v případě, že je dílo vytvořené na základě smlouvy o dílo (dílo vytvořené na objednávku) anebo v rámci veřejné soutěže (soutěžní dílo) k účelu vyplývajícimu ze smlouvy. I když jsou ale v určitém konkrétním případě ustanovení týkající se užití a podmínky vytvoření díla obsažena v jiné než licenční smlouvě, nesmí být vyloučena ani zkrácena práva autora, která vyplývají z autorského zákona.

Ustanovení upravující licenční smlouvu jsou od 1. ledna 2014 stanovena občanským zákoníkem v §§ 2358 a násl. vztahujících se na všechny formy převodu autorských oprávnění tvořících součást obsahu autorského práva, která jsou převoditelná. Podle základního ustanovení § 2371 obč. zák. se *poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva autorského dílo užít v původní nebo zpracované či jinak změněné podobě, a to určitým způsobem nebo všemi způsoby užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném*. Musí se ale jednat o způsob užití, který je v době uzavření licence obecně znám, jinak se k takovému jednání nepřihlíží.

Licenční smlouva je uzavřena okamžikem, kdy se účastníci dohodnou na jejím obsahu. Nově občanský zákoník stanoví, že obsah nebo část smlouvy lze určit i odkazem na známé nebo veřejně dostupné licenční podmínky.

---

¹⁸⁸ POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020, § 2 s. 246.

¹⁸⁹ SRSTKA, Jiří a kolektiv autorů. *Autorská práva a práva související*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, s. 159.

Podstatné obsahové náležitosti licenční smlouvy jsou:

- 1) přenechání oprávnění k výkonu majetkového autorského práva dílo užít,
- 2) způsob užití díla, a to buď:
  - a) v omezeném rozsahu k jednotlivým způsobům užití,
  - b) v neomezeném rozsahu sloužící ke všem způsobům užití, které jsou v době uzavření smlouvy známy, k opačnému ujednání se nepřihlíží¹⁹⁰ (toto ustanovení má za cíl chránit autora před uzavřením nevýhodné smlouvy);
- 3) rozsah užití díla a to buď:
  - a) neomezený,
  - b) omezený co do množství, místa nebo času; podle vyvratitelné právní domněnky je licence poskytnuta k takovým způsobům užití a v takovém rozsahu, jak je to nutné k dosažení účelu smlouvy¹⁹¹; pro architektonické dílo je významné časové omezení licence, které je vhodné ve smlouvě upravit odchýlně od časového vymezení v zákoně (podle § 2376 odst. 2 písm. b), nebylo-li stranami ujednáno jinak, je licence omezena na dobu jednoho roku);
- 4) odměna za licenci nebo ujednání o bezúplatné licenci; není-li ve smlouvě ujednání o výši odměny nebo způsob určení odměny, je smlouva přesto platná, pokud z jednání stran vyplývá vůle uzavřít úplatnou smlouvu i bez určení odměny – v takovém případě zaplatí nabyvatel licence odměnu obvyklou¹⁹².

Tyto podstatné náležitosti ale nemusí být ujednány výslovně. V souladu se základním principem práva soukromého, do něhož autorské právo náleží, se posiluje smluvní volnost a pro případ neexistence smluvní úpravy platí úprava zákonná.

Licence je ze zákona zavazující, nabyvatel je povinen tuto licenci využít, ledaže je ve smlouvě sjednáno jinak¹⁹³. Z tohoto důvodu se odměna poskytuje za udělení oprávnění k užití, nikoli za užití samé. Ujednání o odměně bývá pravidelnou obsahovou náležitostí

---

¹⁹⁰ § 2372 obč. zák.

¹⁹¹ § 2376 odst. 2 obč. zák.

¹⁹² § 2366 odst. 1 obč. zák.

¹⁹³ § 2372 odst. 2 obč. zák.

licenční smlouvy a je obvyklé i vázat převod licence na uhrazení odměny poskytovateli ze strany nabyvatele.

Licence může být poskytnuta jako licence výhradní nebo nevýhradní. Pojem výhradní licence znamená, že autor nesmí poskytovat licenci třetí osobě a, není-li ve smlouvě upraveno jinak, sám se i zdržet výkonu svého práva dílo užít způsobem, ke kterému licenci udělil. V případě neexistence zvláštní dohody se jedná vždy o licenci nevýhradní¹⁹⁴. V architektonické praxi by nemělo docházet k udělení licence výhradní proto, že autor, který udělí výhradní licenci, není sám nadále oprávněn vlastní autorské dílo užívat, k čemuž v dalších fázích projektování dochází. I vzhledem k tomu, aby mohl autor své architektonické dílo prezentovat v rámci svého portfolia, obesílat s ním architektonické soutěže ohledně nejlepších realizací daného roku, popř. je vystavovat, je třeba nevýhradní licence.

Nabyvatel oprávnění k užití díla může licenci poskytnout třetí osobě (poskytnout podlicenci) zcela nebo z části, bylo-li to ujednáno v licenční smlouvě¹⁹⁵.

U licenční smlouvy platí zásada soukromého práva: neformálnost právních úkonů. S ohledem na specifika autorského práva je z této zásady učiněna výjimka v případě licencí výhradních, u kterých se vyžaduje písemná forma. Podle obecných ustanovení občanského zákoníku se náležitost písemné formy vztahuje na autorskou smlouvu i v případech, kdy se účastníci pro určitou smlouvu na písemné formě dohodli.¹⁹⁶ Smlouva tedy může být uzavřena i ústně, popřípadě jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnost o tom, že účastníci chtěli konkrétní licenční závazek uzavřít.

Jakmile je smlouva uzavřena, začíná platit obecná zásada „*pacta sunt servanda*“, pokud se na jejím zrušení či změně účastníci nedohodnou. Jednostranně lze zrušit smlouvu odstoupením jen v případech, ve kterých je to zákonem výslovně stanoveno anebo se na tom účastníci dohodli (např. z důvodu vad díla nebo neuhrazení licenční odměny). Podle občanského zákoníku má autor právo od smlouvy odstoupit pro nečinnost nabyvatele výhradní licence, pokud jsou tím „*značně nepříznivě dotčeny oprávněné zájmy autora*“¹⁹⁷. Toto právo autora nemůže být smluvně vyloučeno. Pro nevýhradní licenci lze podobnou úpravu sjednat smluvně. Autor může od smlouvy ustoupit také pro změnu svého přesvědčení, jestliže zveřejněním díla by byly „*značně nepříznivě dotčeny jeho oprávněné osobní*

---

¹⁹⁴ §§ 2360 a násl. obč. zák.

¹⁹⁵ § 2364 obč. zák.

¹⁹⁶ § 582 obč. zák.

¹⁹⁷ § 2378 obč. zák.

zájmy“¹⁹⁸. Toto právo je v souladu s koncepcí autorského práva jako zvláštního práva osobnostního, ale v praxi nejsou jistě časté případy, kdy by architekt odstoupil z tohoto důvodu od smlouvy, ve které se zavázal vytvořit architektonický návrh pro objednatele. V souladu s obecnými ustanoveními občanského zákoníku může kterákoliv ze stran od smlouvy odstoupit v případě jejího podstatného porušení.¹⁹⁹

Právní vztah z licenční smlouvy může zaniknout i výpovědí licenční smlouvy, ovšem pouze v případě, že si tak strany výslovně ujednají nebo pokud ve smlouvě stanoví, že se licenční závazek uzavírá na dobu neurčitou. Pokud strany uzavřou závazek na dobu neurčitou a neujednají-li výpovědní lhůtu, platí výpovědní doba jednoho roku.²⁰⁰

Důsledkem zvláštní povahy převodu autorského práva, kdy je převodem původní právo zřizovatele licence pouze omezeno nově zřízeným právem užití díla, je tzv. konsolidační zásada uplatňovaná v autorském právu.²⁰¹ Licence tedy zaniká v souvislosti se zánikem právnické osoby nebo úmrtím osoby fyzické, které byla licence udělena. Zánik licence nastává tehdy, jestliže licenční smlouva přechod práv a povinností na právního nástupce či dědice vyloučila.²⁰² K plnému obnovení původního rozsahu práva může dojít nejen zánikem subjektu, na nějž bylo právo převedeno, ale i tehdy, jestliže se nabyvatel práva užit díla tohoto práva vzdá.

Autor udělující smlouvou oprávnění k užití díla může udělit zároveň i svolení dotýkající se přímo jeho osobnostních práv, která jsou jinak zásadně nepřevoditelná. V rámci svých osobnostních práv může autor architektonického díla dát souhlas k tomu, aby nabyvatel práva dílo užit provedl na díle úpravy či změny pro takové užití potřebné. Z tohoto důvodu je vhodné nakládání s architektonickým návrhem detailně upravit smluvně s ohledem na případné úpravy či změny architektonického návrhu nutné v průběhu realizace výstavby. Mělo by být proto zejména důsledně v rámci smluvní licence upraveno, jakým způsobem je možné do projektové dokumentace zasahovat ze strany jiných subjektů v průběhu realizace stavby (např. zda je možné dodatečně použít jiné materiály nebo jiné technické řešení části stavby).

---

¹⁹⁸ § 2382 obč. zák.

¹⁹⁹ § 2002 odst. 1 obč. zák.

²⁰⁰ § 2370 obč. zák.

²⁰¹ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KRÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nemotným statkům*. 1. vydání. Praha: Codex, 1994, s. 99.

²⁰² § 2383 obč. zák.

V případě, že podrobnější vymezení licenčního oprávnění chybí, pak dle § 2376 odst. 2 obč. zák. platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. To v případě architektonického díla znamená, že pokud strany uzavřely smlouvu o dílo, jehož předmětem byla projektová dokumentace spolu s licenčním oprávněním dílo užít, pak nabyvatel může podle tohoto díla nejen realizovat stavbu, ale je také oprávněn použít dílo pro získávání všech veřejnoprávních povolení potřebných k jejímu provedení.

V praxi jsou časté případy, kdy zakázku získá architektonický ateliér, ve kterém jsou sdružení architekti podnikající jako osoby samostatně výdělečně činné (a nikoliv v zaměstnaneckém poměru), nebo si ateliér najímá subdodavatele pro určitou část zakázky. V takové situaci je nutné smluvně upravit vztah licenční mezi takovými osobami a ateliérem a následně podlicenční vztah mezi ateliérem a klientem. Smluvně je také vhodné vyřešit případy, jakým způsobem je možné s projektovou dokumentací naložit, pokud se z nějakého důvodu stavba nezrealizuje nebo klient nebude s prací architekta spokojen a zároveň bude chtít jeho rozpracovanou architektonickou studii využít a zadat k dopracování jinému architektovi. Opět je nutné upravit takové potenciální situace v rámci licence a podlicence tak, aby nebylo porušeno autorské právo. Zároveň by měly být s ohledem na Profesní a etický řád ČKA²⁰³ vyřešeny profesní záležitosti mezi oběma architekty.

Zájmem objednatele, zadavatele nebo klienta je z důvodu snahy o předcházení konfliktů²⁰⁴, které mohou při realizaci architektonického díla nastat, a z důvodů ekonomických získat výhradní a neomezenou licenci k užití architektonického díla a jeho rozmnoženin ve formě projektové dokumentace a svolení k jakékoliv změně nebo zásahu do architektonického díla. Proto je v praxi celkem běžné uzavírání podrobných licenčních smluv sjednaných v rámci kontraktní volnosti stran ve prospěch investora stavby. Ale i tyto smlouvy by se měly vyvarovat dojednání neplatných, resp. zdánlivých závazků z hlediska autorského práva. Neplatné by bylo takové ustanovení smlouvy, které by ve svém důsledku vedlo ke vzdání se těch práv, které české autorské právo vnímá jako osobnostní. Dále by oba

---

²⁰³ § 26 Profesního a etického řádu České komory architektů 2018 ze dne 16. dubna 1994, ve znění jeho pozdějších předpisů.

²⁰⁴ Dojde-li ke střetu mezi architektem a klientem a další spolupráce v osobní rovině není možná, lze hovořit o morální povinnosti architekta za obvyklých podmínek udělit klientovi licenci k užití autorského díla za podmínky, že klient převezme záruku, že autorské dílo nebude použito tak, aby se snižovala jeho hodnota nebo bylo jiným způsobem poškozeno. Podle stanoviska ČKA publikovaného dne 5. 11. 2015 na webu www.cka.cz „tato etická povinnost autorizovaného architekta vyplývá z Profesního a etického řádu ČKA, který pod hrozbou disciplinární sankce výslovně zakazuje zneužití autorských práv“. Profesní a etický řád ČKA 2018 ze dne 16. dubna 1994 obsahuje v § 13 a násl. povinnost architekta ve vztahu ke klientovi.

účastníci smlouvy měli vždy respektovat institut dobrých mravů²⁰⁵. I z tohoto pohledu je dle mého názoru požadavek na neomezenou bezúplatnou licenci hraničním.

Česká architektonická komora vydalo stanovisko k požadavkům na smluvní licenci, ve kterém je výslovně uvedeno, že: „*Licenční ujednání by měla být vždy přiměřená, přičemž vzájemně souměřitelná by měla být jednotlivá plnění poskytnutá architektem (oprávnění dílo užít) a klientem (licenční odměna), která by měla utvářet spravedlivou a vyváženou smlouvu naplňující požadavek dobrých mravů a zohledňující požadavek na ochranu hodnoty autorského díla*“²⁰⁶. Takto specifikovaný smluvní licenční závazek by měl předcházet sporům v architektonické praxi, které jsou zpravidla vedeny o rozsah svolení užít dílo nebo o to, zda autor na klienta převedl či nepřevedl právo nakládat s hmotným substrátem díla ve smyslu rozhodování o jeho dalším užití. Vyhnout se sporům proto znamená ve smluvním vztahu přesně definovat rozsah a podmínky autorova svolení užít dílo. Je subjektivním právem autora určit, která osoba bude nabyvatelem oprávnění užít jeho architektonické dílo.

---

²⁰⁵ § 1 odst. 2 a § 547 obč. zák.

²⁰⁶ Stanovisko České komory architektů k licenčním ujednáním ve smlouvách o dílo ze dne 5. 11. 2015, publikováno na <https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislativa/komentare-k-legislativ/k-problematicke-licenci-ve-smlouvach-o-dilo>.

7 Kolize práva autorů architektonických děl a práva vlastníků věci, ve které je dílo vyjádřeno

Autorská práva architektů k architektonickému dílu vykazují určité zvláštnosti oproti autorským právům tvůrců jiných uměleckých děl, které spočívají v charakteru tohoto díla a ve vztahu mezi architektem a klientem, který se stane vlastníkem rozmnoženiny autorského díla, ve které je architektonické dílo zhmotněno – ke stavbě. Na rozdíl od jiných děl chráněných autorským právem jsou architektonická díla vyjádřená stavbou určena k trvalému každodennímu užívání jejich vlastníkem, který dává k vytvoření stavby prvotní impuls a investuje její zhotovení²⁰⁷. Autor pak netvoří pouze pro vlastní uspokojení, ale jeho motivací je především získat zakázku na realizaci hmotné stavby.

Je proto třeba rozlišovat mezi obsahem vlastnického práva a práva autorského vzhledem k omezení oprávnění nakládání se stavbou jako s hmotným vyjádřením autorského díla. Právo autorské k dílu (jakožto nehmotnému statku, jehož znakem je potenciální ubikvita, která vyjadřuje skutečnost, že nehmotný statek může používat kdokoli, kdekoli a kdykoli²⁰⁸), a právo vlastnické k věci (hmotnému substrátu díla) se každé řídí vlastním právním režimem. Dispozice s právem autorským se nedotýká práva vlastnického a naopak. Právo vlastnické k nosiči díla i právo autorské k dílu jsou právy absolutními, které mají univerzální působnost *erga omnes*. Výhrady jsou v obou případech práv přípustné jen na základě zákona, resp. v souladu s ním.²⁰⁹

Ustanovení § 9 odst. 3 aut.zák. nastavuje obecné pravidlo, kterým se limituje rozsah oprávnění, která jsou běžně součástí vlastnického práva: právo nakládat s věcí a užívat ji bez omezení. Podle tohoto zákonného ustanovení platí, že „nabytím vlastnického práva nebo jiného věcného práva věci nenabývá se oprávnění k výkonu práva dílo užít, není-li dohodnuto či nevyplývá-li z autorského nebo jiného zákona jinak.“ Nabytím originálu architektonického

²⁰⁷ KŘÍŽ, Jan, LENGHARTOVÁ, Hana. *Architektonická díla jakožto zvláštní druh děl výtvarných. Aktuální otázky práva autorského*. Praha: Karolinum, 2008, s. 18.

²⁰⁸ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 129.

²⁰⁹ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 9 s. 129.

díla nezískává vlastník automaticky žádná oprávnění vyplývající z práva autorského, pokud není sjednáno jinak, a vlastník věci, která je autorským dílem (není-li jím autor sám), je ze zákona v užívání věci omezován vůlí autora.

Práva vlastníků a autorů architektonických děl, jejichž zakotvení v Listině základních práv a svobod má rovnocennou hodnotu, se ale mohou dostat v rámci výkonu těchto práv ke stavbě do kolize. Statut vlastnictví je dán ustanovením čl. 11 Listiny základních práv a svobod²¹⁰: „Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu...Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“²¹¹ Z této skutečnosti plyne vedle zájmů vlastníka chráněných institutem vlastnictví jeho povinnost uvědomit si jistá omezení výkonu svého vlastnického práva²¹². To platí i *vice versa* pro autora díla, že výkon jeho autorských práv nemůže být neomezený. Je-li výkon vlastnického práva limitován tak, že ho nelze vykonávat na úkor jiných práv, platí (a musí platit) stejná maxima i pro uplatňování práv autorských. Ani tato autorská práva nemohou být vykonávána šikanózním způsobem na úkor jiných, stejně významných práv. Bylo by nepřijatelné a proti obecnému smyslu architektury, aby práva vlastníka jako každodenního uživatele věci byla omezována absolutně²¹³. Na druhou stranu za argument vlastníka nelze přijmout tezi, že architekt obdržel za svůj projekt honorář, a vlastník proto může se stavbou volně disponovat.

Korektivem mezí kolizí vlastnického práva a autorského práva jsou právní zásady legislativně zakotvené v občanském zákoníku. Jedná se zejména o zásady, že výkon práva nesmí být rozporu s dobrými mravy²¹⁴, nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu²¹⁵ a zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany²¹⁶.

Autorský zákon částečně našel kompromisní řešení pro kolizi mezi právem vlastníka věci a autorským právem, v ustanovení o bezúplatné zákonné licenci dle § 38d Aut. zák.. Tato zákonná licence, o které bude pojednáno v této práci níže, dovoluje změnit dokončenou

²¹⁰ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku ČR, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

²¹¹ Vlastnické právo je upraveno v §§ 1011 až 1114 obč. zák.

²¹² KRÍŽ, Jan, LENGHARTOVÁ, Hana. *Architektonická díla jakožto zvláštní druh děl výtvarných. Aktuální otázky práva autorského*. Praha: Karolinum, 2008, s. 19.

²¹³ KRÍŽ, Jan, LENGHARTOVÁ, Hana. *Architektonická díla jakožto zvláštní druh děl výtvarných. Aktuální otázky práva autorského*. Praha: Karolinum, 2008, s. 17.

²¹⁴ § 3 odst. 3 obč. zák.

²¹⁵ § 6 odst. 2 obč. zák.

²¹⁶ § 8 obč. zák.

stavbu v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty architektonického díla. Případy, kdy okolnosti vyžadují provést změnu dokončené stavby, jsou vyjmuty z obecného režimu ochrany autorského díla a z obecné povinnosti opatřit svolení autora. V případě staveb tedy dospěl zákonodárce k závěru, že omezení plynoucí z autorskoprávní ochrany je nutné korigovat, a to s ohledem na funkcionalitu a faktické užívání staveb a objektivní potřebu zasahovat do autorského díla, které má podobu stavby, v průběhu života. V takové situaci by bylo neospravedlnitelným právním požadavkem, aby byl vlastník ve svém rozhodování o nakládání se stavbou zcela závislý na autorovi architektonického návrhu²¹⁷.

Autorský zákon v § 9 odst. 4 uvádí, že vlastník originálu nemá žádné zvláštní povinnosti k předmětu vlastnictví, který je chráněn podle autorského zákona. Vlastník není povinen věc udržovat a chránit před zničením. To ale nevylučuje, aby smluvně převzal zvláštní závazek v tomto smyslu nebo aby musel respektovat zvláštní právní povinnosti vyplývající z veřejnoprávního předpisu²¹⁸, jako např. ze zákona o ochraně kulturních památek²¹⁹.

Je otázkou, zda lze pod zákonná ustanovení subsumovat i samotné zničení díla. Vzhledem k dikci zákona, že hodnota díla musí být zachována, je odpověď nejednoznačná. V případě argumentace *a minore ad maiorem*, pokud je vlastník podle § 38d Aut. zák. oprávněn bez svolení autora provést jen změny architektonického díla v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty díla, pak by neměl mít právo bez souhlasu autora na úplné zničení stavby, která je hmotným vyjádřením architektonického díla. Zničení díla je nejvyšším stupněm změny díla. Takový výklad by tedy znamenal, že by si měl vlastník vyžádat vždy svolení autora ke zničení stavby, kterou je nutné považovat za autorské dílo architektonické v širším smyslu. Osobně jsem toho názoru, že by takový výklad ustanovení § 38d aut. zák. vyvyšoval oprávněné zájmy autora nad oprávněné zájmy vlastníka stavby a právo vlastníka rozhodovat o svém vlastnictví má mít přednost. Takto silná ochrana autorských práv by mohla mít místo v případě významných staveb, ale platný zákon nerozlišuje významné a nevýznamné stavby resp. rozmnoženiny autorského díla.

---

²¹⁷ FALTUSOVÁ, Eva. K ochraně autorských práv při provádění změn dokončených staveb. *Bulletin České komory architektů*, 2014, č. 3 – 4, s. 50.

²¹⁸ Důvodová zpráva k autorskému zákonu č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon).

²¹⁹ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

Právní řád garantuje kulturně hodnotným architektonickým dílům ochranu pomocí veřejnoprávních předpisů, zejména v případě historických objektů, které podléhají režimu zvláštní právní ochrany z důvodu památkové péče²²⁰, a tím poskytuje ochranu některým významným autorským stavebním dílům. Institut prohlášení stavby za kulturní památku by neměl být vnímán jako účelový nástroj zabránění demolice určité stavby. Je zřejmé, že stát nemůže formou prohlášení nemovitosti za kulturní památku chránit všechny historické, architektonicky zajímavé, osobité či autorsky ojedinělé stavby²²¹.

Nicméně otázka, zda každé architektonické dílo je dle naší autorskoprávní úpravy chráněno bez ohledu na jeho význam a účel, je rovněž velmi aktuální a měla by být řešena *de lege ferenda*. V Německu např. platí rozšířená ochrana na významná díla, do nichž je zasahováno. Je argumentováno prominentní polohou stavby a zvláštní funkcí budovy, pokud je tím dosaženo zvýšené míry pozornosti u veřejnosti.²²² Implicitně by tak kromě zachování kulturního dědictví podle veřejnoprávních předpisů mělo být chráněno speciálně v soukromém právu i autorské dílo, které je významné, ale „mladé“ a nedosáhne tak stupně požadovaného pro prohlášení za kulturní památku²²³.

Prozatím zůstává tedy nedořešené, zda je vlastník díla za každých okolností podle obecného ustanovení § 9 odst. 4 aut. zák. oprávněn stavbu přestat udržovat a tím ji nenávratně poškozovat a zničit, pokud se nejedná o stavbu prohlášenou za kulturní památku, anebo zda ke zbourání stavby potřebuje svolení autora podle § 38d Aut. zák.. Na tuto otázku bude muset najít odpověď až judikatura soudů. Subjektivně pro autora, který se nechce ztotožňovat se zásahy vlastníka do stavby a s jejími změnami, je často větší újmou dehonestující změna díla než zbourání jeho díla v podobě stavby.

V souvislosti s výkladem výše by bylo legislativně přínosným uzákonit informační povinnost vlastníka vůči autorovi stavby, aby byl s předstihem o záměru zničit, respektive zbourat, stavbu informován, podobně jako je tato informační povinnost upravena v případě dovolené změny stavby v § 38d aut. zák.

---

²²⁰ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

²²¹ MOTEJL, Otokar. *Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv za rok 2007* [online]. Brno, 2008, s. 45. Dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2007.pdf

²²² BULLINGER, Winfried: *Oblast rozporů mezi autorským právem architekta a vlastnickým právem investora. Autorská práva v architektuře*. Praha: Česká komora architektů, 2009, s. 10

²²³ § 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči.

8 Omezení subjektivního autorského práva

8.1 Mimosmluvní instituty užití architektonického díla

Autor architektonického díla může být ve zvláštních případech ve svých subjektivních autorských právech, jež mu jinak náleží, omezen tím, že jeho dílo může být užito bez jeho výslovného svolení. Jedná se o výjimky z výlučného práva autorského, které se souhrnně označují jako *mimosmluvní instituty užití autorského díla*. Jejich účelem je řešit střet oprávněných zájmů autora se zájmy obecnými tak, aby výkonem absolutního autorského práva nedošlo k narušení rozumného uspořádání vztahů ve společnosti²²⁴. Volná užití chráněných děl, jakož i užití na základě zákonné licence jsou vždy zásahem do výlučných absolutních autorských práv, a vzhledem k tomu je třeba vždy zvažovat, zda v každém jednotlivém případě nenarušují běžný výkon autorského práva a nezpůsobují neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora (tzv. výkladové pravidlo tříkrokového testu stanoveného § 29 odst. 1 Aut. zák.²²⁵). Tyto mimosmluvní instituty užití autorského díla jsou uvedeny v autorském zákoně taxativně a jejich aplikace nedovoluje extenzivní výklad^{226,227}. Doktrína, podle níž je třeba výjimky a omezení v autorském právu vykládat restriktivně, je potvrzena i ve výkladu Ústavního soudu²²⁸ a nedávném judikátu Nejvyššího soudu²²⁹.

Jedná se o právní institut užití volného díla pro osobní potřebu (§ 30 a 30a Aut. zák.) a bezúplatné zákonné licence (§§ 31 až 39 Aut. zák.). Volná užití a zákonné licence s výjimkami stanovenými v § 29 odst. 2 Aut. zák. se vztahují pouze na dílo zveřejněné²³⁰. Díla, u nichž doba trvání majetkových práv uplynula, jsou díly volnými, což má za následek, že k jejich užití již není třeba svolení autora a tato díla může každý volně užít (§ 28 odst. 1 Aut.

²²⁴ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 29 str. 339.

²²⁵ Tříkrokový test vychází z čl. 5 odst. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

²²⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), k § 29.

²²⁷ TELEEC, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 29 str. 340.

²²⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2010 sp. zn. II. ÚS 423/2010 a nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015 sp. zn. II. ÚS 2186/14.

²²⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015 sp. zn. 30 Cdo 2684/2015, ale i Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008 sp. zn. 30 Cdo 2277/2007.

²³⁰ Podle § 29 odst. 2 Aut. zák. nemusí jít o zveřejněná díla v případě licence úřední a zpravodajské, licence pro školní dílo, licence pro rozmnožení díla z vlastních sbírek pro archivní a konzervační potřeby, licence pro dočasné rozmnožení a licence pro nepodstatné vedlejší užití díla.

zák.). Podmínkou však je zachování určitých osobnostních práv autora díla ve zbývajícím možném rozsahu. Konkrétně stále platí zákaz osobovat si jeho autorství, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a časově neomezené je rovněž právo na uvedení jména autora, nejde-li o dílo anonymní.

K bezesmluvnímu užití architektonického díla, u kterého neuplynula doba trvání majetkových práv dle současné právní doktríny, nepostačuje pouze splnění skutkové podstaty konkrétního volného užití nebo zákonné licence, ale i naplnění obecné zásady, tzv. tříkrokového testu, kterou lze chápat jako výkladové pravidlo ve vztahu ke všem způsobům volného užití a zákonné licence a je materiální podmínkou pro splnění konkrétní skutkové podstaty volného užití nebo zákonné licence. Přímá aplikace tříkrokového testu může dokonce zabránit aplikaci konkrétního volného užití nebo zákonné licence, pokud by byla v rozporu s tříkrokovým testem²³¹.

Splnění těchto tří kroků je podmínkou pro dovozená bezesmluvní užití díla:

- 1) Výjimky z autorského práva jsou stanoveny ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně; rozšiřujícím výkladem též v jiném zákoně, neboť druh zákona není rozhodný, význam má jen „zvláštní případ“ a „zákon“.
- 2) Užití díla nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla.
- 3) Užitím díla nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů²³² (informační směrnice užívá místo termínu zájmy autora termín zájmy nositele práva a třetí krok se tak může vztahovat i na zaměstnance v případě zaměstnaneckého díla).²³³

Dlouhodobě je tedy nejen v českém autorském právu, ale i v rámci evropského práva zastáván trend, že všechny znaky tříkrokového testu musí být splněny kumulativně po celou dobu využívání zákonné licence, aby se jednalo o dovozené bezesmluvní užití autorského díla. V každém jednotlivém případě u zákonné (bezesmluvní) licence výslovně zákonem zakotvené specificky pro užití architektonického díla bez svolení autora podle § 33 Aut. zák. (užití díla umístěného na veřejném prostranství, kterým je většinově stavba) a podle § 38 d Aut. zák. (licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým) je tedy nutné pečlivě posoudit celou situaci.

---

²³¹ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 288.

²³² TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 29 s. 341.

²³³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 289.

8.2 Užití volného architektonického díla

Ve výjimečných případech není s užitím architektonického díla spojena ochrana autorského práva, a to u autorských děl, která jsou ze zákonné ochrany výslovně vyloučena autorským zákonem (úřední dílo a výtvary tradiční lidové architektury podle § 3 Aut. zák.), a v případě splnění podmínek tzv. volného užití pro osobní potřebu a rozmnožování na papír nebo na podobný podklad pro vlastní vnitřní potřebu (podle §§ 30 a 30a Aut. zák.).

Na rozdíl od zákonné licence se u tohoto institutu nenahrazuje jen potřebné smluvní svolení autora k užití díla, ale je určitým způsobem možno jinak chráněné dílo užít pro osobní potřebu zcela volně²³⁴. Zejména zde na rozdíl od zákonných licencí neexistuje bezpodmínečný požadavek na uvedení autora.

8.2.1 Užití pro osobní potřebu

Právo na volné zhotovení rozmnoženiny (napodobeniny) architektonického díla pro vlastní osobní potřebu je vázáno na podmínku, že si tuto rozmnoženinu (napodobeninu) zhotoví ten, jehož osobní potřebě má sloužit. Autorský zákon užívá sice jednotného čísla, tj. míní pouze jednu rozmnoženinu či napodobeninu, ale Nejvyšší soud ve svém výkladu dospěl k názoru, že legální termín „zhotovit rozmnoženinu“ neznamená zhotovit si pouze jednu jedinou rozmnoženinu, neboť „užití jednotného čísla v právním předpise je běžnou legislativní technikou a jednalo by se o výklad „ad absurdum“, tedy o výklad nedovolený. Legislativní právní jazyk totiž hovoří zásadně v jednotném čísle, což je legislativně technickým pravidlem, z kterého nelze v tomto směru v zásadě nic vyvozovat.“²³⁵ Jiného názoru je ale Jan Tuláček, který argumentuje tím, že legislativní pravidla stanoví, že „právní předpis musí být koncipován přehledně a formulován jednoznačně, srozumitelně, jazykově a stylisticky bezvadně a že jazyková pravidla vyžadují používat singulár tam, kde se v kontextu mluví o singuláru, a plurál tam, kde se mluví v plurálu.“²³⁶

Podmínkou aplikace právního konstruktů volného užití je, že jde o užití v soukromí. Je-li rozmnoženina (napodobenina) zhotovena za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, nejedná se již o osobní potřebu. Podle Vrchního

---

²³⁴ KNAP, Karel: *Autorský zákon a předpisy související, komentář*, § 15, str. 73.

²³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2009 sp. zn. 5Tdo 234/2009.

²³⁶ TULÁČEK, Jan. Legální kopie v autorském právu. *Bulletin advokacie* [online], 30. 1. 2017. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/legalni-kopie-v-autorskem-pravu>

soudu v Olomouci je „užitím pro osobní potřebu nutné rozumět užití díla v soukromí zhotovitele rozmnoženiny, v rámci rodiny, přátel, osob blízkých.“²³⁷

Také není rozhodující, jakým způsobem ke zhotovení došlo - s výjimkou stanovenou pro architektonická díla. S ohledem na specifčnost tohoto díla platí pro architektonické dílo odlišný právní režim. U architektonického díla je výslovně vyloučeno zhotovení rozmnoženiny či napodobeniny architektonického díla stavbou²³⁸. Architektonické dílo tím podléhá zvláštní právní úpravě, která je dána skutečností, že architektonické dílo je prvořadě určeno k užívání pro „osobní“ účely, čímž se naplňuje jeho základní smysl, který by se však mohl dostat do kolize s ochranou autorských práv. Je proto zapotřebí vždy získat svolení autora udělené smlouvou, i kdyby stavba měla sloužit jen vlastní osobní potřebě zhotovitele²³⁹. U architektonického díla je proto pouze dovoleno si zhotovit rozmnoženinu či napodobeninu v dvourozměrné formě a trojrozměrný model pro vlastní potřebu. Mohu si proto např. namalovat, vyfotografovat nebo vytvořit model stavby, ale takto zhotovenou rozmnoženinu nemohu dále užít za účelem zisku. Tento režim se nevztahuje na dílo na veřejném prostranství, které je upraveno v zákonné licenci podle § 33 aut. zák. a takto pořízené rozmnoženiny lze dále při splnění zákonných podmínek bezsmluvně užít.

Z výše uvedených důvodů je nepřipustné odvolávat se na ustanovení § 30 Aut. zák. v případech užití architektonického díla pro jiný účel, než který byl vymezen smlouvou mezi architektem a klientem, a výslovně se zapovídá dovolávat se tohoto ustanovení při realizaci stavby podle projektu architekta, ke které nebyl dán souhlas nebo pořízení přesné kopie stavby ve formě dalšího stavebního díla.

8.2.2 Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad

Podle autorského zákona není porušením autorského práva, pokud někdo jiný než autor zhotoví na papír nebo na podobný podklad pro osobní potřebu nebo vlastními prostředky (v případě osoby právnické nebo podnikající fyzické) rozmnoženinu díla²⁴⁰. Nejvyšší soud ve svém usnesení²⁴¹ dovedl, že se pořizování rozmnoženiny pro osobní potřebu nevztahuje pouze na pořizování rozmnoženiny z originálu díla, ale též z jeho kopie, ale z takové kopie, která byla pořízena z legálního zdroje.

²³⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 1 Co 27/2006.

²³⁸ §30 odst. 3 Aut. zák.

²³⁹ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, § 30 s. 350.

²⁴⁰ §30 a Aut. zák.

²⁴¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2009 sp. zn. 5Tdo 234/2009.

8.3 Bezúplatné zákonné licence

Obsahem právní úpravy bezúplatných zákonných licencí je uzavřený katalog licencí, ke kterým nedává souhlas autor architektonického díla, ale zákonodárce. Všechny níže uvedené jednotlivé skutkové podstaty jsou pod „supervizi“ tříkrokového testu²⁴². Pro aplikaci příslušné licenční výjimky či omezení stanovené v autorském zákoně, je tak nutno splnit obě podmínky – formální i materiální.

Mezi zákonná užití díla bez souhlasu autora vztahující se k architektonickému dílu lze uvést následující:

- 1) citace²⁴³,
- 2) propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje²⁴⁴,
- 3) užití díla umístěného na veřejném prostranství²⁴⁵,
- 4) užití díla ve správním nebo soudním řízení nebo k jinému úřednímu účelu²⁴⁶,
- 5) nepodstatné vedlejší užití díla²⁴⁷,
- 6) licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým.²⁴⁸

8.3.1 Citace

Citací autorský zákon dle § 31 rozumí užití části díla ze zveřejněného díla jiného autora ve svém vlastním díle, přičemž není podmínkou, aby vlastní výtvar splňoval požadavky autorského zákona. Oprávněnou osobu v rámci citační licence je jakákoliv osoba, která v rámci svého díla užije malé citace (výňatky díla)²⁴⁹ či velké citace (celá drobná díla). V rámci ustanovení o dovolenosti citací zákonodárce zařadil i bezúplatnou zákonnou licenci užití díla pro účely výuky či vědecké práce. Pro takový účel je možné užít celé dílo a nikoliv pouze část. Ve všech případech citací je ale nutné uvést jméno autora, pokud je známo.

Kromě snadno představitelné situace zařazení části architektonického díla do publikace nebo přednášky o architektuře, může jít v architektuře o případ přebírání autorskoprávně

---

²⁴² POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2020, § 29 s. 284.

²⁴³ § 31 Aut. zák.

²⁴⁴ § 32 Aut. zák.

²⁴⁵ § 33 Aut. zák.

²⁴⁶ § 34 Aut. zák.

²⁴⁷ § 38c Aut. zák.

²⁴⁸ § 38d Aut. zák.

²⁴⁹ V kauze *Svěrák proti Bauhaus* Nejvyšší soud za užití díla považoval i spojení pouhých tří slov „*Upeč ...třeba zed'*“ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007 sp. zn. 30 Cdo 739/2007a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 60/2011).

chránitelných prvků cizího díla do vlastního architektonického díla. Oprávněnost takové citace je nutné podrobit tříkrokovému testu a obecně platné povinnosti jednat v souladu s dobrými mravy.

8.3.2 Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje

Ustanovení §32 Aut. zák. stanoví právní úpravu tzv. *katalogové licence*. Za účelem propagace výstavy nebo podobné veřejně přístupné akce je dovoleno zařadit do katalogu děl vyobrazení vystavovaného architektonického díla. Musí se ale jednat o rozsah nezbytný pro takovou výstavu anebo akci a užitím nesmí vzniknout hospodářský nebo obchodní prospěch. To ale neznamená, že by zákon nedovoloval katalog prodávat. Takto zařazené architektonické dílo lze v rámci katalogu rozmnožovat a pořízené rozmnoženiny rozšiřovat. Zákon rovněž dovoluje propagaci výstavy i v rámci jiného mediálního sdělení (např. v televizním spotu). To vyplývá ze zákonného vyjádření, že „*taková díla užije v rozsahu nezbytně nutném pro propagaci takové akce.*“ Vždy je nutno uvést jméno autora, je-li známo.

8.3.3 Užití díla umístěného na veřejném prostranství

Pro volné bezúplatné užití autorského architektonického díla ve formě jeho rozmnoženiny umístěného na veřejném prostranství je užíván termín (nikoliv legislativní) „svoboda panoramatu“. Svoboda panoramatu slouží k vyvážení zájmu autora na výhradním užití díla, které je zaznamenáváno ve veřejném prostoru, a jeho volném veřejném užití při každodenní činnosti a zajištění přístupu ke kultuře a znalostem. Princip svobody panoramatu spočívá v tom, že autor díla jeho trvalým vystavením na veřejném prostranství toto dílo veřejnosti „věnuje“ a je srozuměn s tím, že veřejnost jej dále užívá²⁵⁰. Termín „*panoramatická svoboda*“ pro tuto licenci je ale poněkud zavádějící, jelikož se zejména u architektonických děl vztahuje i na dílčí pohledy na tuto stavbu a nikoliv pouze na celé panorama.

Dle ustanovení § 33 Aut. zák., které zakotvuje svobodu panoramatu v českém právu, je dovoleno bez svolení autora „*kresbou, malbou, grafikou, fotografií, filmem nebo jinak zaznamenat nebo vyjádřit dílo, které je trvale umístěno na náměstí, ulici, v parku, na veřejných cestách nebo na jiném veřejném prostranství*“ a takto vytvořené dílo dále užít. Je-li to možné, musí se ale uvádět při užití jméno autora, název díla a jeho umístění.

---

²⁵⁰ SÝKOROVÁ, Pavla: Autorské dílo v architektuře, C. H. Beck, Praha, 2018, str. 300.

Zákon zároveň toto právo veřejnosti na užití omezuje tak, že není dovoleno rozmnožovat nebo napodobovat architektonická díla stejnou vyjadřovací technikou, jakou je vyjádřeno dílo takto umístěné, tedy stavbou nebo formou jiné trojrozměrné rozmnoženiny (často ve formě miniaturního modelu nebo suvenýru), ale dovolené užití se vztahuje pouze na dvourozměrný záznam díla. Proto nikdo nesmí pořídit napodobeninu architektonického díla v rámci díla užitého umění bez souhlasu autora.

S tímto problémem se v českých realitách často potýká slavná stavba Hotelu Ještěd od architekta Karla Hubáčka. Autorskoprávní spory o užití této konkrétní stavby nebo jejího specifického tvaru v různých souvislostech jsou často medializovány. Jednalo se např. o případ, kdy společnost Království železnic musela z modelu železnice a krajiny odstranit stavbu Hotelu Ještěd nebo kdy Krajský úřad v Liberci musel platit licenční odměnu za užívání tvaru Hotelu Ještěd v propagačních materiálech. V prvním případě se jednalo o trojrozměrný model, na který se nevztahuje zákonné ustanovení o volném panoramatu, v druhém případě grafické dílo nápadně připomínalo stavbu Hotelu Ještěd, a jelikož byl v grafickém díle využit chránitelný silný prvek autorského architektonického díla, dílo bez svolení autora, respektive dědiců jeho majetkových práv, nelze užít.

Pro aplikaci zákonné licence svobody panoramatu na užití architektonického díla je tedy nutné splnit kumulativně následující podmínky:

- 1) rozmnoženina díla (stavba nebo architektonický model) je umístěna trvale,
- 2) musí být na veřejném prostranství,
- 3) dílo musí být veřejnosti přístupné,
- 4) dílo musí být běžně viditelné z veřejného prostranství²⁵¹.

Jako u všech jiných zákonných licencí pak musí být navíc splněny materiální podmínky podle tříkrokového testu, a limitem v užití jsou i při svobodě panoramatu osobnostní práva autora, zejména užitím nesmí dojít k dehonestaci díla, např. příliš extravagantním vyjádřením. Obecně by dílo mělo být zachyceno věrně, ale toto kritérium splňují i přes svou nedokonalost dětské malby.

První výše uvedená podmínka znamená, že dílo musí být umístěno v prostoru trvale, a *contrario* nikoliv pouze dočasně. Stavba, jež je předmětem svobody panoramatu, musí být na veřejném prostranství, které zákon příkladmo uvádí jako náměstí, ulice, park a cesta. Může

---

²⁵¹ SÝKOROVÁ, Pavla: Autorské dílo v architektuře, C. H. Beck, Praha, 2018, str. 301.

ale být umístěna i kdekoli v nezastavěné krajině (např. na horách nebo na louce).²⁵² Nicméně pojem veřejného prostranství je dle Ivo Telce třeba vykládat restriktivněji než jako jakékoliv veřejně přístupné místo, nemělo by se jednat o interiéry veřejnosti přístupných budov (jako jsou veřejné prostory v nákupních střediscích, čekárny, foyery divadel a koncertních sálů apod.).²⁵³ Toto licenční oprávnění by se mělo vztahovat na vnější podobu objektu, a nikoliv tedy na jeho vnitřní části.²⁵⁴

Veřejné prostranství není a priori spojeno s veřejným vlastnictvím takového pozemku státem nebo samosprávnou jednotkou²⁵⁵. Nikdo nemůže být nucen si zjišťovat v příslušném katastru nemovitostí, kdo je vlastníkem pozemku, na kterém je stavba, kterou chce zaznamenat. Veřejným prostranstvím zákon rozumí pozemek ve vlastnictví jakéhokoliv vlastníka, pokud splňuje podmínkou, že je veřejně přístupný. Nemůže se jednat o veřejně přístupný pozemek, pokud je oplocen, obehnan zdí nebo jinou zábranou zamezující vstupu. Autorský zákon nedovoluje v rámci svobody panoramatu užití architektonických děl postavených na oploceném soukromém pozemku, i kdyby byla viditelná a schopná vyjádření v obrazové podobě z veřejného prostranství (na rozdíl např. od německé úpravy)²⁵⁶. Zhotovení fotografie zajímavého architektonického objektu na oploceném pozemku je tedy možné pouze pro osobní potřebu v mezích § 30 Aut. zák., v jakémkoliv jiném případě je k takovému vyobrazení nutný licenční souhlas autora.

Dalším požadavkem pro uplatnění této zákonné licence, který vychází nikoliv z judikatury české, ale německé a je aplikován výkladem tohoto zákonného ustanovení, je, že zaznamenáno nebo vyjádřeno může být dílo pouze z místa, které je všeobecně přístupné běžnému chodci běžným způsobem (tedy nikoliv ze soukromé budovy nebo při překonání

---

²⁵² Pro bližší definici veřejného prostranství lze využít definice uvedenou v § 34 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵³ TELEČ, Ivo, TUMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 33, str. 366.

²⁵⁴ V § 59 německého autorského zákona (Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) vom 9. 9. 1965 (BGB 1. 1, S. 1273)) je explicitně stanoveno, že se svoboda panoramatu užije jen na vnější vzhled stavby. Nelze ji tedy použít na dílo interiérové architektury. V českém autorském zákonu podobné ustanovení chybí, opět je dovozováno výkladem.

²⁵⁵ Městským soudem v Praze bylo dne 27. 3. 2014 pod sp. zn. 9 A 105/2010-119 judikováno, že zákonná licence nesouvisí s právem k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno (ani vlastnickým ani nájemním). V daném případě se jednalo o využití kresby zachycující podobu budovy mlýna na veřejném prostranství. Soud dospěl k závěru, že dovolení použití kresby není podmíněna existencí nájemního vztahu k dané budově, s nájmem vůbec nesouvisí, a proto skončení nájmu nemá za následek zánik práva dosavadního nájemce dále označovat své výrobky označením obsahujícím kresbu Sedlčanského mlýna.

²⁵⁶ Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) vom 9. 9. 1965 (BGB 1. 1, S. 1273), § 59. Z německé právní doktríny se dále vyvozuje, že pokud není stavba umístěna na veřejném prostranství, ale je z rozhodnutí vlastníka stavby přístupná veřejnosti, tak se svoboda panoramatu neaplikuje.

překážky zabraňující vstupu)²⁵⁷. Nad rámec licence by tedy bylo též vyfotografování díla z leteckého pohledu či prostřednictvím dronu zaměřeného konkrétně na cílený stavební objekt (letecký snímek celé obce nebo města lze považovat za nepodstatné vedlejší užití díla ve smyslu § 38c Aut. zák.).

Zákonná licence svobody panoramatu umožňuje užití díla bez ohledu na účel takového užití. Není zde tedy vyžadován, jako například u volného užití děl, nekomerční charakter takového užití. Nejčastějším komerčním případem aplikace svobody panoramatu je použití díla ve formě stavby na veřejném prostranství ve filmu, dokumentu nebo seriálu anebo pořízení fotografie nebo kresby stavby, která je využita pro reklamní účely na propagačních letácích, billboardech, reklamě v tisku nebo v televizním vysílání. V případě reklamního spojení jiného výrobku nebo služby s architektonickým dílem musí být prvek architektonického díla prvkem nepodstatným a nikoliv dominantním²⁵⁸, který by ve spotřebiteli mohl vyvolat pocit mimořádné hodnoty reklamního zboží nebo služby z důvodu jejich spojení s významným architektonickým dílem²⁵⁹. Je-li to možné, je třeba uvádět při užití architektonického díla jméno jeho autora. Na druhou stranu smyslem reklamy by měla být propagace určitého zboží anebo služeb, a nikoliv reklama autorova díla uvedením jeho autorství. Tím, že tento zákonný požadavek bývá v praxi často opomíjen, je na autorovi díla, zda takové užití i bez uvedení autorství bude vnímat jako své vhodné zviditelnění, kterým se stavba, jejímž je autorem, dostává do povědomí jak odborné, tak laické veřejnosti, což sebou může nést i ekonomické výhody v podobě např. vyššího počtu děl na objednávku, anebo bude trvat na svých zákonných oprávněních²⁶⁰.

---

²⁵⁷ Tato judikatura vychází zejména z rozhodnutí německých soudů, které projednávaly spor mezi dědičkou autorských práva architekta Hundertwassera a společností Metro, která prodávala obrázky známého domu „Hundertwasserhaus“ ve Vídni v Löwengasse, které byly vyfotografovány z okna soukromého bytu. Podle názoru soudu je možné pouze pořizovat fotografie z místa, ze kterého je dílo všeobecně viditelné běžnému chodci.

²⁵⁸ Cílené spojování vlastních produktů a služeb s věhlasem a mimořádnou hodnotou architektonického díla by mohlo vést ke kvalifikování takového jednání jako nekalosoutěžního jednání, které je v rozporu s dobrými mravy, a naplňuje skutkovou podstatu parazitování na pověsti jiného soutěžitele (§2982 obč. zák.).

²⁵⁹ Podle názoru Jana Kříže uveřejněného ve Sborníku přednášek z mezinárodního sympozia Autorská práva v architektuře v článku „*Co lze považovat za autorské dílo*“ (str. 7-8) autor vyjadřuje názor, že v případě světově unikátní stavby *Tančícího domu* od Vlada Miluniče v Praze, pokud bylo toto dílo použito v reklamě na taneční studio, pak takové užití nelze pokrýt zákonnou licencí a je třeba získat licenci smluvní. S tímto názorem lze plně souhlasit.

²⁶⁰ PLOS, Jiří. Stanovisko k ochraně autorských práv ke stavbám jakožto rozmnoženinám autorského díla v reklamě. *Bulletin České komory architektů*, Praha: Česká komora architektů, 2009, č. 3., s. 29.

8.3.4 Úřední a zpravodajská licence

Autorský zákon povoluje dle § 34 Aut. zák. užití díla v rámci úředních řízení vedených státem nebo samosprávnou jednotkou. O tento případ užití díla k úřednímu účelu se jedná např. při vydání územního rozhodnutí o umístění stavby a následném stavebním povolení. K jejich vydání se vyžadují stanoviska a kladná vyjádření dotčených orgánů státní správy, které musí mít k dispozici projektovou dokumentaci, jejíž poskytnutí nelze vázat na souhlas autora. Dalším příkladem této zákonné licence je použití projektové dokumentace jako důkazu v soudních řízeních. Užití autorského díla pro úřední účely je třeba odlišovat od pojmu úřední dílo, které je zákonem přímo z ochrany vyjmuto, a není tedy autorským dílem.

Svolení autora není rovněž nutné při zahrnutí architektonického díla do zpravodajství o aktuální události. Dílo lze užít v odpovídající míře i v případě, že již bylo uveřejněno v hromadném sdělovacím prostředku tiskovém, rozhlasovém, televizním, internetovém, a převzít jej do jiné mediální zprávy o aktuální situaci. Z povahy věci ale vyplývá, že takovým prostředkem nebude např. jeho uveřejnění v neperiodické publikaci.

8.3.5 Nepodstatná vedlejší užití díla

Charakteristickým znakem této licence uzákoněné v § 38c Aut. zák. je, že někdo náhodně (nezamýšleně, nezáměrně) užije architektonické dílo v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla nebo prvku. O toto užití díla „*mimoděk*“ jde při natáčení filmu (pokud se na něj nevztahuje přímo svoboda panoramatu), kde architektonické dílo slouží jako pozadí filmové scény, je možná jeho záměna za jiné, a není tudíž hlavním nosným tématem filmu. To ale neplatí na dokument speciálně o architektuře, kde je v případě použití stavby nutné mít autorovo svolení.

8.3.6 Zákonná licence změny dokončené stavby

Zákonná licence k architektonickým dílům vyvažuje zájmy vlastníka stavby se zájmy autora autorského díla. Hlavním účelem této zákonné licence k dílům architektonickým je umožnění vlastníkově věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, provádět udržovací práce a změny dokončené stavby v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty architektonického díla, aniž by potřeboval svolení nebo souhlas autora architektonického díla. Tato licence slouží k tomu, aby se nepetrifikoval stav stavby do doby, kdy vznikala, resp. byla dokončena,

který již neodpovídá aktuálním potřebám, které jsou nejen nutností, ale i takovým zájmem uživatele stavby, bez kterého by se užívání stavby stalo břemenem²⁶¹.

Novela autorského zákona účinná od 20. 4. 2017 doplnila toto ustanovení zákona tak, že se jedná nejen o architektonické dílo vyjádřené stavbou, ale i výkresem nebo plánem. Nově tedy ustanovení § 38d Aut. zák. ve vztahu k architektonickému dílu zní:

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo

- a) pronajímá, půjčuje nebo vystavuje originál nebo rozmnoženinu díla architektonického vyjádřené stavbou,
- b) architektonické dílo vyjádřené stavbou, výkresem nebo plánem užije pro účely udržovacích prací anebo změny dokončené stavby v míře nezbytně nutné a při zachování hodnoty architektonického díla; je-li to opodstatněné významem architektonického díla a lze-li to na něm spravedlivě požadovat, je povinen předem uvědomit o svém úmyslu autora díla a na vyžádání mu poskytnout dokumentaci stavby včetně vyobrazení, vystihující stav před provedením změn.

Podmínkou pro aplikaci této zákonné licence je, že provedené změny anebo udržovací práce nesmí narušit celkový koncept díla ani jedinečný rukopis autora díla a nahrazovat jej jiným.

Údržbou stavby se rozumí dle ustanovení § 3 odst. 4 stavebního zákona „*práce, jimiž se zabezpečuje její dobrý stavební stav tak, aby nedocházelo ke znehodnocení stavby a co nejvíce se prodloužila její užitelnost.*“ Z tohoto ustanovení stavebního zákona je možné vycházet i při výkladu nutnosti udržovacích prací, jak je tento pojem použit v autorském zákoně. V zásadě by se mělo u údržby nemovitosti jednat o neodkladné opravy a úpravy z důvodu bezpečnosti, předcházení, resp. odvrácení hrožících škod na zdraví nebo majetku či zachování možnosti funkčnosti stavby a její užitelnosti. Nelze ale toto ustanovení vykládat tak, že při údržbě fasády je možné diametrálně změnit její barvu či jiné vlastnosti, které s údržbou nesouvisí.²⁶²

Změna dokončené stavby je dle dikce § 2 stavebního zákona následující: Změnou dokončené stavby je:

- a) nástavba, kterou se stavba zvyšuje,

²⁶¹ KADLECOVÁ, Eva. *Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb.* Disertační práce, Plzeň, říjen 2010, s. 149.

²⁶² FALTUSOVÁ, Eva. K ochraně autorských práv při provádění změn dokončených staveb. *Bulletin České komory architektů*, 2014. 21(3–4), s. 50.

- b) přístavba, kterou se stavba půdorysně rozšiřuje a která je vzájemně provozně propojena s dosavadní stavbou,
- c) stavební úprava, při které se zachovává vnější půdorysné i výškové ohraničení stavby; za stavební úpravu se považuje též zateplení pláště stavby.

Pokud jde o změny dokončené stavby, i když zákonodárce vědomě užívá pojmosloví stavebního zákona, je důvodné pochybovat, že záměrem autorského zákona bylo připustit bez svolení architekta všechny změny stavby, jak jsou pojmově definované stavebním zákonem. Každá přístavba, nástavba, dostavba anebo úprava²⁶³ musí být zkoumána jednotlivě, zda splňuje onu míru nezbytně nutnou danou zákonem. Například vybudování vnějšího výtahu je rovněž přístavbou, a taková změna, pokud nezneškodňuje autorské dílo, je v zásadě možná. Z důvodu předcházení sporů se ale doporučuje, aby veškeré změny staveb spočívající v přestavbě, dostavbě, rozšiřování anebo podstatné úpravě díla probíhaly výlučně se svolením původního autora, který by v souladu se zásadou zákazu šikanózního výkonu práv, neměl mít právo takové svolení svévolně odmítnout²⁶⁴.

Změna dokončené stavby ve smyslu této zákonné licence by se měla blížit pojmu rekonstrukce kvůli tomu, že zákonodárce použil formulaci „*míra nezbytně nutná*“, tedy mělo by se jednat o změny, které jsou méně podstatné a nemění formu či obsah architektonického díla. Půjde-li o změnu díla nad míru nezbytně nutnou, je třeba uzavřít s autorem licenční smlouvu.

Na druhou stranu nejde jen o pouhou obnovu stavby do původního stavu, ale o legislativní dovolenost v rámci zákonných limitů změnit dokončenou stavbu. Proto je možné vykládat legislativní pojem změny stavby i širěji jako změny, které stavbě prospívají a zároveň nesnižují objektivně hodnotu díla. V případě architektonického díla, zejména při užívání stavby v delším časovém horizontu, jsou rekonstrukce stavby zcela opodstatněné a striktní až formalistická ochrana osobnostního práva autora by mohla vést k absolutní nedotknutelnosti architektonického díla, která by byla v rozporu s obecnými právními zásadami, zejména s dobrými mravy.

---

²⁶³ Dle vyjádření v Rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. 19 C 22/2008 „*dostavba původní stavby, při jejímž návržení nebyla ani projevena snaha vystavět důkladnou stavbu alespoň trochu úhledně sjednocenou se stavbou hlavní*“, je neoprávněným zásahem do práv autora architektonického díla, protože není splněna podmínka zachování hodnoty architektonického díla a tudíž skutková podstata zákonné licence nebyla naplněna. Vrchní soud v Praze dne 2. 12. 2015, sp. zn. 5 Co 15/21015 tento výrok potvrdil.

²⁶⁴ KRÍŽ, Jan, LENGHARTOVÁ, Hana. *Architektonická díla jako druh děl autorských a jejich ochrana dle stávající právní úpravy. Aktuální otázky práva autorského*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2008, s. 11 – 30.

Je-li použita stavební změna zákonným způsobem, slouží i k ochraně a zachování díla samotného rozmnoženého ve stavbě, protože jinak k tomu vlastník není povinen (§ 9 odst. 4 Aut. zák.). Naopak pokud stavební úřad na základě veřejnoprávních předpisů nařídí určitou úpravu nebo změnu stavby, spadá taková změna nebo úprava vždy pod kritérium změna v „míře nezbytně nutné“. U staveb památkově chráněných je navíc třeba respektovat při rekonstrukci, obnově, sanaci nebo jiné změně veřejnoprávní předpisy na ochranu památek.

Žádná z bezúplatných zákonných licencí nesmí být vykládána extenzivně a i licence ke změně dokončené stavby musí projít tříkrokovým testem. V rámci druhého kroku tohoto testu musí být přezkoumáno, zda nemohou být takovou změnou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora, které lze předvídat v rámci cílů, jež ochrana duševního vlastnictví sleduje. Podle Evy Faltusové se *„může jednat např. o případ význačného architektonického autorského díla, které je obecně spojováno se svým autorem a významnou měrou přispívá k jeho profesnímu renomé. Zákonná licence by se v tomto případě neuplatnila, a to ani za okolností, že by byla naplněna ostatní kritéria. Lze totiž předvídat, že i drobná změna vyvolaná objektivní potřebou a nesnižující hodnotu díla změní jeho celkové vyznění, se kterým se autor, jehož profesní renomé je právě s touto stavbou spojeno, nemusí ztotožnit.“*

Dále je třeba zdůraznit, že tato zákonná licence se vztahuje na stavby dokončené. Do okamžiku než je stavba dokončena, je architektonické dílo stále v režimu plné ochrany autorského zákona a architekt má právo na autorský dohled nad realizací díla. Změny stavby před dokončením v rámci stavebního řízení tak lze provést pouze s výslovným souhlasem autora dokumentace. Stavba je dokončena okamžikem, kdy je realizována v souladu s příslušnou dokumentací a je schopna užívání, jak lze tento okamžik dovodit ze stavebního zákona. Po dokončení stavby se právní režim autorského díla vyjádřeného stavbou mění a je možné aplikovat výjimku v rámci zákonné licence o změně stavby.

Zákon rovněž stanoví informační povinnost vlastníka stavby o jeho záměru, lze-li to na něm spravedlivě požadovat. Tato informační povinnost zřejmě nebude ospravedlnitelná v případě havárie. Bude-li to autor díla vyžadovat, musí mu vlastník nebo uživatel stavby poskytnout příslušnou dokumentaci vystihující dílo před provedením změn. Smyslem informační povinnosti je pravděpodobně zákonná pojistka²⁶⁵, aby byl autor v přiměřeném předstihu zpraven o plánovaném zásahu do svého architektonického díla ztvárněného stavbou

---

²⁶⁵ FALTUSOVÁ, Eva. K ochraně autorských práv při provádění změn dokončených staveb. *Bulletin České komory architektů*, 2014. 21(3–4), s. 50.

a v případě nesouhlasu mohl iniciovat příslušné právní kroky, aby této změně zabránil²⁶⁶. Informační povinnost je třeba po smrti autora plnit vůči osobám vykonávajícím postmortální ochranu autorského díla.

Pokud by změna stavby znamenala zásah do autorského práva osobnostního, a dílo by bylo užito dehonestujícím způsobem, pak by autor mohl požadovat i vrácení stavby nesoucí jeho dílo do původního stavu. Takový nárok byl vznesen žalobcem v autorskoprávním sporu týkajícím se oprávněnosti změny autorského díla, který byl řešen krajským soudem v Olomouci²⁶⁷, kde obrana žalované spočívala v argumentaci o užití díla v rámci zákonné licence. Architekt Jan Šépka jako spoluautor architektonického návrhu na realizaci úpravy veřejných ploch Horního náměstí v Olomouci, jehož součástí byl i návrh na celkovou koncepci osvětlení pouličními lampami určitého typu, žaloval město Olomouc, jelikož bez jeho svolení provedlo výměnu stávajících lamp. Autor žádal, aby žalovanému byla uložena povinnost uvést pouliční lampy do původního stavu a opíral svou argumentaci o právo na nedotknutelnost díla. Žalovaná se bránila tím, že výměna byla nutná, vzhledem k tomu, že tato svítidla nevyhovovala z bezpečnostních, ekonomických a estetických důvodů, a tedy šlo o aplikaci zákonné licence umožňující za určitých podmínek provést změnu díla. Soud si ke svému rozhodování vyžádal posudek znalce, kterým bylo zjištěno, že výměnou došlo k zásahu do uměleckého pojetí díla a ke snížení hodnoty díla. Krajský soud s ohledem na tento znalecký posudek dospěl k závěru, že byla porušena autorská práva. Vzhledem k tomu, že ale opětovná instalace lamp již nebyla možná, neboť by došlo k ohrožení života a zdraví, a původní svítidla již nebyla na trhu k dispozici, soud autorovi nepřiznal z důvodu nereálnosti nárok na uvedení do původního stavu a přisoudil žalobci částku ve výši 100.000, – Kč jako zadostiučinění za způsobenou újmu. Žalovaná se proti rozsudku odvolala, ale řízení bylo pozastaveno, jelikož účastníci uzavřeli mimosoudní dohodu.

---

²⁶⁶ Autorizovaní architekti mají tuto informační povinnost výslovně upravenou v § 26 odst. 5 Profesního a etického řádu České komory architektů.

²⁶⁷ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc ze dne 8. 4. 2016, sp. zn. 74 C 62/2014.

9 Zvláštní úprava některých autorských děl

9.1 Dílo vytvořené zaměstnancem v zaměstnaneckém poměru

U zaměstnaneckých děl (podobně jako u děl vytvořených na objednávku) je autorské právo postaveno na zásadě ochrany vložené investice zaměstnavatele²⁶⁸. Z tohoto důvodu pouze zaměstnavateli, a nikoliv zaměstnanci přísluší majetkový prospěch ze zaměstnaneckého autorského díla. Zaměstnavatel přijímá ekonomickou odpovědnost za činnost svého zaměstnance, vytváří mu pro jeho tvorbu veškeré nezbytné vhodné podmínky, a proto mu náleží hospodářské zhodnocení k výsledku jeho činnosti. Zaměstnavatel je oprávněn k využívání zaměstnaneckého díla *ex lege* a je tedy oprávněn bez dalšího svolení architekta dílo užít v mezích svého předmětu podnikání nejen pro svou osobní potřebu, ale i ve prospěch ateliéru pro potřeby klienta. Zároveň zákon umožňuje, aby bylo smluvně mezi autorem a zaměstnavatelem sjednáno jinak vzhledem k okolnostem vytvoření díla, jeho povaze a možnostem jeho společenského využití²⁶⁹.

Autorský zákon upravuje autorskoprávní vztahy vznikající mezi autorem díla v pozici zaměstnance a jeho zaměstnavatelem (v případě architekta nejspíše ateliérem nebo projektovou kanceláří) v § 58 Aut. zák. Tato úprava se neaplikuje na díla vytvořená v rámci ateliéru nebo projektové kanceláře s architektem, který pracuje jako osoba samostatně výdělečně činná, tedy vlastním jménem, a má autorizaci k činnosti architekta (na tyto vztahy se uplatní režim smluvní licence). Pouze v případě, že činnost autora, jejímž výsledkem je architektonické dílo ve smyslu autorského zákona, je vykonávána v pracovním poměru, pak se na tento vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem použije zákonná úprava o zaměstnaneckém dílu, pokud není mezi účastníky sjednáno jinak, neboť úprava zaměstnaneckého díla v autorském zákoně je z větší části dispozitivní.

Zaměstnaneckým pracovním poměrem je standardní pracovní poměr architekta na základě pracovní smlouvy a dohod podle pracovního práva (dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr, § 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce). Zaměstnanecké dílo ale vzniká i v obdobném pracovním poměru, kterým je služební poměr a vztahy pracovníků činných ve veřejné správě a dále platí pro díla vytvořená v rámci vztahu mezi právnickou osobou a členy jejího statutárního nebo jiného voleného nebo jmenovaného orgánu.

---

²⁶⁸ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 113.

²⁶⁹ Důvodová zpráva k autorskému zákonu č. 121/2000.

Pokud architekt vypracovává návrhy a projekty, které jsou zcela nebo z části autorskými díly, ke splnění pracovních povinností v rámci zaměstnaneckého poměru sjednaného podle zákoníku práce, vzniká tím zároveň *ex lege* právní vztah mezi ním jako autorem díla, a zaměstnavatelem podle autorského zákona. V pracovní smlouvě nemusí být tato situace explicitně ošetřena, nastupuje přímo z dikce autorského zákona okamžikem vzniku architektonického díla. S ohledem na charakter architektonické činnosti, kde je esenciálním kritériem pro zaměstnání architekta schopnost jeho autorské tvůrčí činnosti a očekává se, že výsledkem jeho práce bude architektonické autorské dílo, je vymezení oprávnění zaměstnavatele k výkonu autorských práv v pracovní smlouvě až nadbytečné, ale je žádoucí, pokud by si strany přály sjednat užití architektonického díla jiným než zákonným způsobem. Podle zákonného ustanovení § 58 Aut. zák. platí, že v případě, že si strany nesjednají jinak, autorské právo majetkové jako celek vykonává zaměstnavatel. Proto by si zaměstnanec měl vyhradit smluvně alespoň licenci ohledně dovolenosti své zaměstnanecké dílo uvádět ve svém portfolio, na svých webových stránkách, popř. ho vystavovat anebo s ním soutěžit. V případě, že by si podle zaměstnaneckého díla chtěl postavit vlastní stavbu, rovněž musí požádat o souhlas svého zaměstnavatele. Zaměstnanec nemá právní nárok na uzavření takové licence. Podle autorského zákona pouze platí, že pokud zaměstnavatel nevykonává majetková práva vůbec nebo je vykonává nedostatečně, má autor právo požadovat, aby mu udělil licenci k jejich výkonu. Autor může vznést takový požadavek, zejména když ateliér autorské dílo nezveřejní a on tento nedostatek zviditelnění pociťuje jako svou újmu.

Z výše uvedeného dále vyplývá, že autor a zaměstnavatel si mohou sjednat odchylnou dohodu ohledně užití architektonického díla, a to až do jeho vytvoření. Pokud se autor se zaměstnavatelem nedohodnou jinak, stává se úprava pro zaměstnance i zaměstnavatele dle § 58 Aut. zák. kogentní. Výslovné ujednání pak vede k posílení právní jistoty stran. Při vzniku zaměstnaneckého díla v pracovním poměru je rovněž nepodstatné, zda se při tvorbě díla autor řídil ústními nebo písemnými příkazy a pokyny svého zaměstnavatele či nikoliv (pokyny mohou být i vnitřní předpisy a směrnice zaměstnavatele nebo zápisy z interních porad).

Zákonným důsledkem pracovního poměru dle autorského zákona je, že majetková absolutní autorova práva k autorskému dílu vytvořenému v rámci plnění pracovních povinností svým jménem a na svůj účet vykonává zaměstnavatel. Ve svém důsledku se jedná o kvazilicenční omezení výlučných autorských práv majetkových, která na zaměstnavatele nepřechází (zaměstnavatel je *ex lege* vykonává) a autorovi nadále zůstávají zachována jeho

osobnostní autorská práva. Některá z těchto práv může autor vykonávat bez omezení, jako je právo na autorské označení a na autorský dohled, jiná s omezeními, jako je právo na nedotknutelnost díla. Tento autorskoprávní vztah mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem pak nezaniká ukončením pracovního nebo obdobného poměru a trvá, pokud není dohodnuto jinak, po dobu trvání majetkových autorských práv k dílu. Po celou dobu jejich trvání je zaměstnavatel aktivně věcně legitimován k ochraně majetkových autorských práv. V případě sporu mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem ohledně dovoleného způsobu nakládání s dílem by důkazní břemeno nesl autor.

- d) zveřejnění díla,
- e) úpravy díla (i když tady vyvstává otázka, jaký by byl zaměstnavatelův zájem delegovat úpravy na jiného zaměstnance než autora díla, když může autorovi dát pokyn k úpravám),
- f) zpracování díla (např. vytvoření projektové dokumentace na základě zaměstnancova architektonického návrhu, kde je delegace ze seniorního architekta na juniorního architekta v rámci organizační struktury ateliéru běžná),
- g) spojení s jiným dílem (tedy připojení dokončeného díla s jiným dokončeným dílem),
- h) zařazení do souborného díla (např. zařazení projektu jednotlivé stavby do celkového urbanistického řešení),
- i) uvádění zaměstnaneckého díla na veřejnost pod jménem zaměstnavatele.

Tento výčet, jaká práva má architektonický ateliér jako zaměstnavatel v podstatě způsobují, že v případě, že si strany nesjednají jinak, tak autorovi ve smyslu jeho osobnostních práv dle § 11 aut. zák. zůstane pouze právo na autorský dohled, případně v odůvodněných případech být za autora označen²⁷⁰. Jedná se o významný zákonný posun k angloamerické doktríně a jejímu systému „*work for hire*“, která je výjimkou z obecného práva, že autorské právo náleží osobě, která dílo vytvořila. Zákon skrze vyvratitelnou právní domněnku zejména stanovuje, že architektonický ateliér smí dílo autora volně spojit s jiným dílem nebo zpracovat a dílo prezentovat pod jménem architektonického ateliéru navenek. Zákonodárce zde tedy učinil určitý průlom do autorství spočívající v právní konstrukci zaměstnaneckého díla a přijetí právnické osoby jako autora díla.

---

²⁷⁰ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 113.

V případě, že zaměstnanec ukončí svůj pracovní poměr k zaměstnavateli nebo je v prodlení s odevzdáním díla (bez ohledu na důvody), zaměstnavatel může dokončit či dát dokončit nehotové dílo třetí osobou. Pro eliminaci sporů je vhodné upravit výslovně v případě jakých důvodných obav nemožnosti dokončení díla, lze zaměstnanecké dílo dokončit²⁷¹ (např. z důvodu nesouladu plnění se zadáním klienta).

V souvislosti s užitím díla zákon upravuje autorovo právo na přiměřenou dodatečnou odměnu (tzv. právo na dorovnání) zejména tehdy, je-li dohodnutá mzda v nepoměru k výnosům plynoucím z využívání díla. Výše dodatečné odměny zaměstnance se posuzuje individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu, musí však být ve vztahu k daným okolnostem vždy přiměřená. Dispozitivita tohoto ustanovení dovoluje sjednat si i ve vztahu architekta jako zaměstnance k ateliéru jako svému zaměstnavateli další odměnu nad rámec mzdy, např. jako podíl na zisku i jiným způsobem.

Autor nabývá zpět oprávnění k výkonu svých majetkových práv, pokud zaměstnavatel zemřel nebo zanikl bez právního nástupce. Uplatňuje se zde konsolidační zásada autorského práva. Zpětné nabytí oprávnění k výkonu těchto práv autorem je výrazem povahy nepřevoditelnosti majetkových práv bez svolení autora. Nemá-li zaměstnavatel právního nástupce, pak i veškerá hmotná vyjádření přecházejí do právní i fyzické dispozice autora. V praxi to znamená, že je autor oprávněn tyto věci fyzicky odnést nebo záznamy o svém autorském díle vymazat z počítače.

Je důležité v této souvislosti upozornit, že majetková práva autorská se neoceňují, a z tohoto důvodu je nelze zahrnout do konkurzní podstaty v případě insolvence zaměstnavatele. Mezi zaměstnancem a insolvenčním správcem žádný pracovněprávní vztah nevzniká, a proto v případě zániku zaměstnavatele jako následku konkursu nabývá oprávnění k výkonu majetkových práv zpět autor díla²⁷². Zákon ale stanovuje výjimkou, že v případě převodu celého obchodního závodu lze právo výkonu majetkových práv postoupit a autor je v takovém případě nenabude.

Vzhledem k tomu, že zákon neupravuje zvláštní dobu trvání majetkových práv, pak v případě, kdy je dílo zveřejněno pod jménem zaměstnavatele, aniž by byli současně uvedeni

---

²⁷¹ PRCHAL, Petr. *Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského*. Praha: Linde, 2013, s. 78.

²⁷² KADLECOVÁ, Eva. *Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb.* Disertační práce, Plzeň, říjen 2010, s. 84.

autoři díla, analogicky se aplikuje §27 odst. 3 a 4 Aut. zák.²⁷³ a doba ochrany se počítá 70 let ode dne zveřejnění díla.

9.2 Kolektivní dílo

Kolektivní dílo je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby, na jeho tvorbě se podílí více autorů, jejichž příspěvky do kolektivního díla nejsou schopny samostatného užití. Fyzickou nebo právnickou osobou je ten, kdo vkládá finanční prostředky do tvorby takového díla, je jeho investorem. Podmínkou pro vznik režimu kolektivního díla je zveřejnění takového díla pod jménem této fyzické nebo právnické osoby.

Autorský zákon vytváří u kolektivních děl právní fikci, podle níž jsou považována za díla zaměstnanecká, a to i tehdy, byla-li vytvořena na objednávku. Objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele a nevztahuje se na taková díla režim díla vytvořeného na objednávku a soutěžního díla podle § 61 Aut. zák..

V případě rozsáhlého architektonického projektu, který vyžaduje velkou dělbu práce mezi odborníky, je vhodnější zadat takovou zakázku autorskému kolektivu specialistů sdružených v rámci architektonického ateliéru nebo projektové kanceláře. Tato právnická osoba nebo konkrétní fyzická osoba (v praxi to bývá nejčastěji partner architektonického ateliéru), která reprezentuje ateliér navenek, bude tým autorů řídit, organizovat jeho tvorbu, zastupovat je vůči třetím osobám a financovat provoz ateliéru, aby mohlo kolektivní dílo vzniknout. Je tedy investorem vzniku takového kolektivního díla a je na základě právní fikce považována za zaměstnavatele. Při splnění kogentních zákonných podmínek bude výsledkem kolektivní dílo, do kterého přispívá tým specialistů, jejichž příspěvky netvoří samostatné dílo. To je rozdíl od zaměstnaneckého díla, kde tvoří každý architekt samostatně v rámci plnění svých povinností vyplývajících jemu z pracovněprávního poměru, při své pracovní činnosti se řídí pokyny a radami vůdčí osoby seniorního architekta, ale výsledkem je samostatné autorské dílo.

Kolektivní dílo se tím liší i od díla souborného, jelikož i toto dílo je tvořeno samostatnými autorskými díly. Za souborné dílo architektonické se považuje publikace nebo encyklopedie věnující se architektuře, architektonický časopis nebo výstava architektonických děl.

---

²⁷³ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 58, s. 463.

K vymezení kolektivního díla se vyjádřil i Nejvyšší soud, který judikoval, že „*kolektivní dílo musí být vytvářeno na základě podnětu fyzické či právnické osoby. Musí se jednat o právně relevantní podnět, nikoli pouze o prostý nápad, ideu, impuls či iniciativu... Objednávka, jako právně relevantní podnět investora, musí směřovat k vytvoření příspěvku kolektivního díla. Předmětem smlouvy o dílo musí být vytvoření takového příspěvku, nikoli vytvoření díla na objednávku.*“²⁷⁴

9.3 Dílo vytvořené na objednávku

V případě architektury je tvorba díla na objednávku nejtypičtější forma vzniku architektonického autorského díla. Pro volnou tvorbu v architektuře nezbyvá příliš prostoru. Běžným smluvním typem u děl vytvořených na objednávku architektonického díla je smlouva o dílo podle § 2586 a násl. obč. zák. a v případě, že nebude dílo hmotně zachycené, bude aplikována kromě obecných ustanovení smlouvy o díla i úprava podle § 2631 a násl. obč. zák., která upravuje dílo s nehmotným výsledkem. Podle znění § 61 Aut. zák. nejde o dílo na objednávku v případě děl vytvořených na základě jiné smlouvy, např. mandátní nebo příkazní, s výjimkou inominační smíšené smlouvy podle § 1746 odst. 2 obč. zák., která v sobě spojuje prvky smlouvy o dílo i prvky smlouvy licenční k autorskému právu, pokud je z jejího obsahu zřejmé, že se jedná o závazek k vytvoření díla.

Smlouva o dílo ve smyslu autorského zákona se řídí ustanoveními občanského zákoníku o smlouvě o dílo²⁷⁵. Není podstatná forma takové smlouvy, ale doporučuje se písemná smlouva. Návrhem objednatele na uzavření smlouvy o dílo je jeho objednávka, popř. zadání. Jejím obsahem je podrobná specifikace a rozsah objednávaného díla. Pokud dílo spočívá v jiném výsledku činnosti, než je zhotovení věci, postupuje zhotovitel s odbornou péčí tak, aby dosáhl výsledku činnosti určeného ve smlouvě. Dokončený výsledek činnosti nemusí být dílem autorským, to bude zřejmé až po vzniku díla. Vzhledem k pojmovým náležitostem stanoveným pro autorské dílo totiž takové dílo musí vzniknout tvůrčí činností a při sjednání smluvního závazku ještě není zřejmé, i když je to v architektuře očekávatelné a předvídatelné, zda opravdu vznikne autorskoprávně chráněné dílo.

Pokud není ve smlouvě o dílo sjednáno jinak, pak dle účelového vymezení licence v § 61 Aut. zák. pro dílo na objednávku platí, že objednatel získává smlouvou právo užít architektonické dílo jen k takovému účelu, který byl smlouvou stanoven. V případě děl na

---

²⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012.

²⁷⁵ § 2586 až § 2635 obč. zák.

objednávku je účel smlouvy o dílo právně závaznou skutečností, a je tedy žádoucí účel vytvoření díla ve smlouvě výslovně sjednat.²⁷⁶

Tato zákonná kvazilicence je stanovena v soukromém zájmu objednatele na rozdíl od zákonných licencí, které zákon upravuje v zájmu veřejném. Jestliže objednatel hodlá užít dílo v rozsahu, který překračuje účel vyplývající ze smlouvy o dílo, je k tomu oprávněn jen na základě licenční smlouvy, která musí mít písemnou formu jen v případě licence výhradní. Autonomie vůle autora je autorským zákonem dispozitivně omezena oprávněnými zájmy objednatele. V případě, že chybí výslovné ujednání stran, autor smí dílo sám užít nebo poskytnout licenci jinému subjektu jen tehdy, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele. Tato koncepce vychází ze stejné zásady jako zaměstnanecké dílo, tedy ze zásady o ochraně vložené investice objednatelem díla. V zájmu objednatele, který financoval architektovu tvůrčí aktivitu za účelem zhotovení originálního díla, zřejmě není zájem, aby se jím financované dílo duplikovalo. Oprávněné zájmy objednatele ale mohou být nejen majetkové, ale i ryze osobní (např. utajení soukromí objednatele).

Podle Pavly Sýkorové vycházející ze současné judikatury v případě smlouvy o dílo vytvořené na objednávku je účel smlouvy nutný vykládat restriktivně, a z tohoto důvodu „není možné účelem rozumět vytěžení architektonické studie k užití pro všechny vývojové fáze, tedy užít architektonickou studii bez výslovného souhlasu autora k vytvoření projektové dokumentace, ke zhotovení stavby atd.“²⁷⁷ Pokud ale autor vytvoří projektovou dokumentaci na základě smlouvy o dílo, pak podle mého názoru výklad § 61 Aut. zák. musí být takový, že objednatel může podle tohoto díla realizovat stavbu a je oprávněn použít dílo pro získávání všech veřejnoprávních povolení potřebných k jejímu provedení, i když to není ve smlouvě výslovně uvedeno. Účelem vytvoření projektové dokumentace, která v sobě nese autorské dílo, je totiž implicitně realizace stavby podle této projektové dokumentace včetně splnění všech veřejnoprávních požadavků na její realizaci.

Ve smlouvě o dílo je důležité zejména precizně specifikovat požadavky objednatele na estetické, dispoziční, funkční a konstrukční řešení požadovaného díla a finanční rámec, který hodlá do stavby objednatel investovat, tedy podrobný rozsah díla, který se zhotovitel na základě smlouvy zavazuje vytvořit. Podstatnou náležitostí smlouvy je rovněž odměna pro zhotovitele za vytvoření díla. Ve smlouvě o dílo si strany běžně upravují i další náležitosti

---

²⁷⁶ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 61, s. 580.

²⁷⁷ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 115.

jako je podrobný průběh realizace díla, časový harmonogram, práva a povinnosti stran při tvorbě díla, vlastnické právo k hmotnému substrátu, v němž je dílo vyjádřeno, anebo odpovědnost za vady díla. I při smluvním ujednání zůstávají osobnostní práva autora díla v plné míře zachována, pouze pokud by nevyhovovala požadavkům smlouvy, mohla by být objednatel omezena.

Z hlediska autorského práva je tedy žádoucí, aby byl ve smlouvě přesně stanoven rozsah licenčního oprávnění objednatele, vymezeny všechny vývojové fáze díla a způsob nakládání s dílem. Je nutné, aby architekt v rámci licenčního ujednání nepodleh tlaku klienta a neuzavřel smlouvu s neomezeným svolením k užití díla. Ke smluvnímu ustanovení o vzdání se všech autorských práv se vzhledem k jejich nepřevoditelnosti vůbec nepřihlíží.

Závazkový vztah ze smlouvy o dílo mezi autorem jako fyzickou osobou a objednatel může být ukončen v souladu se zákonem nebo v souladu se smlouvou a rovněž zaniká úmrtím autora před dokončením díla. Povinnost k vytvoření díla vzhledem ke své ryze osobní povaze nemůže přejít na dědice. Vzhledem k osobnostnímu charakteru autorské tvorby je tento závazek vytvořit dílo nevynutitelný²⁷⁸.

9.4 Soutěžní dílo

Ustanovení § 61 Aut. zák. platí obdobně i pro dílo vytvořené autorem jako soutěžícím ve veřejné soutěži. I pro tato díla platí, že autor poskytl licenci k účelu vyplývajícimu z veřejné soutěže, není-li sjednáno jinak v rámci soutěžních podmínek. Veřejné soutěže jsou velmi využívaným institutem při zadávání architektonických zakázek vedeným zájmem investorů najít co nejlepší, nejkvalitnější a finančně optimální řešení pro projekt architektonického díla.

Veřejná soutěž jako zvláštní druh kontraktačního procesu, jejímž výsledkem má být architektonické (nebo urbanistické či krajinářské) řešení, vznikne zveřejněným jednostranným úkonem zadavatele směřovaným neurčitému okruhu osob, zpravidla architektům. Právní rámec veřejné soutěže je upraven v zákonu č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o zadávání veřejných zakázek“), který stanovuje pravidla pro veřejnou soutěž ohledně architektonického díla v sekci soutěž o návrh²⁷⁹. Soutěže na jiné zakázky než zakázky veřejné lze konat v souladu s ustanoveními občanského

---

²⁷⁸ KNAP, Karel. *Autorský zákon a předpisy související, komentář*. 6. upravené vydání. Praha: Linde, 1998, § 28, s. 111.

²⁷⁹ § 143 až § 149 zákona o zadávání veřejných zakázek.

zákoníku (veřejná soutěž anebo veřejný příslib)²⁸⁰, popřípadě – jedná-li se o soutěž v odbornostech, které vymezuje zákon o výkonu povolání autorizovaných architektů – podle Soutěžního řádu ČKA.²⁸¹ Vzhledem k tomu, že nejen veřejný, ale i soukromý investor potřebuje k realizaci jakékoliv architektonického díla projekt a má zájem si vybrat optimální řešení podle poměru ceny a kvality takového návrhu, pak i soukromý zadavatel volí často formu architektonické soutěže²⁸² a získá tak licenci k užití soutěžního díla k účelu vyplývajícimu ze soutěže, není-li sjednáno jinak.

Co je všeobecně míněno architektonickou soutěží vymezuje Soutěžní řád ČKA. Z ustanovení § 1 tohoto řádu vyplývá, že se jedná o soutěž, při níž se hledá co nejvhodnější „architektonické, urbanistické, krajinářské, výtvarné či konstrukční řešení stavby, objektu či území a/nebo zhotovitel projektové dokumentace, územní studie nebo územně plánovací dokumentace, při níž jsou předkládány, posuzovány a hodnoceny návrhy architektonického, urbanistického či krajinářského řešení stavby, objektu či území.“²⁸³

Tím, že autorský zákon upravuje termín “soutěžní dílo”, presumuje licenci na užití takového díla k účelu vyplývajícimu z veřejné soutěže. Rozsah této licence bývá podrobně upraven v rámci soutěžních podmínek. Běžně se poskytuje licence k vystavení soutěžních návrhů a jejich reprodukci (např. v katalogu soutěže). Pokud je soutěž organizována veřejným zadavatelem podle zákona o zadávání veřejných zakázek, je vyhlášovatel ze zákona povinen architektonické soutěžní návrhy uveřejnit. Oceněné a odměněné architektonické návrhy v jejich hmotné podobě se stávají majetkem vyhlášovatele soutěže a autoři těchto návrhů udělují vyhlášovateli svolení užít jejich autorská díla pro další účely vyjmenované v soutěžních podmínkách. Obecně pak účastníci soutěže v souladu s podmínkami soutěže mohou soutěžní dílo i nadále prezentovat, publikovat a mohou je i využít pro další účely s výjimkou soutěžního návrhu, který bude rozpracován do podoby projektové dokumentace na základě smlouvy uzavřené s vyhlášovatelem po projektové soutěži.

---

²⁸⁰ Veřejná soutěž je upravena v § 1772 a násl. obč. zák. a veřejný příslib v § 2885 a násl. obč. zák.

²⁸¹ Soutěžní řád České komory architektů z dubna 2019 je dostupný na: <https://www.cka.cz/cs/souteze/jak-na-soutez/jak-pripravit-soutez/vzory-a-pravidla-soutezi/soutezni-rad-2019.pdf>

²⁸² Česká architektonická komora publikuje na svém webu <https://www.cka.cz/cs/souteze/jak-na-soutez/jak-pripravit-soutez/vzory-a-pravidla-soutezi> základní dokumenty potřebné pro konání architektonických a urbanistických soutěží a to jak pro zadavatele veřejných zakázek podle zákona o zadávání veřejných zakázek a i pro soukromé zadavatele, které je možné volně využít a modifikovat pro vlastní účely, a které podrobně stanoví rozsah licenčního oprávnění zadavatele ohledně nakládání se soutěžním dílem.

²⁸³ § 1 odst. 4 Soutěžního řádu České komory architektů.

10 Ochrana autorského práva

Ochrana autorského práva spočívá v ochraně subjektivních práv autora díla. Autor díla je oprávněn domáhat se odstranění neoprávněného zásahu spočívajícím v ohrožení nebo porušení autorských práv, které jsou přímým objektem ochrany a v některých případech i odstranění neoprávněného zásahu do svého autorského díla, které je nepřímým objektem autorskoprávní ochrany.

Neoprávněné zásahy porušující autorská práva i delikttní jednání tato práva ohrožující, které má zákonné důsledky jako porušení práva, mohou vážně poškodit subjektivní autorská práva autora nebo práva vztahující se k jeho dílu. Nejlepším způsobem řešení jakéhokoliv porušení nebo ohrožení autorského práva, je jeho řešení stranami sporu bez nutné soudní ingerence.

K ochraně autorských práv by měl nejprve autor přikročit vlastní mimosoudní mocí a odvrátit tak neoprávněný zásah do svého práva. K tomu lze použít instituty upravené obecně v občanském zákoníku a to svépomoc²⁸⁴, jsou-li autorská práva ohrožena a je-li zřejmé, že by zásah veřejné moci přišel pozdě, nebo obecnou zásadu o prevenci včetně možnosti vlastního zakročení k odvrácení hrozící újmy²⁸⁵ nebo nutnou obranu²⁸⁶ proti hrozícímu nebo trvajícím protiprávnímu útoku člověka nebo jednání v krajní nouzi spočívající v odvrácení hrozícího nebezpečí újmy²⁸⁷.

Pokud vlastní zakročení nevede k výsledku, pak by primárně měl autor zaslat porušiteli výzvu, ve které uvede, v čem spatřuje zásah do svého autorského práva s popisem skutkového stavu a specifikaci svého nároku, který na porušiteli požaduje. Tato výzva plní zároveň funkci předžalobní upomínky dle § 142a občanského soudního řádu²⁸⁸, která musí být zaslána nejméně sedm dní před podáním soudního návrhu, aby v případě úspěchu ve věci, měl žalobce nárok na náhradu nákladů. V případě, že na základě takové výzvy porušitel přistoupí na jednání s autorem, a má zájem vyřešit sporné otázky, pak pro takový způsob

---

²⁸⁴ § 14 obč. zák.

²⁸⁵ § 2900 – 2903 obč. zák.

²⁸⁶ § 2905 a § 2907 obč. zák.

²⁸⁷ § 2906 a § 2907 obč. zák.

²⁸⁸ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“).

mimosoudního řešení sporu slouží dohoda o narovnání podle občanského zákoníku²⁸⁹, ve které si strany upraví práva a povinnosti, které jsou mezi nimi sporné nebo pochybné.

Alternativní metodou, kterou lze využít, je konciliační nebo mediační řízení. Konciliací se rozumí nápomoc třetí nezávislé osoby s obnovením komunikace mezi stranami. Účelem mediace vedené podle zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci, je přimět strany sporu za účasti nezávislého mediátora dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody. Mimosoudním způsobem řešením sporu je dále jeho rozhodnutí v rámci rozhodčího řízení, vedeném před třetí nezávislou a nestrannou osobou (podle zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a vykonávání rozhodčích nálezů).

Dalším narovnávacím institutem (ale již procesním) využitelným před samotným podáním žaloby je soudní návrh na smír podle § 67 o. s. ř. (tzv. prétorský smír), který autor může navrhnout, pokud to připouští povaha sporné věci. Součinnost ani přítomnost porušovatele v tomto řízení nelze ale vynucovat. Rozhodnutí o schválení soudního smíru má účinky pravomocného rozhodnutí. Kdykoliv během soudního řízení má autor možnost navrhnout soudní smír upravený v § 99 o. s. ř.

Pokud není možné postupovat mimosoudní cestou, porušitel nereaguje na výzvy nebo návrhy autora, pak má autor nárok domáhat se vynutitelnosti svého práva soudně. Věcně příslušný k projednávání žaloby ohledně porušení nebo ohrožení autorského práva je krajský soud²⁹⁰.

V posledních letech přibývá v architektuře množství osobitých stavebních projektů, a tím narůstá počet architektů, kteří se mohou dovolávat svých autorských práv, zejména proti investorům a vlastníkům staveb, a zároveň přibývá sporů mezi architekty navzájem. Proto také výrazně narostl počet žalob řešících autorská práva architektů, a zvýšila se tak dostupná kazuistika k této problematice, kterou využívám i v této práci. Některé autorskoprávní spory v architektuře v sousedních zemích byly medializovány i v České republice a jak tyto mezinárodní spory, tak informace o projednávaných architektonických sporech v České republice, pomohly zvýšit povědomí nejen architektů, ale i laické veřejnosti o autorských právech architektů. Platí to zejména pro kauzu hlavního berlínského železničního nádraží, pro

---

²⁸⁹ § 1903 a násl. obč. zák.

²⁹⁰ § 9 odst. 2 o. s. ř.

kteřé navrhl architekt Meinhard von Gerkan zvláštní klenutý strop²⁹¹. Investor však kvůli ceně požádal jinou projektovou kancelář o nový, jednodušší projekt stropu, který pak skutečně vybudoval. Architekt investora žaloval a svůj autorskoprávní spor vyhrál. Soud zde zájem architekta na uskutečnění jeho umělecké myšlenky nadřadil zájmům investora na dodržení rozpočtu a nákladů a nařídil mu strop zbourat²⁹².

Při porušení nebo ohrožení autorských práv se může autor u soudu domáhat různých nároků, například určení autorství, zákazu zásahu do autorského díla, odstranění následku užití díla (to např. připadá v úvahu v situaci, kdy se určitá část stavby realizuje jinak, než jak je zakresleno v architektonickém návrhu) nebo poskytnutí peněžního zadostiučinění. Není vyloučeno ani požadovat náhradu škody či vydání bezdůvodného obohacení. V krajních případech lze uvažovat také o trestněprávní odpovědnosti za trestný čin porušení autorského práva (jako prostředek *ultima ratio*). Z hlediska ochrany práv připadá v úvahu jednuskutkový souběh ohrožení nebo porušení osobního "*práva na ochranu autorství*" ve smyslu autorského zákona s ohrožením nebo porušením osobního práva na ochranu osobnosti ve smyslu občanského zákoníku a vznik odpovědnosti za újmu na dobrém jménu či pověsti.

Autorský zákon obsahuje komplexní úpravu odpovědnosti za porušení autorského práva. Prostředky ochrany rozlišuje na občanské a správní. Trestněprávní prostředky ochrany upravuje trestní zákoník²⁹³. Odpovědnost za porušení autorského práva dle autorského zákona je odpovědností za protiprávní stav (nevyžaduje se zavinění a ani se nutně nepředpokládá). Pouze pro satisfakční nárok²⁹⁴ platí odpovědnost subjektivní. Jde o zavinění presumované. To znamená, že každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením zákonné povinnosti, pokud se nevyviní.

10.1 Občanskoprávní nároky za porušení nebo ohrožení autorských práv k architektonickému dílu

Soukromé právo obecně rozlišuje čtyři druhy základních nároků: zakročovací (preventivní) proti hrozící újmě, nahrazovací (reparační) u majetkové újmy (nárok na náhradu

---

²⁹¹ Rozsudek Zemského soudu v Berlíně (Landgericht Berlin) ze dne 28. 11. 2006, sp. zn. 16 O 240/2005, GRUR („Průmyslová právní ochrana a autorské právo“) 2007, 964, převzato ze Sborníku přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně: Autorská práva v architektuře, str. 10.

²⁹² Tato kauza ukazuje, že zájem investora na ochraně jeho investice se může diametrálně rozcházet s představou architekta, ale tato skutečnost se může projevit, až v průběhu výběrového řízení na stavební zakázku. To je příklad projektu lávky v Ostravě, který se nakonec ukázal jako neufinancovatelný, a jeho autor, architektka Eva Jiříčná souhlasila, že bude vybudována pouze napodobenina jejího návrhu, která ale neponese její jméno.

²⁹³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

²⁹⁴ § 40 odst. 1 písm. e) aut.zák.

škody), zadostiuiňovací (satisfakční) u nemajetkové újmy a vydávací u vzniklého bezdůvodného obohacení.

Autor architektonického díla může u soudu uplatnit zejména tyto nároky²⁹⁵:

- nárok určovací,
- nárok zdržovací (negatorní),
- nárok odstraňovací (restituční),
- nárok informační,
- nárok na zadostiuiňnění (satisfakční),
- nárok na náhradu škody (reparační),
- nárok na vydání bezdůvodného obohacení,
- nárok na uveřejnění rozsudku.

Podle autorského zákona jsou tyto nároky jak osobnostně právní povahy, tak povahy ryze majetkové a lze je uplatnit jednak každý samostatně, a jednak kumulativně vedle sebe. Zákodárce při ochraně práv a z toho plynoucích nároků nerozlišuje práva na osobnostní a majetková (s výjimkou dle § 41 Aut. zák.). Když půjde o užití díla, může se jednat o neoprávněný zásah do majetkových i do osobnostních práv (např. právo na nedotknutelnost díla). Právo na náhradu škody a na vydání bezdůvodného obohacení autorský zákon neupravuje, ale odkazuje v § 40 odst. 4 Aut. zák. na jejich uplatnění podle občanského zákoníku. Autor může v žalobě uplatnit i jiné než v autorském zákoně uvedené nároky.

Při zjišťování nároku u architektonického díla je třeba, aby si autor před podáním žaloby odpověděl na základní otázky ve vztahu k porušení nebo ohrožení jeho autorského práva, a to kdo je ve sporu aktivně a pasivně legitimován a co je předmět autorskoprávního nároku, a dále na kvalifikační otázky, zda mu autorskoprávní nárok vznikl a zda tento nárok dosud trvá a nebyl promlčen. U formulace žalobního petitu je třeba mít vždy na paměti jeho způsobilost k eventuálnímu výkonu rozhodnutí, nebude-li soudem uložená vykonatelná povinnost splněna dobrovolně²⁹⁶.

Osobou aktivně legitimovanou je zásadně originární nositel práv, tedy u práv k architektonickému dílu autor a po autorově smrti nositelé práv jako jeho právní nástupci.

---

²⁹⁵ Autorskoprávní nároky vychází z ustanovení části III Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (sdělení Ministerstva zahraničních věcí, vyhlášeno pod č. 191/1995 Sb.), jež byla přijata mezinárodním společenstvím jako reakce na neustále se zvyšující počet zásahů do majetkové sféry autorských práv a ze směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

²⁹⁶ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 40, s. 421.

Místo autora se může některých nároků domáhat vykonavatel majetkových práv, kterým je zaměstnavatel nebo objednatel díla nebo osoba, které autor udělil výhradní oprávnění k výkonu práva užít architektonické dílo. Jedná se o nároky zadržovací, informační, odstraňovací, nárok na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení. Satisfakčního nároku se může tato osoba domáhat pouze za zásah do majetkových práv autorských. Autor i vykonavatel může uplatnit nárok na zveřejnění rozsudku. Výkon práva jinými osobami pak brání tomu, aby se autor přímo proti třetím osobám domáhal ochrany svého práva uplatněním výše uvedených nároků. Nedotčeno zůstává právo autora domáhat se určovacího nároku ohledně svého autorství, satisfakčního nároku k odčinění nemajetkové újmy způsobené zásahem do osobnostních práv a případně dalších nároků, které se vztahují k osobnosti autora architektonického díla. V soudních sporech, které uvádím v této práci, autoři uplatňovali především své majetkové zájmy, téměř vždy byl vznesen nárok na peněžité zadostiučinění a často na vydání bezdůvodného obohacení, nemajetkové nároky byly méně časté.

Pasivně legitimován v případě autorského práva k architektonickému dílu je jeho porušitel nebo ohrožitel a jiné osoby, pokud jde o domáhání se informací od nich.

10.1.1 Jednotlivé nároky z ochrany autorského práva

Výčet skutkových podstat protiprávních jednání v autorském zákoně není taxativní, pouze demonstrativní. Jedná se zejména o tyto nároky:

10.1.1.1 Určovací nárok²⁹⁷

K určení svého autorství má autor k dispozici určovací žalobu. Nejedná se o určovací žalobu podle občanského soudního řádu, nýbrž o žalobu spočívající ve výkonu nároku, který je výslovně upraven autorským zákonem. Není proto třeba prokazovat „*naléhavý právní zájem*“ na tomto určení, předmětem ochrany je toto subjektivní právo, nikoliv právní zájem²⁹⁸, který je dán *ex lege*. Vedle toho samozřejmě není vyloučeno uplatnit určovací žalobu podle občanského soudního řádu, aby bylo rozhodnuto o určení, zda tu autorskoprávní vztah nebo právo je či není²⁹⁹. Podat tuto žalobu by měla osoba, která má zájem na vyvrácení zákonné domněnky autorství podle § 6 Aut. zák. Vzhledem k tomu, že spor autorství se může objevovat zejména při vypracování díla v rámci architektonického ateliéru, lze iniciovat tímto

---

²⁹⁷ §40 odst. 1 písm. a) Aut. zák.

²⁹⁸ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 40, s. 419.

²⁹⁹ § 80 o. s. ř.

nárokem nejen určení autorství, ale i určení spoluautorství, a tedy rozhodnout, zda došlo k vytvoření díla kolektivního, ve spoluautorství nebo díla jednoho autora.³⁰⁰

10.1.1.2 Nárok zdržovací (negatorní)³⁰¹

Autor architektonického díla velmi často používá žaloby zdržovací neboli negatorní namířené proti neoprávněným zásahům do autorského práva, jejichž účelem je domoci se nečinnosti rušitele práva. Negatorní nárok lze úspěšně uplatnit pouze tehdy, pokud nezákonný zásah do autorského práva trvá v okamžiku podání žaloby nebo hrozí opakování takového zásahu. Soud rozhoduje o věci podle stavu ke dni rozhodnutí³⁰². Soud proto negatorní nárok nepřizná, pokud žalovaný v průběhu soudního řízení ukončil své protiprávní jednání a v řízení nebylo prokázáno hrozící opakování nebo obnovení. V takovém případě by měl žalobce vzít žalobu zpět a soud (v části nebo zcela) řízení zastavit, s tím, že náklady řízení zaplatí žalovaný, protože způsobil zpětvzetí návrhu.³⁰³

Touto žalobou se autor nejčastěji domáhá, aby nedocházelo ke zpracování díla bez jeho souhlasu (např. k neoprávněnému použití jeho architektonické studie ve formě projektové dokumentace), k neoprávněnému zásahu do integrity díla (např. k provádění podstatné změny stavby narušující základní architektonický koncept díla), k neoprávněnému užití díla bez svolení autora (použití architektonického návrhu pro jinou realizaci) nebo k ohrožení jeho práva, např. neoprávněným užitím v reklamě.

Na tento nárok, i když to výslovně není uvedeno v § 40 odst. 2, se rovněž uplatňuje korektiv přiměřenosti. Požadavku na zdržení (zákazu užití), tak nelze vyhovět, pokud by vyhovění znamenalo nerespektování zásady proporcionality³⁰⁴, tedy především nerespektování zájmu vlastníka nebo investora stavby.

Negatorní nárok kumulativně s nárokem na morální zadostiučinění byl vznesen žalobkyní ve sporu o rozsah rekonstrukce ve známé mediální kauze Hotelu Thermal v Karlových Varech, který je včetně interiérové architektury dílem manželů Machoninových. Žalobkyně Věra Machoninová tvrdila, že v rámci rekonstrukce došlo k neoprávněnému

³⁰⁰ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 210.

³⁰¹ § 40 odst. 1 písm. b) Aut. zák.

³⁰² POLČÁK, Radim, KOUKAL, Pavel, LEŠKA, Rudolf, MYŠKA, Matěj, HRABÁNEK, Jiří, ZIBNER, Jan, ŠALAMOUN, Michal, KOŠČÍK, Michal, PRCHAL, Petr, BARTÁK, Jan, VALOUŠEK, Martin, COLLETT, Dominika, MATES, Pavel, TULÁČEK, Jan. *Autorský zákon, praktický komentář s judikaturou*. Praha: Leges, 2020, s. 51.

³⁰³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 211.

³⁰⁴ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 40, s. 418.

zásahu do autorského díla tím, že bylo změněno prostorové uspořádání některých podlaží hotelu a určité interiérové charakteristické prvky díla byly vyměněny, a došlo tak k celkovému znehodnocení interiéru díla. Požadovala rovněž, aby byla žalovanému uložena povinnost zdržet se jakýchkoli změn nebo úprav částí díla. Prvoinstanční soud žalobkyni částečně vyhověl³⁰⁵, když jí přiznal právo na zdržení se zásahů do „uměleckého pojetí“ architektonického díla a právo na uveřejnění omluvy. Zamítl ale žalobu na určení, že jednání žalovaného neoprávněně zasáhlo do autorských práv žalobkyně. Podle druhoinstančního soudu³⁰⁶ rekonstrukce v době sporu byla již dokončena, a tedy nehrozil zásah do díla, proto změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu ohledně negatorního nároku zamítnul. V rámci soudního řízení byl tento spor ukončen, ale postup probíhající rekonstrukce Hotelu Thermal žalobkyně tvrdě v tisku i nadále kritizuje, takže je možné, že kauza ohledně rekonstrukce Hotelu Thermal se ještě před soudem objeví.

10.1.1.3 Odstraňovací (restituční) nárok³⁰⁷

Autor architektonického díla se může bránit také žalobou odstraňovací (restituční), která má reparační charakter. Směřuje k odstranění důsledků, které neoprávněný zásah do autorského práva již přivodil. Lze ji použít pouze v situacích, kdy k zásahu do autorského práva již došlo, přičemž následky porušení stále trvají³⁰⁸. Tento nárok nelze využít při ohrožovacím deliktu.

Autor se touto žalobou může domáhat i zničení plagiátu architektonického díla, tedy žádat o demolici stavby. To už je ale zřejmě krajní případ, při kterém soud musí přihlídnout i k oprávněným zájmům třetích osob a osob jednajících v dobré víře³⁰⁹, jakými v takovém případě mohou být vlastníci stavby, kteří koupili hotové stavební dílo a používají ho za účelem bydlení. Soud tedy musí aplikovat při svém rozhodování zásadu proporcionality, a to vždy v případě, že žalobce vznesl restituční nárok³¹⁰. Dále by bylo vzhledem ke zvláštní povaze architektonického díla k vykonatelnosti takového soudního rozhodnutí potřeba získat veřejnoprávní povolení dle stavebního zákona k odstranění stavby.

---

³⁰⁵ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 5. 2002, sp. zn. 19C 101/2000.

³⁰⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. 3 Co 25/2002.

³⁰⁷ § 40 odst. 1 písm. d) Aut. zák.

³⁰⁸ KNAP, Karel, OPLTOVÁ, Milena, KŘÍŽ, Jan, RŮŽIČKA, Michal. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: Codex, 1994, s. 112

³⁰⁹ § 40 odst. 2 Aut. zák.

³¹⁰ Tamtéž.

Pražský městský soud se dne 12. 10. 2020 začal zabývat sporem architektů o autorství stavby, kteří v rámci žaloby vznesli restituční nárok. Jedná se o případ architektonického ateliéru SAD, podle jehož návrhu byla postavena v roce 2011 benzínová čerpací stanice na Slovensku³¹¹. V roce 2019 byla dokončena čerpací stanice v Praze Libni, o které autoři díla tvrdí, že je jejím plagiátem. Jejich názor potvrzuje znalecký posudek, dle kterého jsou celková řešení i jednotlivé prvky v zásadě identické, a vyjádření řady dalších odborníků. Právní zástupce majitele pražské pumpy nesouhlasí s tím, že by došlo k zásahu do práv architektů. Stavba je podle něj sice podobná, zahrnuje ale generické, obecné prvky. Autoři dále argumentují, že došlo k zásahu do jejich osobnostních práva tím, že jsou s touto neoprávněnou stavbou odbornou i laickou veřejností spojováni, což poškozují jejich vysokou profesní reputaci³¹². V této věci zároveň žalobci podali návrh na předběžné opatření, dle kterého požadovali umístění upozornění, že se nejedná o dílo žalobců a zakrytí charakteristických prvků, které nebrání provozu čerpací stanice, kterému Městský soud v Praze vyhověl. Bude zajímavé sledovat, jak soud v této kauze rozhodne, pokud strany nepřistoupí na smírné řešení v podobě dohody o narovnání.

V případě architektonického díla se nemusí jednat pouze o restituční nárok na odstranění neoprávněně zhotovené rozmnoženiny stavebního díla, jak bylo popsáno na případu výše, ale i odstranění stavby, která byla vyprojektovaná na základě změněné projektové dokumentace bez svolení autora, odstranění přístavby ke stavbě nebo naopak dostavení určité části stavby anebo stažení neoprávněně zhotovené napodobeniny architektonického díla z obchodování nebo jiného užití (např. napodobeniny známé stavby v trojrozměrné podobě jako magnetu na lednici). Autor se rovněž může žalobou domoci zákazu neoprávněného sdělování díla veřejnosti, jakož i neoprávněné propagace, včetně inzerce a reklamy.

Výhodným se tento restituční nárok stává tehdy, kdy se žalobci promlčela ostatní práva, protože tento nárok se nepromlčuje.³¹³

---

³¹¹ Čerpací stanice v obci Matúškovo vytvářel ateliér SAD pro firmu GAS. Střecha má tvar tří propojených kruhů, které podpírají štíhlé sloupy. Jednoduchou stavbu ozvláštňují velká čísla na stojanech a neony po jejich obvodu. Tato stavba byla oceněna v rámci architektonických soutěží a to i mezinárodně, a dále byla zařazena mezinárodní komisí mezi devět nejhezčích čerpacích stanic na světě.

³¹² Čerpáno ze soukromých zdrojů a informací z www.archiweb.cz

³¹³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 215.

10.1.1.4 Informační nárok³¹⁴

Na základě informačního nároku je dána autorovi možnost požadovat informace o způsobu a rozsahu neoprávněného užití díla a totožnosti osob, které se deliktního jednání účastní, které jsou nezbytné pro uplatnění dalších nároků. V případě, že by žalobce uplatnil pouze tento nárok, musí zároveň dbát, aby se mu nepromlčel v průběhu soudního řízení o tomto nároku jeho vlastní nárok. Okruh osob, které lze žalovat, je v zásadě neomezený, neboť je určen pouze demonstrativním výčtem.

10.1.1.5 Zadostiučňovací (satisfakční) nárok³¹⁵

Satisfakční žalobou se autor domáhá nepeněžitého či peněžitého zadostiučnění za porušení autorského práva za předpokladu, že mu neoprávněným zásahem do autorského práva vznikla nebo alespoň hrozila nemajetková újma³¹⁶. V souladu s občanským zákoníkem se vyžaduje pro tento zásah zavinění³¹⁷ a to konkrétně presumovaná nedbalost³¹⁸. Tento nárok náleží jen osobně autorovi a vzniká až rozhodnutím soudu. Z tohoto důvodu není možné, aby blízká osoba vstoupila do řízení, jestliže žalobce během řízení zemře³¹⁹. Podmínkou pro uplatnění nároku je zavinění žalovaného, jež je v nedbalostní formě presumováno, existence neoprávněného zásahu, vznik újmy na straně žalobce nebo alespoň její hrozba a příčinná souvislost mezi oběma.

Nepeněžité zadostiučnění za způsobenou nemajetkovou újmu má povahu morální a je jím míněna omluva. Omluva může spočívat v přiměřené veřejné ústní omluvě před soudem nebo v písemné omluvě prostřednictvím médií. Pro architekta je často podstatnější žádat omluvu zveřejněnou v odborném architektonickém časopise než omluvu před veřejností prostřednictvím periodického tisku, která jeho kauzu nemusí tolik sledovat. Vzhledem k tomu, že výčet možného zadostiučnění je pouze demonstrativní, zákon uvádí omluvu a peníze, lze si představit i jiné nepeněžité zadostiučnění, např. poskytnutím určité výhody autorovi³²⁰.

Finanční zadostiučnění je subsidiární, jelikož je vázáno na podmínku, nejeví-li se jiná kompenzace jako dostačující. Výši peněžité satisfakce určí soud podle okolností konkrétního

³¹⁴ § 40 odst. 1 písm. c) Aut. zák.

³¹⁵ § 40 odst. 1 písm. e) Aut. zák.

³¹⁶ Nemajetkovou újmu je možné nahradit pouze z důvodu, že autorský zákon obsahuje tuto výslovnou možnost (§2894 odst. 2 obč. zák.).

³¹⁷ § 2910 obč. zák.

³¹⁸ § 2911 obč. zák.

³¹⁹ SRSTKA, Jiří a kolektiv autorů. *Autorská práva a práva související*. Praha: Leges, 2017, s. 246.

³²⁰ TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 40, str. 422.

případu. Autorský zákon stanovuje demonstrativně dvě kritéria pro její posouzení – závažnost vzniklé újmy a okolnosti, za nichž k zásahu do autorského práva došlo. Právně významnou jsou tedy i jiné skutečnosti, např. míra zavinění (úmysl nebo nedbalost), způsob provedení zásahu, četnost nebo motiv. Soud by měl přihlídnout i k osobě autora, a jak takový zásah narušil nejen jeho pracovní, ale i soukromý život. Finanční zadostiučinění proto přísluší autorovi, pokud byla ve značné míře snížena jeho reputace autora v architektonických kruzích nebo na veřejnosti. Při určení výše peněžitého zadostiučinění je soud vázán žalobním návrhem, ale může přisoudit i zadostiučinění vyšší³²¹. Žalobce navrhuje vymahatelnou částku odhadem nebo znaleckým posudkem.

Pro autory architektonických děl má často podstatnější negativní dopad neoprávněný zásah do jejich osobnostních práv, při němž dojde ke vzniku nemajetkové újmy, než do majetkových autorských práv³²². Ze sporů ohledně architektonických děl, které uvádím v této práci je zřejmé, že architekti volí nejčastěji jako prostředek ochrany satisfakční nárok na peněžité zadostiučinění a také jim je nejčastěji vedle bezdůvodného obohacení soudem přiznáván.

Pokud jde o přiměřenost peněžité nebo nepeněžité kompenzace, autorský zákon tuto otázku neřeší a bude nalézána soudem. Při určování výše uvedené částky zadostiučinění nejde o volnou soudcovskou úvahu nepodléhající přezkoumání, nýbrž o kvantitativní posouzení základních souvislostí případu³²³. Soud ji určí s přihlédnutím k míře závažnosti a okolnostem, za nichž k zásahu došlo a v souvislosti s dalšími podstatnými skutečnostmi konkrétní kauzy.

Jak soud rozhodoval v případě žalobního nároku na peněžité zadostiučinění v autorském architektonickém právu lze demonstrovat na kauze *Bečva Villa Resort*. Podle návrhu architekta Kamila Mrvy byl v roce 2008 dokončen projekt *Bečva Villa Resort*. Fotografie tohoto resortu byla použita v reklamě a propagaci žalovaného, společnosti KNAUF Praha, spol. s.r.o., výrobce stavebních materiálů. Tato společnost se ale na vzniku díla ani fotografie nijak nepodílela, a přesto fotografii díla v tištěné i elektronické podobě použila v reklamě ve

---

³²¹ Na přiznání nároku ultra petitem nepanuje akademická shoda. Na jednu stranu vyplývá z dikce zákona (§ 153 odst. 2 o. s. ř.), na druhou stranu panuje obecná zásada, že soud nesmí v civilních sporech (s výjimkou explicitních výjimek) přiznat více než žalobce žádá. Pokud lze výši peněžitého zadostiučinění zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji určit vůbec, soud ji určí svou úvahou (§ 136 o. s. ř.). Podle Ivo Telce je využití institutu ultra petitu v autorském právu nutné, jelikož by bylo nepřipustným odmítnutím spravedlnosti po žalobci žádat, aby v tomto směru unesl důkazní břemeno. Musí však soudu nabídnout důkazy, které přicházejí v úvahu. TELEČ, Ivo, TŮMA, Pavel. *Autorský zákon, Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007, § 40, str. 426 - 427.

³²² SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 221.

³²³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 221.

spojení se svým výrobkem. V případě *Bečva Villa Resort* se jedná o významné architektonické dílo, které bylo oceněno v České republice i zařazeno do mezinárodní publikace o architektuře. Žalobce vedle práva na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 100 000 Kč požadoval peněžité zadostiučnění ve výši 200 000 Kč, neboť užití jeho díla mohlo ve veřejnosti vyvolávat spojení této stavby s materiály žalovaného, což nebyla pravda. Městský soud v Praze³²⁴ při stanovení výše kompenzace přihlédl k tomu, že přestože se „*žalovaný těší dobré pověsti a samo o sobě by spojení díla s žalovaným nebylo pro dílo nějak dehonestujícím, vrhá tato okolnost špatné světlo na čest žalobce jako autora, když užitím díla žalovaným vznikl dojem, že žalobce (tak klesl, že) propůjčil, a to dokonce bez uvedení jména, své životní architektonické dílo pro reklamu, a navíc právě ve prospěch subjektu, který s dílem a jeho stavbou nemá nic společného. Pro autora i dílo je dehonestujícím i to, že v propagaci/reklamě žalovaného je dílo prezentováno způsobem, který vyvolává dojem umístění stavby někde u moře. To je v přímém rozporu s unikátním a cíleným umístěním stavby v konkrétním prostředí Beskyd, se kterým tato harmonicky souznívá. V tomto směru lze hovořit i o užití díla způsobem snižujícím jeho hodnotu*“. Městský soud v Praze přiznal žalobci částku ve výši 100 000 Kč, ve zbylé části návrh zamítl (žalovaný ještě před podáním žaloby uhradil žalobci částku 100 000 Kč)³²⁵. Jestliže se autor rozhodne domáhat přiměřeného zadostiučnění za újmu, kterou pocítil majetkově, pak se jedná o nárok podle občanského zákoníku a nikoliv o nárok vycházející z autorského zákona³²⁶.

10.1.1.6 Nárok na náhradu škody³²⁷

Jedním skutkem (soukromoprávním deliktem) lze způsobit jak ohrožení nebo porušení práva autorského, tak i zavinit škodu, která autorovi vznikne neoprávněným zásahem do jeho práv, stejně jako i může vzniknout bezdůvodné obohacení. Autor může podat žalobu na náhradu vzniklé škody (včetně ušlého zisku) či jiné újmy, která autorovi v důsledku neoprávněného zásahu do jeho práv vznikla, a to podle § 2984 a násl. obč. zák. Právo na náhradu škody předchází nároku na vydání bezdůvodného obohacení a lze jej žalovat, pokud nevznikl majetkový prospěch (obohacení) na straně škůdce. Právo na náhradu škody je podmíněno zaviněním škůdce nebo jinou skutečností, kterou škůdci zákon přičítá. Povinnost nahradit škodu vzniká porušením plnění povinnosti vyplývající porušiteli z dobrých mravů, ze

³²⁴ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14.12.201, sp. zn. 66 C 20/2014.

³²⁵ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 226 – 227.

³²⁶ Rozsudek Vrchního soudu v Praze č. 7 Co 21/1992 ze dne 30. 3. 1993.

³²⁷ § 40 odst. 4 Aut. zák.

zákona nebo ze smlouvy. Újma se má nahradit uvedením v předešlý stav, a pokud to není možné, pak se hradí v penězích. Rozsah vzniklé újmy vyčíslí autor v žalobním petitu, ale konkrétní výši určí až soud. Újmou se rozumí faktické snížení majetku autora, a ušlým ziskem je specifická forma újmy spočívající v tom, že nedojde v důsledku neoprávněného užití k rozšíření jeho majetku. Podle speciální úpravy autorského zákona se architekt místo skutečně ušlého zisku může domáhat odměny, která by byla v daném případě za užití jeho díla obvyklá, autor v podstatě žádá o fiktivní ušlý zisk. Tím není dotčen nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.³²⁸

10.1.1.7 Nárok na vydání bezdůvodného obohacení³²⁹

Právo na vydání bezdůvodného obohacení žaluje žalobce podle § 2991 a násl. obč. zák. v případě, že neoprávněným zásahem do autorských práv vzniklo majetkové obohacení na straně škůdce. Toto právo na vydání bezdůvodného obohacení vzniká bez ohledu na zavinění škůdce, obohacení se může kdokoli dopustit i neúmyslně. K obohacení škůdce dojde zpravidla tím, že škůdce nemusel vynaložit náklady na pořízení díla a nemusel hradit odměnu autorovi díla za poskytnutí licence k jeho užití. Nastupuje všude tam, kde uživatel užívá architektonické dílo neoprávněně, tedy bez licenčního oprávnění. Může k němu ale dojít i nepřímo, např. ze zisku za reklamu, kdy inzerent předpokládá, že se zvýší prodej jeho výrobku či nabídky služeb právě kvůli neoprávněně zveřejněnému dílu.

Dle speciální úpravy v autorském zákoně³³⁰ výše bezdůvodného obohacení vzniklého na straně toho, kdo neoprávněně nakládal s dílem, činí dvojnásobek odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem. Tímto ustanovením se sankcionuje uživatel, který dílo užívá, aniž by měl k tomu příslušnou licenci. Jestliže obohacený nebyl v dobré víře, je povinen vydat i všechny plody a užitky.³³¹ Výši obvyklé odměny za získání licence lze dovodit ze sjednané odměny architekta za licenci (autorského honoráře) nebo zjistit znaleckým posudkem a pro případ, že by ji bylo možno zjistit jen s nepoměrnými obtížemi nebo nelze-li ji zjistit vůbec, pak ji lze určit soudem. Soud by měl vždy zdůvodnit, jakými úvahami se při stanovení určité finanční náhrady za bezdůvodné obohacení řídil.

---

³²⁸ § 40 odst. 4 Aut. zák.

³²⁹ Tamtéž.

³³⁰ § 40 odst. 4 Aut. zák.

³³¹ § 3004 obč. zák.

Výše peněžité náhrady v případě bezdůvodného obohacení byla několikrát řešena před Nejvyšším soudem, který ve svém recentním rozsudku³³² uvádí, že „*hodnota bezdůvodného obohacení získaného převzetím projektové dokumentace bez právního důvodu není dána hodnotou prostředků vynaložených na tvorbu projektu, nýbrž hodnotou projektu takto vytvořeného (hodnotou díla)*.“

Vydání bezdůvodného obohacení se v autorskoprávních sporech ohledně architektonického díla často žaluje vedle poskytnutí přiměřeného zadostiučinění (a vedle náhrady škody) a u obou typů jde o nejčastější typ žalob vztahujících se k vymáhání autorských práv. Rozdíl je v tom, že u peněžitého zadostiučinění se poškozený domáhá skutečné výše, kdežto v případě nárokování ušlého zisku a práva na vydání bezdůvodného obohacení lze nárokovat podle autorského zákona sumu dvojnásobnou.

10.1.1.8 Nárok na uveřejnění rozsudku³³³

Autor, který má úspěch ve věci, má právo, nikoliv nárok, na uveřejnění rozsudku na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl. Jde o návrh procesní povahy, nikoliv o návrh ve věci samé³³⁴. Soud podle okolností určí rozsah, formu a způsob uveřejnění.

10.2 Procesněprávní nároky

Autor může využít při prosazování svých práv kromě žaloby ve věci samé další dva procesněprávní prostředky: předběžné opatření a předběžné zajištění důkazů.

10.2.1 Předběžné opatření

Předběžným opatřením, které slouží k zatimní úpravě poměru účastníků nebo které je podáno z důvodu obavy, že by výkon soudního rozhodnutí byl ohrožen, se lze domáhat zdržení se neoprávněných zásahů do autorského práva do doby, než bude pravomocně rozhodnuto ve věci samé³³⁵. Podmínkou úpravy účastníků je naléhavost, podává se proti hrubým a akutním zásahům do autorských práv³³⁶.

---

³³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 1060/2017.

³³³ § 40 odst. 3 Aut. zák.

³³⁴ HOLCOVÁ, Irena a kolektiv. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů)*, Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019, § 40, s. 420.

³³⁵ § 75c o. s. ř.

³³⁶ V kauze čerpací stanice ateliéru SAD, kterou jsem popsala výše v této práci, architekti žádali umístit na stavbu upozornění, že se autorsky nijak nepodíleli na stavbě čerpací stanice, není jejich autorským dílem a neudělili majitelům žádnou licenci. Dále bylo požádáno o neprůhledné zakrytí některých stavebních prvků a úpravu osvětlení. Soud jejich návrhu vyhověl.

K nařízení předběžného opatření je příslušný soud, který je příslušný k řízení o žalobě³³⁷. Soud je povinen vydat soudní rozhodnutí bezodkladně, nejpozději do sedmi dnů od podání návrhu. K zajištění případné náhrady újmy, která by vznikla třetí osobě předběžným opatřením, je nabyvatel povinen složit spolu s návrhem na nařízení předběžného opatření jistotu ve výši 10 000 Kč a v obchodních věcech ve výši 50 000 Kč³³⁸.

V rámci předběžného opatření může být účastníkům zejména uloženo, aby se zdrželi dalšího porušování autorského práva navrhovatele, nebo něco vykonali či snášeli nebo nenakládali s určitými věcmi nebo právy.

Je-li předběžné opatření nařízeno, určí soud zároveň lhůtu, do které musí navrhovatel uplatnit svůj nárok u soudu. Předběžné opatření může trvat jen po soudem stanovenou dobu³³⁹.

10.2.2 Zajištění důkazu

Tento procesněprávní institut nebude mít v praxi zřejmě příliš velké uplatnění u architektonický děl a jeho úprava primárně sleduje zajištění padělaného zboží. Osoba, která osvědčí porušení autorského práva, se tak může před zahájením řízení o žalobě domáhat zajištění zboží, jehož výrobou mohlo být porušeno právo z duševního vlastnictví nebo materiálů a přístrojů k tomu sloužícím.

10.3 Promlčení práv

Autorský zákon problematiku promlčení neupravuje, je třeba aplikovat obecná ustanovení občanského zákoníku. Podle občanského zákoníku se promlčují všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon výslovně stanoví³⁴⁰. Absolutní autorská práva nepodléhají promlčení s výjimkou satisfakce v peněžité formě, tedy nároku na peněžité zadostiučinění³⁴¹. K promlčení dochází u práv na náhradu škody, u práva na vydání bezdůvodného obohacení a u relativních smluvních majetkových práv.

Pro úpravu promlčení jsou rozhodující dva základní faktory, a to počátek běhu promlčecí lhůty a její délka. Subjektivní promlčecí lhůta je tříletá a počíná běžet ode dne, kdy se autor dozvěděl o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčení, resp. kdy se o nich

---

³³⁷ § 74 odst. 3 o. s. ř.

³³⁸ § 75b o. s. ř.

³³⁹ § 76 odst. 3 o. s. ř.

³⁴⁰ § 611 obč. zák.

³⁴¹ § 612 obč. zák.

dozvědět měl a mohl³⁴². Objektivní lhůta je desetiletá a majetkové právo se promlčí uplynutím deseti let, kdy dospělo, pokud zákon nestanoví jinak³⁴³. Vzhledem k neexistenci jiné úpravy v autorském zákoně se osobnostní práva majetková promlčí jen v rámci subjektivní lhůty. Z výše uvedeného vyplývá, že architekt by přinejmenším s negativním nárokem, požadujícím zastavení neoprávněných zásahů neměl otálet, jelikož tím dochází k přerušení promlčecí lhůty, a nevyčkávat tedy, až bude jasné, v jakém rozsahu ve skutečnosti k porušení autorského práva dojde.

Pokud povinný vznesl námitku promlčení, soud žalobu zamítne. Z předmětné povinnosti soudu zamítnout žalobu z důvodu vznesení námítky promlčení existují výjimky. Jedná se primárně o případ, kdy promlčení odporuje dobrým mravům. Tento princip lze dovodit z judikatury a je zřejmý i z rozhodnutí Krajského soudu v Brně³⁴⁴, které se týkalo explicitně architektonického díla. Soud dospěl k názoru, že pokud se měl žalobce důvod domnívat, že jeho nároky budou vypořádány mimosoudně, tak „*za takovéto situace by proto, dle názoru soudu, byla námitka promlčení vznesená žalovanými výkonem práv, který je v rozporu s dobrými mravy, a jako takové by k ní nebylo možnost přihlédnout.*“³⁴⁵. Dále se jedná o zákonem stanovené výjimky, a to v případě, že i druhá strana by se mohla dovolávat promlčení při obraně proti právům vzešlým z těžké smlouvy³⁴⁶ nebo pokud jsou si strany povinny vrátit, co nabyly, a tuto námitku promlčení mohou vznést obě strany (to platí i v případě, že bylo plněno na základě zdánlivého právního jednání)³⁴⁷.

Právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení se promlčují v subjektivní tříleté promlčecí lhůtě a objektivní promlčecí lhůtě desetileté, jejíž délka se prodlužuje na patnáct let v případě škody způsobené úmyslně.

10.4 Veřejnoprávní prostředky ochrany architektonického díla

10.4.1 Ochrana deliktní a přestupková

Autor v první řadě využívá prostředků soukromoprávních k ochraně svých práv. Pokud autor shledá, že potřebuje prosadit další ochranu proti neoprávněnému zásahu do jeho autorského práva, a je autorizovaný architekt, může se obrátit na profesní organizaci – ČKA – anebo iniciovat správněprávní řízení o přestupku před orgánem veřejné správy, který má povinnost v

---

³⁴² § 619 odst. 2 obč. zák.

³⁴³ § 629 odst. 2 obč. zák.

³⁴⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 12. 2009, sp. zn. 23 C 13/2008.

³⁴⁵ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 246.

³⁴⁶ § 617 obč. zák.

³⁴⁷ § 610 odst. 2 obč. zák.

těchto záležitostech postupovat z moci úřední. Správní delikty se dělí na přestupky a jiné správní delikty (disciplinární, pořádkové delikty).

10.4.1.1 Správněprávní odpovědnost za přestupky

Neoprávněné užití autorského díla ve smyslu autorského práva, které nedosahuje intenzity trestného činu, je přestupkem. Přestupky jsou včleněny do autorského zákona a jsou upraveny v hlavě VI. v §§105a až 105d. Fyzická osoba nebo podnikající fyzická osoba nebo právnická osoba se dopustí přestupku v oblasti architektury tím, že neoprávněně užije autorské dílo. Za přestupek lze uložit pokutu do výše 150 000 Kč. O přestupcích rozhoduje v prvním stupni obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož územním obvodu byl přestupek spáchán. Úřad při své činnosti postupuje z úřední povinnosti.

Obecně jsou přestupky upraveny v zákoně č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů, popř. se na veřejnoprávní řízení o přestupcích aplikuje zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. Přestupkem je každý společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin³⁴⁸. Postihován je i pokus za spáchání přestupku.

K odpovědnosti fyzické osoby za přestupek se vyžaduje zavinění, a to alespoň v nedbalostní formě³⁴⁹. U právnické osoby a podnikající fyzické osoby nejde u zaviněného jednání o odpovědnost absolutní, a této odpovědnosti se lze zprostit, pokud taková osoba prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možné požadovat, aby přestupku zabránila³⁵⁰.

10.4.1.2 Disciplinární odpovědnost za jiné správní delikty

Standard profesní etiky autorizovaných architektů stanoví Profesní a etický řád ČKA³⁵¹. Základním ustanovením týkajícím se uplatňování autorských práv je § 26 Profesního a etického řádu ČKA, jímž se vymezuje obecně vztah autorizovaného architekta k autorským právům kolegů i dalších osob a způsob ochrany autorských práv ve vzájemných vztazích mezi architekty. V disciplinárním řízení vedeném před Stavovským soudem ČKA je rozhodováno o porušení povinností architekta vyplývajících z architektonického zákona (dále jen “ArchZ”) a

³⁴⁸ § 5 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

³⁴⁹ §15 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

³⁵⁰ § 21 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

³⁵¹ Profesní a etický řád České komory architektů 2018 ve znění novely z 22. 4. 2017, k nalezení na <https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislative/pravni-predpisy/vnitni-rady-cka>.

provinění podle Profesního a etického řádu ČKA, tedy i otázka ochrany autorských práv architekta.

Návrh na zahájení disciplinárního řízení podává v souladu s architektonickým zákonem a podle Disciplinárního a smírčího řádu ČKA[5] předseda dozorcí rady ČKA, a to tehdy, dozví-li se o jakémkoliv disciplinárním provinění autorizovaného architekta. V disciplinárním řízení pak Stavovský soud ČKA může uložit některé z disciplinárních opatření podle § 20 odst. 1 ArchtZ, a to písemnou důtku, pokutu do výše 50 000 Kč, pozastavení autorizace na dobu tří let nebo odejmutí autorizace. Proti výroku soudu je přípustné odvolání k představenstvu ČKA. Jako další instance může rozhodovat věcně příslušný soud. Nejčastějším deliktem, kterým se zabývá Stavovský soud ČKA, je převzetí zakázky bez vědomí jejího původního zhotovitele³⁵².

Smírčí řízení provádí Stavovský soud ČKA podle Disciplinárního a smírčího řádu ČKA, a to na návrh znesvářených autorizovaných architektů, popřípadě autorizovaného architekta a jiné osoby, která se dobrovolně podrobí smírčímu řízení u ČKA.

10.4.2 Ochrana trestněprávní

Trestněprávní ochrana proti neoprávněným zásahům do autorského práva je vymezena v § 270 a § 271 trestního zákona³⁵³, které jsou zařazeny pod trestné činy hospodářské. Odpovědnost trestněprávní má jak fyzická, tak i právnická osoba. Podle ustanovení § 270 je úmyslný neoprávněný zásah do zákonem chráněných práv k autorskému dílu trestným činem stíhaným trestem odnětí svobody, peněžitým trestem, zákazem činnosti nebo propadnutím věci³⁵⁴. Ustanovení § 271 upravuje skutkovou podstatu padělání a napodobení výtvarného autorského díla. Pojem výtvarného díla není blíže v trestním zákoně ani v autorském zákoně specifikován, je tedy otázka, zda lze architektonická díla výtvarně zpracovaná jako studie nebo plány podřadit pod tento trestný čin. Tato otázka zatím nebyla soudem řešena, ale v recentním rozhodnutí řešil Nejvyšší soud přečin spáchaný podle § 270 trestního zákoníku spočívající v neoprávněném užití architektonického díla. Skutková podstata tohoto trestného činu byla naplněna neoprávněným umístěním vizualizace katalogových projektů rodinných domů na internetové stránky včetně jednotlivých projektových dokumentací. Soud shledal, že se jednalo o poměrně závažný zásah do zákonem chráněných práv k autorskému

---

³⁵² Disciplinární a smírčí řád České komory architektů 2020 ve znění jeho novely z 19. 9. 2020, k nalezení na <https://www.cka.cz/cs/media/prilohy/dsr-2020-10-12.pdf>

³⁵³ SÝKOROVÁ, Pavla. *Autorské právo v architektuře*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 395.

³⁵⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění jeho pozdějších předpisů.

architektonickému dílu, a potvrdil rozhodnutí nižších soudních instancí o uložení trestu odnětí svobody v trvání jednoho roku s podmíněným odložením na zkušební dobu dvou let a spoluobviněnou společnost postihl trestem zrušení společnosti. Odsouzený se obrátil v této kauze i na Ústavní soud, který jeho ústavní stížnost odmítnul³⁵⁵.

---

³⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2019 sp. zn. č. 5 Tdo 1123/2019

Závěr

Předmětem této rigorózní práce bylo postihnout a zpřehlednit autorskoprávní režim ve vztahu k architektonickému dílu a jeho implementaci v praxi. Snažila jsem se vyjasnit některé klíčové otázky autorského práva v architektuře, jelikož u významu některých ustanovení autorského zákona, které jsou aplikovány na ochranu architektonických děl, panuje určitá nejistota v praxi ohledně jejich přesného obsahu.

Vzhledem k nedostatku právních judikátů a odborné literatury, která by se touto problematikou architektonických děl zabývala do hloubky, v současnosti u některých ustanovení chybí zpřesňující právní výklad. Malé povědomí o autorských právech k architektonickým dílům je pravděpodobným důvodem toho, že architekti jsou rezervovaní k podávání žalob ohledně porušení nebo ohrožení jejich autorských práv, a proto nenacházíme dostatečné množství jasných příkladů v rozhodovací praxi soudů.

Dle autorského zákona je architektonické dílo a dílo urbanistické uvedeno v demonstrativním výčtu autorských děl, která jsou předmětem autorského práva. Architektonické dílo ale není zákonem blíže definováno. Na jednu stranu je toto východisko zvolené zákonodárcem oprávněné, protože vzhledem k permanentnímu uměleckému rozvoji a technologickému pokroku není možné architektonické dílo detailně obsáhnout, na druhou stranu bližší zákonná definice architektonického díla by aplikaci v praxi prospěla. Vzhledem k této chybějící definici jsem se ve své práci snažila detailně popsat charakteristiku architektonického díla.

Na architektonické dílo je nahlíženo jako na zvláštní dílo výtvarné, protože stěžejní segment autorovy tvorby spočívá ve vytvoření díla hmotně zachyceného v dvourozměrné podobě architektonického návrhu. Z autorského zákona je přípustnou formou vyjádření autorského díla i stavba. Stavba je ale v absolutní většině případů teprve rozmnoženinou architektonického díla, je finální fází výsledku architektonické činnosti. Z tohoto důvodu jsem se zaměřila i na jednotlivé fáze tvorby architektonického díla včetně vývojových trendů a možných podob architektonického díla.

Vzhledem k tomu, že se pojem architektura nepřekrývá s pojmem architektonické dílo, ne každý objekt architektury lze za ně považovat. Architektonické dílo, aby se stalo dílem chráněným autorským zákonem, musí splňovat určité zákonné pojmové znaky, mezi kterými

není výslovně uvedena jeho estetická hodnota, i když autorský zákon vychází z premisy, že umělecké dílo určitou míru hodnoty mít má. Architektonické dílo je tedy chráněno bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Domnívám se, že by tato úprava *de lege ferenda* měla doznat změny ve formě rozšíření autorskoprávní ochrany na významná architektonická díla s ohledem na zvláštní umělecké postavení některých architektonických děl a jejich funkci ve společnosti, popřípadě vysokou míru publicity u veřejnosti.

Jak už jsem naznačila výše, aby se obecné dílo z architektury stalo autorskoprávně chráněným dílem, musí splňovat pojmové znaky díla specifikované v autorském zákoně. Požadavkem českého práva vycházejícího z evropského kontinentálního autorskoprávního systému je, aby architektonické dílo bylo statisticky jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, který v hmotně vyjádřené podobě formuluje vlastní tvůrčí myšlenku (koncept) autora. Tato jedinečnost architektonického díla nespočívá pouze v celkovém vzhledu, ale i v prostorovém uspořádání a v použité kombinaci individuálních autorsky chránitelných prvků a jeho nechránitelných součástí. Autor architektonického díla je ve své tvorbě inspirován nejen architekturou, která nás obklopuje, ale čerpá inspiraci i z jiných odvětví a má určitý architektonický příznačný styl, který ale většinou zaujímá více architektů. Proto jsem se v práci věnovala blíže jednotlivým zákonným znakům, definujícím architektonické dílo včetně hranice mezi inspirací jiným dílem, použitím detailů z jiného díla a porušením autorského práva. Zabývala jsem se i typy autorských děl, které jsou z autorskoprávní ochrany vyjmuty. Tuto problematiku jsem rozvedla u úředního díla, protože v případě, že je urbanistická studie vydána jako opatření úřední povahy, ztrácí svou autorskoprávní ochranu.

Dále jsem rozebírala pojem autorství a zodpověděla otázku, zda může architektonické dílo vytvořit i osoba bez státem uznávaného architektonického vzdělání. Pro architektonickou praxi jakéhokoliv tvůrce je typické, že po vzniku architektonického díla dochází k jeho realizaci v konkrétní formě užití autorského díla, tedy v trojrozměrné formě stavby. Proto jsem popsala dvě skutečnosti, které jsou z hlediska ochrany autorskoprávního díla významné, a to vznik díla a odlišné pojetí tohoto okamžiku podle veřejnoprávních stavebních předpisů a zveřejnění díla.

Další stěžejní téma mé práce byla specifikace obsahu práva autorského ve vztahu k architektonickému dílu. Vycházela jsem z koncepce autorského zákona, kde jsou zvlášť upravena autorská práva osobnostní a autorská práva majetková. Zvláštní pozornost jsem zaměřila na osobnostní právo autora a na nedotknutelnost díla a na případu soudních kauz

jsem demonstrovala, jak je toto osobnostní právo vykládáno v soudní praxi. Autorský zákon řadí mezi osobnostní práva i právo autora na autorský dohled, ale nezabývá se otázkou práva na autorskou korekturu, kterou je i dozor architekta při realizaci stavby. Toto oprávnění je třeba dovozovat z veřejnoprávních předpisů, konkrétně ze stavebního zákona.

Z hlediska autorského práva majetkového jsem se věnovala problematice užití architektonického díla včetně smluvní licence. Dále mým záměrem bylo uvážit a vyložit kolizi mezi autorským právem autora architektonického díla a vlastnickým právem vlastníka věci, ve které je dílo vyjádřeno. Na rozdíl od jiných děl chráněných autorským zákonem jsou architektonická díla vyjádřená stavbou určena k trvalému každodennímu užívání jejich vlastníkem, který dává podnět k jejich vytvoření a investuje jejich zhotovení. Výkon obou těchto absolutních práv je limitován tak, že ho nelze vykonávat na úkor práva druhého, a proto by stejná maxima měla platit pro uplatňování autorských práv i práv vlastnických, i když se přikláním k názoru, že vlastník stavby při svém rozhodování o ní nemá být zcela závislý na autorovi architektonického díla. Proto by oprávněné zájmy vlastníka za určitých podmínek měly být upřednostněny. Při řešení autorskoprávních sporů vyplývajících z této tematiky musí soud aplikovat nejen zásadu dobrých mravů, ale dbát i na ochranu finanční investice vlastníka s ohledem na účelovost architektonického díla. Autorský zákon v této souvislosti neřeší otázku úplné demolice architektonického díla vyjádřeného stavbou vlastníkem stavby, pokud je zřejmé, že autor má oprávněný zájem na jejím uchování. Bylo by pro to vhodné, aby *de lege ferenda* autorský zákon obsahoval závazek vlastníka věci v případě, že je odlišný od osoby autora, aby věc nejprve nabídl autorovi k prodeji, pokud by převažovaly oprávněné zájmy autora nad zájmy vlastníka. Stát totiž nemůže chránit formou prohlášení nemovitosti za kulturní památku všechny historické, architektonicky zajímavé anebo autorsky ojedinělé stavby.

Dále jsem se zabývala zákonnými omezeními subjektivního autorského práva. Při užití díla bez svolení autora je třeba vždy posoudit splnění tzv. tříkrokového testu oprávněnosti užití takového díla a kumulativně subsumovat konkrétní způsob užití pod některou ze skutkových podstat volného užití a zákonných licencí. V případě zákonné licence užití architektonického díla jsem se snažila vystihnout, co se rozumí pojmem udržovací práce a změny díla. Specifikum architektonického díla tkví v tom, že architekt v první řadě poskytuje profesionální službu klientovi než tvoří umění, a musí si najít investora k realizaci svého architektonického návrhu. Mezi investorem a vlastníkem stavby a autorem architektonického

díla pak v praxi dochází k názorovým a hodnotovým střetům. Je třeba stanovit, jaká užití díla lze podřadit pod zákonnou architektonickou licenci tak, aby jistotu o těchto otázkách získali nejen autoři děl, ale i vlastníci stavby. Nyní autorský zákon neodpovídá jednoznačně na otázku, jaká rekonstrukce, jaký rozsah přestavby, jaká rozšiřování díla ve formě dostavby a nástavby nebo naopak jaká část díla, pokud ji investor nerealizuje, spadá ještě pod přiměřené změny v míře nezbytně nutné nesnižující hodnotu autorského díla, které jsou povoleny. Hranice porušení autorského práva by proto měla najít svůj výraz buď přímo v zákoně nebo v judikatuře soudů. Dle mého názoru by stačilo nepodřizovat zákonnou licenci k architektonickému dílu restriktivnímu výkladu tříkrokového testu, ale posuzovat všechny kroky tohoto testu komplexně a nikoli individuálně. Za současné situace se totiž případy posuzují v pochybnostech ve prospěch autora architektonického díla, a tím dochází k zužování možného užití díla ve veřejném zájmu, kterým je i oprávněný zájem vlastníka stavby.

Další druhem zákonné licence, kterou jsem podrobněji popsala, je užití architektonického díla umístěného na veřejném prostranství, tzv. svoboda panoramatu, která se ale nevztahuje na rozmnožení architektonického díla modelem nebo stavbou. Častým jevem je použití významného osobitého architektonického díla pro zviditelnění jiných produktů nebo služeb v reklamě. Snažila jsem se proto vyjasnit, kdy je takové užití bez svolení autora v rámci svobody panoramatu autorským zákonem dovolené.

Jelikož architekt ve většině případů v praxi tvoří v zaměstnaneckém poměru nebo na objednávku či pro architektonickou soutěž, a nejen pro vlastní uspokojení, zaměřila jsem se i na úpravu zejména díla zaměstnaneckého. K architektonickým dílům, která vytvoří zaměstnanec architektonického ateliéru vykonává majetková autorská práva zaměstnavatel a pod jménem zaměstnavatele jsou prezentována na veřejnosti. Zaměstnanci zůstává jeho tzv. holé autorství. Domnívám se, že zejména v tomto aspektu je přednost angloamerické doktríny a jejího systému „*work for hire*“, která je výjimkou z obecného práva, že autorské právo náleží osobě, která dílo vytvořila, jelikož se za autora považuje přímo tento zaměstnavatel. Proto je zde jistý rozpor mezi zákonem a praxí, který by zákonodárce mohl vyřešit určitou převoditelností autorských práv k architektonickému dílu, která by umožnila právní konstrukci přijetí právnické osoby jako autora díla. Dle mého názoru by taková zákonná konstrukce nevyžadovala, aby automaticky převoditelná byla práva autora každého díla

vytvořeného v zaměstnaneckém poměru, stačilo by, aby byla zákonná dovolenost ji mezi stranami sjednat.

Analýza soudních rozhodnutí, která jsem v práci použila, mě dovedla k závěru, že nejčastěji dochází k porušování autorských práv v architektuře zpracováním díla jiného autora bez jeho svolení. I investoři ale často nesprávně předpokládají, že v rámci smluvní licence jim bylo autorem uděleno oprávnění nakládat s autorským dílem bez omezení, a tedy ho rozmnožovat nebo měnit bez svolení autora. V závěru mé práce jsem proto detailně popsala jednotlivé hmotněprávní nároky, kterými se autor může domáhat odstranění neoprávněného zásahu spočívajícím v ohrožení nebo porušení autorských práv. Jedná se o nárok určovací, negatorní, restituční, informační, satisfakční a právo na uveřejnění rozsudku, které jsou upraveny v autorském zákoně a právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení, jejichž úpravu najdeme v občanském zákoníku, na který autorský zákon odkazuje. Zjistila jsem, že nejčastěji je autorem vznesen před soudem nárok na peněžité zadostiučinění a nárok na vydání bezdůvodného obohacení.

Na závěr bych chtěla podotknout, že i přes určité nedostatky naznačené v textu této rigorózní práce i v jejím závěru, které by vzhledem k vývojovým trendům v architektuře měly být upraveny *de lege ferenda*, je ochrana architektonického díla v autorském zákoně komplexní a postihuje téměř veškeré aspekty architektonického díla. Z této ochrany pak vyplývá, že autor architektonického díla má k dispozici dostatečné právní prostředky k řešení případů porušování a ohrožování autorských práv k architektonickému dílu.

Seznam použité literatury

Komentáře k autorskému zákonu

Holcová, Irena a kolektiv: Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů). Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019

Chaloupková, Helena; Holý, Petr: Autorský zákon. Komentář 5. vydání, Praha: C.H. Beck, 2017

Knap, Karel: Autorský zákon a předpisy související. Komentář. 6. upravené vydání. Praha: Linde, 1998

Kříž, Jan; Holcová, Irena; Kordač, Jiří; Křesťanová, Veronika: Autorský zákon a předpisy související. Komentář, 2. vydání. Praha: Linde, 2005

Polčák, Radim; Koukal, Pavel; Leška, Rudolf; Myška, Matěj; Hrabánek, Jiří; Zibner, Jan; Šalamoun, Michal; Koščík, Michal; Prchal, Petr; Barták, Jan; Valoušek, Martin; Collett, Dominika; Mates, Pavel; Tuláček, Jan: Autorský zákon. Praktický komentář s judikaturou. Podle stavu k 1. dubnu 2020 s předmluvou prof. Jiřího Malenovského. 1. vydání. Praha: Leges, 2020

Telec Ivo & Tůma Pavel: Autorský zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2007

Odborné publikace

Beigel, Herbert: Urheberrecht des Architekten – Erklärungen anhand Rechtssprechung. 1. vydání. Wiesbaden und Berlin: Bauverlag, 1984

Jakl, Ladislav a kol.: Práva k duševnímu vlastnictví a jejich uplatňování. 1 vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2016

Jakl, Ladislav (ed.): Nový občanský zákoník a duševní vlastnictví. 1 vydání. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2012

Kadlecová Eva: Architektonické dílo v systému autorského práva a jeho pojetí v autorském zákoně č. 121/2000 Sb. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň, 2010

Knap, Karel: Autorské právo. 1. vydání. Praha: Orbis, 1960

Knap, Karel; Opltová, Milena; Kříž, Jan; Růžička, Michal: Práva k nemotným statkům.1. vydání, Praha: Codex, 1994

Prchal, Petr: Zakázková autorská díla z pohledu práva závazkového a autorského. 1 vydání. Praha: Linde, 2013

Schricker, Gerhard; Loewenheim, Ulrich: Urheberrecht. Kommentar, 2. vydání. Mnichov: C.H. Beck, 1999

Srstka Jiří a kolektiv autorů: Barták, Jan; Dobřichovský, Tomáš; Koukal, Pavel; Leška, Rudolf; Mates, Pavel; Prchal, Petr; Púry, František; Skřejpková, Petra; Smejkal, Vladimír; Telec, Ivo; Vyskočil, František; Žiková, Petra: Autorské právo a práva související. 1 vydání. Praha: Leges, 2017

Smejkal, Vladimír: Ochrana autorských práv u děl architektonických a urbanistických.1. vydání. Praha: ČKAIT, 2013

Sýkorová Pavla: Autorské právo v architektuře. 1 vydání. Praha: C. H. Beck, 2018

Sýkorová Pavla: Právní prostředky ochrany architektonického díla. Disertační práce (Ph.D.). Univerzita Palackého v Olomouci. Olomouc, 2017

Telec, Ivo: Tvůrčí práva duševního vlastnictví. 1. vydání. Brno: Doplněk, 1994

Telec, Ivo: Pojmové znaky duševního vlastnictví. 1 vydání. Praha: C.H. Beck, 2012

Odborné články a stanoviska

Anonym: Závěry posudku Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze k autorskoprávní problematice architektonických děl. Aktuální otázky práva autorského a práva průmyslových, Praha: Univerzita Karlova, 1982, s. 99 – 108

Bullinger, Winfried: Oblast rozporů mezi autorským právem architekta a vlastnickým právem investora. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, str. 9 – 10

Dvořák, Jan: Spor architekta von Gerkana s německými drahami. Bulletin

České komory architektů, 2006. č. 4., s. 30

Dvořák, Jan: Spor architekta von Gerkana s německými drahami. Bulletin

České komory architektů, 2007. č. 4., s. 40

Faltusová, Eva: K ochraně autorských práv při provádění změn dokončených staveb. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 49 – 50

Faltusová, Eva: Územní plán a autorskoprávní souvislost. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 43

Faltusová, Eva: Vztah autorského zákona a Profesního a etického řádu ČKA při ochraně autorských práv. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 31 – 32

Gamm, Otto-Friedrich: Der Architekt und sein Werk – Möglichkeiten und Grenzen des Urheberrechts. Zeitschrift für das gesamte öffentliche und zivile Baurecht, 1982, č. 2, str. 77 - 105

Hancks, Gregory B.: Copyright protection for architectural design: A conceptual and practical criticism. Washington Law Review, Volume 71, Number 1, January 1996, str. 177 - 203

Hejduk, Tomáš; Křest'ánová Veronika: Soutěž o nejlepší architektonický návrh a následné zadání vypracování projektové dokumentace ve světle zákona o veřejných zakázkách a zákona autorského. Aktuální otázky práva autorského. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009, str. 94 – 106

Choděra, Kristián: Autorství k projektu v jeho jednotlivých fázích. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 47 – 48

Knap, Karel: Autorskoprávní ochrana děl architektonických. Posudek Ústavu práva autorského a práv průmyslových na právnické fakultě UK v Praze ze dne 30. ledna 1969, Praha: Univerzita Karlova, 1969.

Kříž, Jan; Lenghartová, Hana: Architektonická díla jako druh děl autorských a jejich ochrana dle stávající právní úpravy. Aktuální otázky práva autorského. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2008, str. 11 – 30

Kříž, Jan: Co lze považovat za autorské dílo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, str. 7 – 8

Petera, Jaromír: Problematika interpretace třístupňového testu. Aktuální otázky práva autorského. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009, str. 49 – 66

Plos, Jiří: Olomouc očima právníka. Architekt, 2000, č. 4, str. 20

Plos, Jiří: Stanovisko k ochraně autorských práv ke stavbám jakožto rozmnoženinám autorského díla v reklamě. Bulletin České komory architektů, 2009, č. 3. str. 29

Plos, Jiří: Výkon profese architektů v ČR a autorské právo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, str. 11 – 15

Příbyl, Marek; Švec, Pavel: Boj o letiště dal architektům naději. Mladá fronta Dnes, sobota a neděle 25.-26. dubna 2015, str. A3

Sapák, Jan: Architektura a práva autora. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 32 – 33

Sapák, Jan: Fáze projektové činnosti architekta a autorské právo. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, str. 16 – 17

Rybková, Daniela: Autorské dílo – Právní úprava a problematické otázky ve vztahu k architektonickým dílům. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 26 – 28

Rybková, Daniela: Autorské dílo a reklama. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 42 – 43

Rybková, Daniela: Zásah do autorského práva – Jak se bránit?. Bulletin České komory architektů, 2014, č. 3 - 4, str. 44 – 45

Rýdlová Hana: Z judikatury, Soudní dvůr EU: K autorským právům autorů fotografií a jejich umístění na webech, Bulletin advokacie, 2018, č. 9, str. 58.

Stanovisko České komory architektů k licenčním ujednáním ve smlouvách o dílo ze dne 5. 11. 2015, publikováno na <https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislative/komentare-k-legislative/k-problematicke-licenci-ve-smlouvach-o-dilo>

Telec, Ivo: Některé základní a obecné otázky nového českého autorského práva (dokončení). Bulletin advokacie, 2001, č. 3, str. 40-51

Telec, Ivo: Souhlas, nebo licenční závazek? Právní rozhledy, 13-14/2013, str. 457 - 462

Telec, Ivo: Test pojmových znaků literárního, jiného uměleckého nebo vědeckého díla. Autorská práva v architektuře: sborník přednášek z mezinárodního symposia konaného 3. dubna 2009 v Brně. Praha: Česká komora architektů, 2009, str. 32 – 38

Telec, Ivo: Vzácnost, jedinečnost a hospodářství. Právník, 2014, roč. 153, č. 11, str. 970-987

- Telec, Ivo: Zakázková díla architektonická. Právní rozhledy, 19/2010, str. 681 – 689
- Telec, Ivo: Zlá víra. Bulletin advokacie 2018, č. 7-8, str. 32 – 38
- Tuláček, Jan: Kopírování autorských děl literárních pro vlastní potřebu. Bulletin advokacie, 2006, č. 11-12, str. 74 - 78
- Tůma, Pavel: K problematice převoditelnosti majetkových autorských práv. Bulletin advokacie, 2012, č. 4, str. 64 – 71
- Valoušek, Martin: Změna architektonického díla bez souhlasu autora dle výkladových hledisek německé judikatury. Právní rozhledy, 8/2018, str. 296 – 299
- Odborné články z internetových zdrojů
- Beran, Vojtěch: Problematika (ne)převoditelnosti majetkových autorských práv v České republice, publikováno 1. 3. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/problematika-neprevoditelnosti-majetkovych-autorskych-prav-v-ceske-republice-100478.html>
- Dotaz – Povaha územního plánu z autorskoprávního hlediska, datum vydání 3. 1. 2012. Dostupné z <https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislativa/caste-dotazy-faq/povaha-uzemniho-planu-z-autorskopravniho-hlediska>
- Holubkov, Dan: Projektová dokumentace u Nejvyššího soudu. Česká komora architektů, vytvořeno: 21.11.2013 | aktualizováno: 09.02.2016. Dostupné z: <https://www.cka.cz/cs/pro-architekty/legislativa/komentare-k-legislative/projektova-dokumentace>
- Kumprecht, Pavel. Literatura k § 2 odst. 1 autorského zákona. Dostupné z ASPI, identifikační číslo LIT20165CZ, Pramen ASPI, rok 2012, číslo 14.
- Landgericht Berlin. Urteil. 28. 11.2006, Az. 16 O 240/05. Dostupné z <https://research.wolterskluwer-online.de/document/a5e61ae0-69a8-4fc3-ae44-d614a8c5f8f1>
- MOTEJL, Otokar. Souhrnná zpráva veřejného ochránce práv za rok 2007 [online]. Brno, 2008, s. 45. Dostupné z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrn_na_zprava_VOP_2007.pdf
- POKORNÁ, Zuzana. Vybrané pojmy urbanistické kompozice [online]. Brno: Ústav územního rozvoje, 2017. Dostupné z <http://www.uur.cz/default.asp?ID=4738>.

Vítek, Michal: Specifika právních vztahů k architektonickému návrhu a projektové dokumentaci, publikováno 18. 5. 2016. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/specifika-pravnich-vztahu-k-architektonickemu-navrhu-a-projektove-dokumentaci-101517.html>

Thiel T. Clark: The Architectural Works Copyright Protection Gesture of 1990, Or, "Hey, That Looks Like My Building!", 7 DePaul J. Art, Tech. & Intell. Prop. L. 1 (1996) přístupné na <https://core.ac.uk/download/pdf/232975557.pdf>

Tuláček, Jan: Legální kopie v autorském právu. Bulletin advokacie online, publikováno 30. 1. 2017. Dostupné z <http://www.bulletin-advokacie.cz/legalni-kopie-v-autorskem-pravu>

Právní a stavovské předpisy, důvodové zprávy

Mezinárodní smlouvy

Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886

(401/1921 Sb., úmluva bernská o ochraně děl literárních a uměleckých, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908; vyhláška ministra zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 9. září 1886, doplněné v Paříži dne 4. května 1896, revidované v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněné v Bernu dne 20. března 1914, a revidované v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971, ve znění vyhlášky č. 19/1985 Sb.)

Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS) ze dne 15. dubna 1994 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO), vyhl. pod č. 191/1995 Sb.)

Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském ze dne 20. prosince 1996 (sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, vyhl. podč. 33/2002 Sb.m.s.)

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod – Evropská úmluva o

lidských právech (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících)

Všeobecná úmluva o autorském právu revidovaná v Paříži dne 24. července 1971 (Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 134/1980 Sb., o Všeobecné úmluvě o autorském právu revidované v Paříži dne 24. července 1971.)

Právní předpisy Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1563/2017 ze dne 13. září 2017 o přeshraniční výměně formátově přístupných rozmnoženin některých děl a jiných předmětů chráněných autorským právem a právy s ním souvisejícími mezi Unií a třetími zeměmi ve prospěch osob nevidomých, osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přistoupení České republiky k Evropské unii pozměňující Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhl. pod č. 4/2004, Sb. m.s.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Lisabonské smlouvy pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhl. pod č. 11/2009, Sb. m.s.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/116/ES ze dne 12. prosince 2006 o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/26/EU ze dne 16. února 2014 o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/790/EU ze dne 17. 4. 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES

České právní a stavovské předpisy, důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech

souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku

Profesní a etický řád České komory architektů 2018 ze dne 16. dubna 1994, ve znění jeho novely z 22. 4. 2017

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, účinné od 1. ledna 1993, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 499/2006 Sb., o dokumentaci staveb, účinná od 1. ledna 2007, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška Ministerstva pro místní rozvoj č. 503/2006 Sb., o podrobnější úpravě územního rozhodování, územního opatření a stavebního řádu, účinná od 1. ledna 2007, ve znění pozdějších předpisů

Zákon ze dne 26. prosince 1895 o dílu původcovském k dílům literárním, uměleckými fotografickým, účinný do 1. února 1927

Zákon č. 218/1926 Sb., o původském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), účinný do 31. prosince 1953

Zákon č. 115/1953 Sb., o právu autorském (autorský zákon), účinný do 30. června 1965

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, účinný od 1. dubna 1964, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, účinný do 31. prosince 2013

Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon), účinný do 30. listopadu 2000

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, účinný od 1. ledna 1998, ve znění pozdějších předpisů

Zákon České národní rady č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, účinný od 7. července 1992, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, účinný od 1. června 1992, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, účinný od 1. ledna 2000, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 207/2000 Sb. Zákon o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, účinný od 1. října 2000, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), účinný od 1. prosince 2000, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), účinný od 12. listopadu 2000, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a změně o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí), účinný od 1. ledna 2002, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, účinný od 1. ledna 2006, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), účinný od 1. ledna 2007, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 216/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. ledna 2010, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinný od 1. ledna 2014, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, účinný od 1. ledna 2014, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, účinný 1. října 2016, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, účinný od 1. července 2017, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 102/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, účinný od 20. dubna 2017

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, účinný od 1. 1. 1995, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, účinný od 1. 1. 2007, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci), účinný od 1. 9. 2012, ve znění pozdějších předpisů

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/1994

Nález Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2015, sp. zn. II. ÚS 2186/14

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 1990, sp. zn. 13 Co 216/1990

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR č. 3 Cz 49/81 ze dne 30. 9. 1982 (Sborník IV.)

Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 28. 12. 2009, sp. zn. 23 C 13/2008

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 10. 2002, sp. zn. 16 C 57/1999

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc ze dne 8. 4. 2016, sp. zn. 74 C 62/2014

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 5. 2002, sp. zn. 19 C 101/2000

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 18. 3. 2014, sp. zn. 19 C 22/2008

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 31 C 68/2011

Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2017, sp. zn. 6 A 246/2013-59

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 30/Cdo 2116/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. 30 Cdo 739/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 2277/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 30 Cdo 725/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1060/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2789/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2018, sp. zn. 30 Cdo 2858/2017
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015 sp. zn. 30 Cdo 360/2015.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2015, sp. zn. 30 Cdo 2684/2015
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 733/2016
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.10. 2018, sp. zn. 28 Cdo 1060/2017
Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. března 1976, sp. zn. 3 Cz 13/1976
Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 20. 12. 2006, sp. zn. 1 Co 27/2006
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 12. 2003, sp. zn. 3 Co 25/2002
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2015, sp. zn. 5 Co 15/2015
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 6. 2016, sp. zn. 3 Co 118/2014
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 12. 2019, sp. zn. 3 Co 89/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2009 sp. zn. 5Tdo 234/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2012, sp. zn. 30 Cdo 60/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3818/2016
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 3. 1993, sp. zn. Co 21/1992
Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2004 sp. zn. IV. ÚS 606/2003
Usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2010 sp. zn. II. ÚS 423/2010
Usnesení Ústavního soudu ze dne 25. 11. 2010 sp. zn. II. ÚS 468/2003
Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 6. 2018 sp. zn. III. ÚS 1554/18
Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019 sp. zn. IV. ÚS 1707/2019
Usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 3. 2019, č.j. IV. ÚS 538/20
Judikatura Evropské unie
Rozsudek Evropského soudního dvora EU ze dne 17. 4. 2008 ve věci C-456/06 Peek & Cloppenburg KG v. Cassina SpA
Rozsudek Evropského soudního dvora EU ze dne 7. 8. 2018 ve věci C-161/17 Land Nordrhein-Westfalen v. Dirk Renckhoff
Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 11. června 2020 ve věci C-833/18 SI a Brompton Bicycle Ltd v. Chedech / Get2Get
Německé právní předpisy

Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (Urheberrechtsgesetz) vom 9. 9.
1965

Abstrakt

Rigorózní práce se zabývá pojetím a ochranou architektonického díla a vývojovými trendy v této právní oblasti v České republice ve světle platné autorskoprávní úpravy.

Architektonickým dílem se rozumí dílo vyjádřené architektonickým výkresem, studií, projektovou dokumentací a případně modelem, přičemž v absolutní většině případů je stavba teprve rozmnoženinou architektonického díla. Architektonické dílo ve formě stavby nelze proto ztotožňovat s legislativním pojmem architektonického díla ve smyslu autorského zákona.

Dílo může být chráněno jako dílo architektonické pouze v případě, že splňuje autorským zákonem stanovené pojmové znaky autorského díla. Ty jsou definovány jak pozitivním způsobem, tak i negativně, tím, že autorský zákon některá autorská díla z autorskoprávní ochrany vyjímá. Architektonickým dílem dle autorského zákona je umělecké jedinečné dílo, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora, a je vyjádřeno v objektivně vnímatelné podobě. Autorské právo nechrání proto architektonické myšlenky (koncept, nápad) samy o sobě, ale jen jejich vyjádření navenek. Kritérium hodnoty díla a jeho společenského významu není pro autorskoprávní ochranu architektonického díla určující. Stejně zákonné pojmové znaky musí splňovat i dílo urbanistické, které je samostatně chráněnou kategorií dle autorského zákona.

K porušení autorských práv v architektuře často bohužel dochází mezi architekty navzájem. Je velmi složité stanovit u architektonického díla hranici mezi inspirací jiným dílem, užitím pouhé části jiného díla a porušením autorského práva. Autor díla může použít k ochraně svých autorských práv různé soukromoprávní nároky, které upravuje jak autorský zákon, tak občanský zákoník. Žalobce by měl pro zjištění porušení nebo ohrožení svých autorských práv k architektonickému dílu před soudem prokázat, že je autorem díla, že jeho dílo je dílem autorským ve smyslu autorského zákona, že došlo k neoprávněnému zásahu do díla a v případě plagiátorství, že dílo jiného autora vykazuje shodu v silných originálních detailech s jeho dílem.

Porušitel se často snaží bránit některou ze zákonem stanovených výjimek pro užití díla bez svolení autora. Nejvýznamnější výjimkou je licence k dílům architektonickým vyjádřeným stavbou, výkresem nebo plánem, dle které zákonodárce dovolil užít pro účely

udržovacích prací anebo změny dokončené stavby architektonické dílo bez souhlasu autora (při splnění dalších zákonných podmínek).

Z výše uvedených hledisek rozebírám autorskoprávní problematiku ochrany architektonického díla v několika okruzích, které se prolínají. V práci shrnuji zejména zákonné definiční znaky architektonického díla a pojem autorství díla, obsah autorských práv tvůrce ve vztahu k architektonickému dílu, střet práva vlastnického k rozmnoženině architektonického díla v podobě stavby a autorského práva k architektonickému dílu, omezení autorských práv vyplývajících z autorského zákona a prostředky právní ochrany autorského práva k architektonickému dílu. Všechny popsané oblasti doplňuji dostupnou soudní kazuistikou, i když ta není příliš rozsáhlá, jelikož architekti nemají často zájem řešit autorskoprávní spor soudně, zejména kvůli finanční a časové náročnosti soudního procesu a zároveň proto, že jejich povědomí o autorských právech vyplývajících z autorského zákona k architektonickému dílu bývá nedostatečné.

KLÍČOVÁ SLOVA

architektura, architektonické dílo, autorské právo, autorský zákon, autorství, ochrana autorského práva

Title of thesis

Copyright protection of architectural work, current developmental trends

Abstract

This thesis explores the concept and protection of architectural work and developmental trends in this legal area in the Czech Republic with respect to the valid copyright legislation.

Architectural work is a work expressed through an architectural drawing, study, project documentation or a model, whereas in the absolute majority of cases the building itself is a reproduction of the architectural work. Subsequently, architectural work in the form of a building cannot be equated to the legislative term of architectural work in the sense of the copyright law.

The work may be protected as architectural work only in the case that it fulfills the conceptual traits of author's work stipulated by the copyright law. These are defined both positively as well as negatively whereas the copyright law exempts some author's work from the copyright protection. According to the copyright law architectural work is defined as unique work of art which is the result of the creative work of an author and is expressed in an objectively perceivable form. Copyright therefore does not protect architectural ideas (concepts, notions) as such, but only their outer expression. The value of the work and its social significance is not decisive for the copyright protection of architectural work. The same legal conceptual traits also apply to urbanistic work which forms a separately protected category according to the copyright law.

Infringements of copyrights in architecture are unfortunately common between architects. It is very difficult to determine in an architectural work the borderline between inspiration by another work, using a part of another work and the infringement of the copyright. The author of the work can use different private law claims to protect his copyright subject to both the copyright law and the civil code. In order to ascertain the infringement or compromise of his copyright to an architectural work the plaintiff should prove at court that he is the author of the work, that his work is a copyrighted work according to the copyright

law and that there has been an unauthorized interference with the work and in the case of plagiarism that the work of another author is alike to his work as regards its strong original details.

The infringer frequently tends to defend himself by pointing to one of the exemptions stipulated by the law for the utilization of the work without the author's permission. The most significant exemption is the license to architectural work expressed through a building, drawing or layout, according to which the legislators have permitted the use of the architectural work without the author's consent for the purpose of maintenance work or adaptation of a finished building (provided that additional legal conditions are fulfilled).

In this work I am analyzing the topic of copyright for the protection of architectural work in several interlinked areas from the above-mentioned perspectives. I summarize especially the lawful defining traits of architectural work and the concept of authorship of work, substance of the author's copyright in relation to the architectural work, collision of the title to the reproduction of the architectural work in the form of a building and the copyright to the architectural work, restriction of the copyright ensuing from the copyright law and the means of legal protection of the copyright to architectural work. I complement all the described areas with available court case interpretations, despite that they are not very numerous since architects are often not interested in resolving copyright disputes at court especially due to the financial and time burden of a legal process as well as the fact that their awareness of copyright to architectural work ensuing from the copyright law tends to be rather low.

KEY WORDS

architecture, architectural work, copyright, Copyright Act, authorship, author, copyright protection